

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η έννοια της εθνοτικής ετερότητας στο λόγο των μαθητών
ελληνικής και μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης»**

εισηγήτρια: Ιωάννα Νούλα

επιβλέποντες καθ.: αν. Καθ. Χ. Γκόβαρης, αν. Καθ. Ό.-Γ. Σαραφίδου

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 7782/1

Ημερ. Εισ.: 10-12-2009

Δωρεά: Συγγραφέας

Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΔΕ

2009

NOY

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

0. ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
1.0 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
2.0 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	5
2.1 Ο λόγος ως κοινωνική πρακτική. Η θεωρία της Κοινωνικής Σημειωτικής των Robert Hodge και Gunther Kress.	5
2.2 Ψυχολογία του Λόγου (Discursive Psychology)	10
3.1 Άξονες Ανάλυσης	15
3.1.1 Ενσυναίσθηση	15
3.1.2 Αμοιβαιότητα (Reciprocity)	18
3.1.3. Σημασία σχολικής επιτυχίας	19
3.1.4 Επιβολή (“μαγκιά”)	21
3.1.5. Στάσεις ενηλίκων-απόψεις παιδιών (σύνδεση)	23
3.1.6 Φύλο	26
3.1.7 Προκατάληψη	27
α) τεκμηριωμένος λόγος vs. εικασίες	27
β) εστίαση στα ατομικά χαρακτηριστικά (ο «χαρακτήρας»).....	29
γ) σχήματα λόγου (discursive schemata) και ιδεολογικό περιεχόμενο αυτών.....	31
3.1.8 Έλλειψη εμπιστοσύνης (ο ρόλος της γλώσσας)	32
3.1.9 Ομοφωνία (ομάδες μαθητών ελληνικής και μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)	34
3.1.10 Ύψος (ηπιότητα έκφρασης απόψεων μαθητών και μαθητριών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)	37
3.1.11 Λεξιλόγιο	40
3.1.12 Ο “ξένος”	41
3.1.12.1 Ποιος μπορεί να είναι ο “ξένος”;	41
α) ο προερχόμενος από άλλη χώρα	42
β) ο ορφανός.	42
γ) ο προερχόμενος από άλλο σχολείο	43
δ) ο τσιγγάνος.....	44
ε) ο «αδύναμος»	44
3.1.12.2 Ποια τα χαρακτηριστικά του “ξένου;”	45
α) άλλη γλώσσα	45
β) άλλος πολιτισμός.....	45
γ) άλλη θρησκεία.....	45
δ) άλλος τρόπος ζωής.....	45
ε) άλλη νοοτροπία	47
4.0 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	48
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	49
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	50

0. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εργασία αυτή εκπονήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος “Εθνοτικές προκαταλήψεις και στάσεις επιπολιτισμού μαθητών δημοτικού σχολείου”. Αντικείμενό της αποτέλεσε η ανάλυση λόγου των προφορικών κειμένων που προέκυψαν από τις συζητήσεις που έλαβαν χώρα στο πλαίσιο των ομάδων εστίασης με αφορμή την πραγματοποίηση του σχεδίου της έρευνας για τη συλλογή δεδομένων. Η θεματική των συζητήσεων των ομάδων εστίασης ήταν αυτή της εθνοτικής ετερότητας όπως γίνεται αντιληπτή από τους μαθητές και τις μαθήτριες των δύο τελευταίων τάξεων του δημοτικού.

1.0 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σήμερα συνεχώς αυξάνεται ο αριθμός των αλλοδαπών και παλλινοστούντων μαθητών που φοιτούν στα ελληνικά σχολεία. Κατά μέσο όρο στην ελληνική εκπαίδευση το ποσοστό των παιδιών που έχουν διαφορετική πολιτισμική καταγωγή και άλλη μητρική γλώσσα από την ελληνική αγγίζει το 10% (Πανταζής χ.χ.). Εντούτοις η ένταξη αυτών των παιδιών στην ελληνική σχολική πραγματικότητα αποτελεί ακόμη ένα ζητούμενο κυρίως λόγω των μεγάλων ελλείψεων σε υποδομές, της ελλιπούς εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών. Τα προβλήματα αυτά πηγάζουν πρωταρχικά από την έλλειψη πληροφόρησης γύρω από το ζήτημα της σύγχρονης πολυπολιτισμικής τάξης.

Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο την ανίχνευση των γενικών τάσεων που χαρακτηρίζουν τις διαμορφωμένες αντιλήψεις των μαθητών και των μαθητριών δημοτικού σχολείου για τον εθνικό «άλλο», όπως αυτές κατασκευάζονται και εμφανίζονται στον προφορικό τους λόγο, όπως επίσης να διερευνήσει περαιτέρω τις σχέσεις που διαμορφώνονται στο πολυπολιτισμικό περιβάλλον του σύγχρονου ελληνικού σχολείου μεταξύ των παιδιών ελληνικής και μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης.

2.0 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

2.1 Ο λόγος ως κοινωνική πρακτική. Η θεωρία της Κοινωνικής Σημειωτικής των Robert Hodge και Gunther Kress.

Γιατί σημειωτική για την ανάλυση λόγου?

Οι Robert Hodge και Gunther Kress (1988) πρεσβεύουν ότι η Σημειωτική παρέχει την πιθανότητα μιας αναλυτικής πρακτικής για τους ανθρώπους που εμπλέκονται σε διαφορετικούς λόγους με διαφορετικές κοινωνικές σημασίες, έρχονται αντιμέτωποι με διαφορετικά προβλήματα και χρειάζονται τρόπους για να περιγράψουν και να εξηγήσουν τις διαδικασίες και τις δομές μέσα από τις οποίες κατασκευάζεται η σημασία.

Κοινωνική Σημειωτική και συνάφεια με το μελετώμενο πεδίο.

Αξιολογήθηκε ότι η θεωρία της Κοινωνικής Σημειωτικής βρίσκεται πολύ κοντά με τις θεωρητικές προσεγγίσεις στη διαπολιτισμική εκπαίδευση σημείο αναφοράς των οποίων αποτελεί το δίπολο εξουσία-αλληλεγγύη. Μάλιστα, όπως τονίζει ο Vannini η Κοινωνική Σημειωτική, σε αντίθεση με τη Δομική Σημειωτική, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην έννοια της εξουσίας (power) και εντοπίζει την προέλευση του μηνύματος στο πεδίο της σημείωσης.

Σύμφωνα με τη θεωρία της Κοινωνικής Σημειωτικής όλες οι σημειωτικές πράξεις και διαδικασίες έχουν κοινωνικές αναφορές. Συγκεκριμένα, όπως εξηγεί η Κηπουροπούλου (2009), τόσο οι ατομικές

όσο και οι κοινωνικές πράξεις της σημείωσης οργανώνονται από συστήματα σημαινόντων αλληλεγγύης και εξουσίας. Κάθε μέλος μιας κοινωνικής ομάδας χρειάζεται σημεία για να φανερώνει ότι ανήκει στην εκάστοτε κοινωνική ομάδα και ότι διαμορφώνοντας μια συγκεκριμένη ταυτότητα διαφοροποιείται από τα μέλη άλλων κοινωνικών ομάδων (ό.π.).

Με βάση αυτή την προσέγγιση είναι προφανές ότι ένα από τα παράπλευρα αποτελέσματα της έρευνας θα αφορά στη διευκόλυνση της κατανόησης των σχέσεων που διαμορφώνονται μεταξύ των μαθητών στο πλαίσιο του σχολείου και παράλληλα στην καθοριστικότητα του ρόλου της εθνοτικής ταυτότητας αναφορικά με το ανήκειν σε διαφορετικές ομάδες ομηλικών με κριτήριο την εθνοτική τους προέλευση (αμμιγείς ντόπιων, αμμιγείς αλλοδαπών, μεικτές).

Εντούτοις η Κοινωνική Σημειωτική προτείνει ότι τα κείμενα δεν παράγουν ακριβώς τις σημασίες που ο δημιουργός τους ελπίζει να παράγουν. Αντίθετα στο πλαίσιό της μελετώνται οι αντιθέσεις που δημιουργούνται σε κοινωνικό επίπεδο και που αναπαρίστανται στη σημασία και στην κατασκευή της και έχουν και τα αντίστοιχα αποτελέσματα (Κηπουροπούλου, δημοσίευτη διδ. διατριβή) .

Βασικές αρχές της Κοινωνικής Σημειωτικής

Η μικρότερη υπαρκτή σημειωτική μονάδα είναι το *μήνυμα* (message). Το μήνυμα πρέπει να έχει υλική μορφή και ύπαρξη, με δύο τουλάχιστον μονάδες σημασίας, δηλαδή τα *σημεία* (signs) που οργανώνονται στη *συνταγματική δομή* (syntagmatic structure) ή το *σύνταγμα* (syntagm). Το μήνυμα έχει μια πηγή και έναν στόχο και είναι προσανατολισμένο στη *σημειωτική διαδικασία* (semiotic process). Η

σημειωσική διαδικασία αποτελεί την κοινωνική διαδικασία από την οποία το μήνυμα κατασκευάζεται και ανταλλάσσεται, και λαμβάνει χώρα στο *σημειωσικό επίπεδο* (semiotic plane). Το επίπεδο στο οποίο το μήνυμα γίνεται αντιληπτό και αναπαρίσταται ως μήνυμα που συνδέεται με τον κόσμο και στον οποίο αναφέρεται ονομάζεται *μιμητικό επίπεδο* (mimetic plane). Τα μηνύματα ανταλλάσσονται μεταξύ των συμμετεχόντων στο πλαίσιο της *σημειωτικής πράξης* (semiotic act). Στη Σημειωτική περιλαμβάνονται και οι μεγαλύτερες μονάδες της σημειωτικής, το *κείμενο* και ο *λόγος*. Το κείμενο χρησιμοποιείται με τη σημειωτική έννοια μιας δομής μηνυμάτων η οποία έχει κοινωνικά προσδιορισμένη ενότητα και αποτελεί τη συγκεκριμένη υλική μορφή που παράγεται στον λόγο, τη στιγμή που ο λόγος αναφέρεται στο σύνολο της κοινωνικής διαδικασίας. Το κείμενο είναι προσανατολισμένο στο μιμητικό επίπεδο και ο λόγος στο σημειωσικό επίπεδο.

Τα λογονομικά συστήματα παρέχουν περιορισμούς στις μορφές των κειμένων και του λόγου. Έτσι, εισάγονται τα *είδη* (genres) του κειμένου που αποτελούν τυπικές μορφές τους και συνδέουν τον τύπο του παραγωγού, του καταναλωτή, του θέματος, του μέσου, του τρόπου και της περίπτωσης σε μια σημειωτική πράξη. Τα είδη αποτελούν κοινωνικά προσδιορισμένες ταξινομήσεις στη σημειωτική μορφή και μπορούν όχι μόνο να κωδικοποιούν τις σχέσεις των συμμετεχόντων σε μια κοινωνική περίπτωση και σημειωτική πράξη αλλά και να αναπαριστούν μια κατηγορία που κωδικοποιεί τα αποτελέσματα της κοινωνικής αλλαγής ή αντιπαλότητας.

Εκτός από τους όρους *σημαίνον* και *σημαινόμενο* χρησιμοποιούνται οι όροι *διάφανο σημαίνον* (transparent signifier) για ένα σημαίνον που γίνεται άμεσα αντιληπτό και *αδιαφανές σημαίνον* (opaque signifier). Στην ανάλυση, επίσης, αξιοποιείται το *συγκείμενο* (context) που παράγει ερμηνεία. Πρόκειται για τις φυσικές αναφορές αλλά και τις κοινωνικές συνθήκες της *σημείωσης* (semiosis), που είναι αποφασιστικές στην επικοινωνία. Η συμπεριφορά των συμμετεχόντων στη σημείωση καθορίζεται από τους κανόνες του λογονομικού συστήματος που λειτουργούν μέσω των μηνυμάτων και αφορούν στις ταυτότητες και τις σχέσεις, το επίπεδο των σημασιών, την εξουσία και την αλληλεγγύη. Τα σημαίνοντα της εξουσίας και της αλληλεγγύης αποτελούν τις δύο διαστάσεις του *συστήματος των κοινωνικών μηνυμάτων* (social message system) και εκφράζουν σημειωσικά μηνύματα. Τα συστήματα των σημαινόντων της εξουσίας και της αλληλεγγύης χρησιμοποιούνται για να οργανώσουν και να κάνουν αντιληπτές τις σχέσεις μεταξύ των συμμετεχόντων σε όλες τις σημειωσικές πράξεις. Στη σημειωτική ανάλυση εμπλέκεται και η κατασκευή των αναγνωστικών θέσεων και των θέσεων υποκειμένου που εντάσσονται στο μιμητικό επίπεδο της σημείωσης.

Το *μετασημείο* (metasign) επιτελεί σημαντική σημειωτική λειτουργία. Τα μετασημεία αποτελούν ενδείξεις της κοινωνικής συνοχής, της ταυτότητας μιας ομάδας. Κάθε κοινωνική ομάδα χρειάζεται συγκεκριμένα σημάδια που να αποδίδουν την ταυτότητα, την αίσθηση της συνοχής στα μέλη της αλλά και της διαφοροποίησής τους από τα μέλη άλλων ομάδων. Τα μετασημεία φέρουν κοινωνικές σημασίες και δηλώνουν μια συγκεκριμένη οπτική των κοινωνικών σχέσεων. Συνδέονται με το επίπεδο της σημείωσης και σηματοδοτούν διαφορετικές

πλευρές του επιπέδου της σημείωσης ούτως ώστε να περιορίσουν τη σημειωτική συμπεριφορά των συμμετεχόντων στην αλληλεπίδραση. Είναι σημαντική η αναζήτηση των μετασημείων, γιατί είναι τόσο «φυσικοποιημένα» ώστε συχνά δε λαμβάνονται υπόψη στην ανάλυση ή θεωρούνται ως δεδομένα. Μορφές των μετασημείων αποτελούν το στυλ, η προφορά και η γραμματική.

Το στυλ φέρει κοινωνικές σημασίες και καταδεικνύει την ταυτότητα και τη διαφορά. Η διαφορετική προφορά στη γλώσσα επίσης διαφοροποιεί τα μέλη των ομάδων. Η γραμματική με το σύστημα των κανόνων αν και φαίνεται να έρχεται σε αντίθεση με τις λειτουργίες του στυλ στην Κοινωνική Σημειωτική η συνδέεται με την ιδεολογία (βλ. κεφάλαιο 5.2.). Η γλώσσα και η κατασκευή των κανόνων της γραμματικής αντιμετωπίζονται και μελετώνται ως κοινωνικά γεγονότα.

Σημαντικές σημειωτικές λειτουργίες επιτελούν η *άρνηση* (negation) και η *επιλογή* (choice). Αυτές οι δύο αρχές συσχετίζονται, αφού με την άρνηση απορρίπτεται ένας θετικός όρος αλλά ταυτοχρόνως σηματοδοτείται η πιθανότητα κάποιου άλλου και με την επιλογή επιβεβαιώνουμε έναν όρο την ίδια στιγμή που αρνούμαστε έναν άλλο. Τέλος, η *υπόταξη* (hypotaxis), η *παράταξη* (parataxis) και οι *μετασχηματισμοί* (transformations) τόσο στο επίπεδο της σημείωσης όσο και στο μιμητικό επίπεδο αποτελούν βασικούς όρους στην ανάλυση των σημειωτικών δομών.

2.2 DISCURSIVE PSYCHOLOGY

Για την ανάλυση των δεδομένων αξιοποιήθηκε επίσης η προσέγγιση της Ψυχολογίας του Λόγου όπως αυτή αναπτύχθηκε από τους Potter και Wetherell στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Στη συγκεκριμένη επιλογή οδήγησε το γεγονός ότι για τη συλλογή των δεδομένων δημιουργήθηκαν ομάδες εστίασης από τις οποίες προέκυψαν τα προς ανάλυση προφορικά κείμενα.

Η *ψυχολογία του λόγου* αντλεί από την εθνομεθοδολογία και την ανάλυση συνομιλίας και ενδιαφέρεται για τη διαπραγμάτευση του νοήματος σε συγκεκριμένες διαδράσεις, σε καθημερινά πλαίσια. Ενδιαφέρεται για τις πρακτικές του λόγου, δηλαδή μελετά τι κάνουν οι άνθρωποι με τη γλώσσα, τονίζοντας τις ιδιότητες του λόγου ως κοινωνική δράση.

Η εστίαση της ανάλυσης στην ψυχολογία του λόγου είναι στο *πώς* οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν αποθέματα λόγου *και με τι συνέπειες*. Αυτό ονομάζεται *προσανατολισμός στη δράση* (action orientation) της ομιλίας (Edwards & Potter, 1992: 154). Η προσέγγιση αυτή είναι πολύ ενδιαφέρουσα στη περίπτωση της παρούσας έρευνας όπου τα δεδομένα έχουν προκύψει από ομάδες εστίασης μία μέθοδο που ως κύριο χαρακτηριστικό της έχει το στοιχείο της αλληλεπίδρασης μεταξύ των υποκειμένων.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της περί ψυχολογίας του λόγου ανάλυσης είναι:

Δράση

- Η έμφαση είναι στη δράση (δηλαδή στην επικοινωνία, στην αλληλεπίδραση, στην επιχειρηματολογία) και όχι στις γνωστικές λειτουργίες
- Η μνήμη και η απόδοση αιτίου (όπως και άλλα ψυχολογικά φαινόμενα) προσεγγίζονται αναλυτικά ως αναφορές (και λογοδοτήσεις, περιγραφές, διατυπώσεις, εκδοχές, κ.λπ) και ως προς τα συμπεράσματα τα οποία προσφέρουν.
- Οι αναφορές τοποθετούνται μέσα σε ακολουθίες δραστηριότητας, όπως ακολουθίες που περιλαμβάνουν την άρνηση μιας πρόσκλησης, την κατηγορία/ απόδοση ευθύνης και την δικαιολόγηση/ άμυνα.

Πραγματικότητα και συμφέρον

- Υπάρχει ένα δίλημμα διακυβεύματος / ή συμφέροντος το οποίο οι ομιλητές διαχειρίζονται συχνά με το να αποδίδουν ευθύνες μέσα στις αναφορές τους
- Οι αναφορές, λοιπόν, κατασκευάζονται και παρουσιάζονται σαν να αναφέρονται σε πραγματικά γεγονότα, μέσα από τη χρήση μιας ποικιλίας τεχνικών λόγου
- Οι αναφορές είναι ρητορικά οργανωμένες έτσι ώστε να υπονομεύουν εναλλακτικές αναφορές

Λογοδοσία

- Οι αναφορές διαπραγματεύονται το θέμα του φορέα δράσης και της λογοδοσίας για τα αναφερόμενα περιστατικά.
- Οι αναφορές διαπραγματεύονται το ζήτημα της λογοδοσίας για τη δράση του ομιλητή, συμπεριλαμβανομένης της δράσης του στη ίδια την αναφορά.
- Τα δύο τελευταία θέματα συχνά σχετίζονται, ώστε το ένα να χρησιμοποιείται για το άλλο.

Υπάρχουν διάφορες στρατηγικές/ τεχνικές λόγου, που χρησιμοποιούνται για να δομήσουν μια αναφορά ως αληθοφανή, οι οποίες περιλαμβάνουν τα εξής:

1. επίκληση κατηγοριών : ο ομιλητής έμμεσα ή άμεσα επικαλείται τη συμμετοχή του σε κάποια ομάδα. Άνθρωποι σε συγκεκριμένες κατηγορίες θεωρούνται ότι γνωρίζουν κάποια συγκεκριμένα πράγματα και ότι έχουν κάποιες επιστημολογικές δεξιότητες.
2. ζωντανή περιγραφή: οι περιγραφές που είναι πλούσιες σε λεπτομέρειες δημιουργούν μια αίσθηση αληθοφάνειας, καθώς δημιουργούν την εντύπωση ότι επαναβιώνουμε αντιληπτικά το γεγονός, και ίσως ότι ο ομιλητής έχει ιδιαίτερες ικανότητες παρατήρησης.

3. αφήγηση: αυτή σχετίζεται στενά με την ζωντανή περιγραφή, αλλά εδώ η πειστικότητα μιας αναφοράς αυξάνεται με το να περιλαμβάνεται σε μια συγκεκριμένη αφηγηματική ακολουθία, στην οποία το γεγονός γίνεται κάτι που περιμένουμε, ακόμη και κάτι που είναι απαραίτητο.
4. συστηματική αοριστία: είναι το αντίστροφο των δύο προηγούμενων τεχνικών, κάποιες φορές ενισχύει την αληθοφάνεια της αναφοράς με το να μην επιτρέπει εύκολες οδούς αντίκρουσης ή υπονόμησης
5. λογοδότηση με όρους εμπειρισμού: εδώ τα φαινόμενα αντιμετωπίζονται σαν να είναι τα ίδια φορείς δράσεις, και έτσι είτε «εξαφανίζεται» ο παρατηρητής είτε ο ρόλος του γίνεται απλά αυτός του παθητικού δέκτη
6. Η ρητορική του επιχειρήματος: οι περιγραφές οι οποίες αρθρώνονται στη βάση μιας συλλογιστικής, και επικεντρώνονται στο επιχείρημα, μας οδηγεί στο να εστιαζόμαστε σε αυτό που λέγεται και όχι σε αυτόν που μιλά, και έτσι αποκτούν μια υπόσταση έξω από τον ομιλητή
7. διατυπώσεις της ακραίας περίπτωσης – οι περιγραφές γίνονται πιο τυπικές με την επίκληση της ακραίας περίπτωσης σε μια κλίμακα
8. συναίνεση και επιβεβαίωση: η εκδοχή παρουσιάζεται σαν κάτι με το οποίο συμφωνούν διάφοροι μάρτυρες, εξωτερικοί παρατηρητές, ή πρόσωπα κύρους ή/ και εξουσίας
9. λίστες και αντιπαραβολές: οι λίστες (και κυρίως οι λίστες τριών χαρακτηριστικών) μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να κατασκευάσουν περιγραφές οι οποίες φαίνονται πλήρεις και αντιπροσωπευτικές.

Μια άλλη σημαντική έννοια είναι αυτή του **ερείσματος** (footing) (Goffman,, 1979), η οποία τονίζει τη βάση από την οποία προσφέρεται μια αναφορά/ εκδοχή.

3. Ανάλυση-Ευρήματα

Κατά την ανάλυση τα προφορικά κείμενα κατηγοριοποιήθηκαν με βάση ορισμένους άξονες οι οποίοι αποτέλεσαν επίσης προϊόντα της ανάλυσης. Ειδικότερα η αλληλεπίδραση των παιδιών στο πλαίσιο των διαφορετικών ομάδων που συγκροτήθηκαν ανέδειξε διαφορετικά ζητήματα που αφορούν τις σχέσεις μεταξύ των παιδιών ελληνικής και μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης στο ελληνικό σχολείο όπως επίσης και τις αναπαραστάσεις τους για την έννοια «ξένος» για την οποία προέκυψε και μια ανεπίσημη τυπολογία. Τα θέματα αυτά αξιοποιήθηκαν στη δημιουργία των προαναφερθέντων «αξόνων ανάλυσης» οι οποίοι συστηματοποίησαν την ανάλυση και βοήθησαν στην ερμηνεία των κειμένων με βάση τις θεωρίες της Κοινωνικής Σημειωτικής αλλά και της Ψυχολογίας του Λόγου.

Οι ομάδες που συγκροτήθηκαν ήταν έξι στον αριθμό με κριτήριο την εθνοτική προέλευση των μαθητών (δύο ομάδες παιδιών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης, δύο ομάδες παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης και δύο μεικτές ομάδες). Παρακάτω παρατίθενται αποσπάσματα από το υλικό της ανάλυσης μαζί με τα σχετικά ευρήματα και μια προσπάθεια ερμηνείας τους με αναφορές στη διεθνή βιβλιογραφία.

3.1 Άξονες Ανάλυσης

3.1.1 Ενσυναίσθηση

Παραδοσιακά στη βιβλιογραφία η ενσυναίσθηση ορίζεται ως ένα ψυχολογικό οικοδόμημα ή εσωτερίκευση των συναισθημάτων του άλλου και με τον ίδιο τρόπο φαίνεται ότι εκδηλώνεται και στις συζητήσεις των μαθητών και των μαθητριών (Zhu 2008: 188). Η έννοια της ενσυναίσθησης έχει συνδεθεί επίσης με αυτή του αλτρουισμού και για το λόγο αυτό φαίνεται να κατέχει ιδιαίτερα σημαντική θέση στα πολυπολιτισμικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και γενικότερα στο χώρο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (McAllister and Irvine 2002: 434).

Όπως προέκυψε από τα σχετικά αποσπάσματα στις συζητήσεις των παιδιών η αλληλεπίδραση των παιδιών ελληνικής προέλευσης με παιδιά διαφορετικής εθνοτικής προέλευσης σε πολλές περιπτώσεις έχει ως αποτέλεσμα τη συναισθηματική εγγύτητα η οποία ταυτόχρονα αποτελεί και έκφραση του περί δικαίου αισθήματος των παιδιών και των δύο ομάδων. Ωστόσο ότι οι συγκεκριμένες αναφορές γίνονται στο πλαίσιο αμιγών και όχι μεικτών ομάδων. Το γεγονός αυτό φανερώνει τόσο την τάση των παιδιών και των δύο ομάδων να αποκαλύπτουν τα συναισθήματά τους για τον «άλλο» όταν ο «άλλος» δεν είναι παρών, αλλά ταυτόχρονα φανερώνει με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο το ρόλο της εθνοτικής ταυτότητας στην οργάνωση των σχέσεων των παιδιών και στην ίδια την οργάνωση της ταυτότητάς τους.

Αποσπάσματα

Ερευνήτρια: Εσείς τι αισθανθήκατε τότε, τι σας...

Θάλεια: Εγώ αισθάνθηκα απ' τη μια που... //

Ερευνήτρια: Πιο δυνατά.

Θάλεια: Δεν αισθάνθηκα και πολύ καλά, εντάξει. Μπορεί να μην είχε κάτι από αυτά και να ζήλεψε.

Ερευνήτρια: Να μην είχε κάτι απ' αυτά και να ζήλεψε λες. Ναι, δεν αισθάνθηκες καλά που τον μάλωσε η κυρία.

Θάλεια: Ναι, αλλά μπορεί αυτός -που τον μάλωσε- να έχει αλλάξει.

(1^η ομάδα παιδιών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Παιδί(αγόρι): Τον λένε, βρίσκουν μια παράξενη χώρα και ας πούμε τον λένε, Αλβανό(οο), Πορτογαλέζο, όλ'αυτά. Βέβαια καμιά φορά όταν θυμώνω κι εγώ πάρα πολύ, τα λέω, αλλά μετά καταλαβαίνω ότι είναι λάθος και έτσι...

Ερευνήτρια: Τι σε θυμώνει, για πες μου, πες μου ένα περιστατικό.

Παιδί(αγόρι): Ας πούμε μαλώνουν δυο παιδιά. Που είν' απ' την ίδια χώρα, εε, μες την τάξη μας και ο ένας τον βρίζει και ο άλλος τον λέει «α, μωρέ, Πορτογαλέζε, Κινέζε» πώς τον λένε.

Ερευνήτρια: Αα, έτσι//

Παιδί(αγόρι): Αυτό. Ναι. Τι έχουν οι Πορτογαλέζοι και οι Κινέζοι; Δεν τους φταίνε τίποτα. Ίδιοι, ίδιοι άνθρωποι είναι.

(2^η ομάδα παιδιών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Ερευνήτρια: Είναι κάτι που θα 'θελες ν' άλλαζε; Είσαστε και σε μία ηλικία τώρα να σας πω που άμα καταστρώσετε πράματα ??? έχετε το χρόνο να τα κάνετε. Αυτό είναι. Πες εσύ.

Παιδί(κορίτσι): Ε, άμα ερχόντουσαν εκείνοι στη δική μας θέση κι εμείς να ήμασταν στη θέση τη δική τους, πώς θα ένιωθαν;

(2^η ομάδα παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Ερευνήτρια: Οπότε, αν λοιπόν εσείς μπορούσατε να τους πείτε θα τους λέγατε «γιατί δε σκέφτεστε,» -τι είπατε;-

Βαλέρια: «Γιατί δε σκέφτεσαι αυτά που λες;»

Ερευνήτρια: Ναι.

Βαλέρια: Να(αα) βρεθείς κι εσύ στη θέση μας, να δεις πως είναι.

Ερευνήτρια: Πώς είναι;

Δημήτρης: Να ..., να έρθουν στη χώρα μας

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι).

Δημήτρης: Δε(εε), αυτό τι, δε θα τους αρέσει καθόλου.

ή

Δημήτρης: Άμα όμως τους τα λέγαμε εμείς αυτά, θα τους άρεσε; Αυτό σκέφτομαι.

(1^η ομάδα παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

3.1.2 Αμοιβαιότητα (Reciprocity)

Διαφορετικά το θέμα αυτό θα μπορούσε να οριστεί ως **ανταποδοτικότητα** εφόσον δηλώνει την τάση τόσο των παιδιών ελληνικής όσο και μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης να δράσουν με σκοπό η δράση τους να έχει αντιστοιχία στις δράσεις του άλλου προσώπου· στην προκειμένη περίπτωση του προσώπου διαφορετικής εθνοτικής προέλευσης.

Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι στους διαλόγους διαφαίνεται η απόσταση μεταξύ των παιδιών ελληνικής και μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης με όρους κοινωνικο-οικονομικού στάτους. Όπως προκύπτει από τα κείμενα και με βάση τον άξονα ανάλυσης «αμοιβαιότητα» φαίνεται πως οι σχέσεις μεταξύ των παιδιών των δύο ομάδων στηρίζονται στην ανταλλαγή υλικών αγαθών από τη μια πλευρά (Ελληνες μαθητές) έναντι προσφοράς συναισθημάτων φιλίας, κατανόησης κλπ.

Αποσπάσματα

Ερευνήτρια: [...]Κάνετε εσείς πάρτι για τα γενέθλιά σας //

Παιδιά(κορίτσια): Ναι, ναι. //

Ερευνήτρια: Και τη γιορτή σας; //

Παιδιά(κορίτσια): Κάνουμε. Όλες. Τους καλούμε. Όλους. //

Ερευνήτρια: Και μετά τι κάνετε; Εσείς πηγαίνετε; //

Παιδιά(κορίτσια): Ναι, ναι.

Παιδί(κορίτσι): Άμα έρχονται γιατί να μην πηγαίνουμε;

(2^η ομάδα παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Παιδί(κορίτσι): Δε θα 'κανα ποτέ κανένα, δε θα 'κανα ποτέ φίλο αυτόν που έχει το χειρότερο χαρακτήρα και φέρεται άσχημα στους άλλους συμμαθητές μου.

Παιδί(αγόρι): Κι εγώ αυτό και αυτός που με κουτσομπολεύει. Άμα τον κουτσομπολεύω κι εγώ, εντάζει αλλά... Εντάζει, έχει κι αυτός το δίκιο του να-να λέει πράγματα για μένα.

(2^η μεικτή ομάδα)

Παιδί(κορίτσι): Στη γειτονιά είχαμε μια φίλη, εεε, που είχε φέρει..., είχε φέρει μια φίλη της να παίζει κι είχανε καλέσει κι εμένα και αυτή η φίλη της ήταν από την Αλβανία και μ'αυτή που ήταν από την Αλβανία είχα κάνει καλύτερη σχέση μαζί της, γίναμε καλύτερες φίλες από αυτή.

Ερευνήτρια: Α, γιατί; Πώς ήταν αυτή; Τι σου άρεσε σ' αυτή;

Παιδί(κορίτσι): Μου έδινε περισσότερο σημασία... Παίζαμε, ήμασταν έξω στο δρόμο, παίζαμε μπάλα...

(1^η μεικτή ομάδα)

3.1.3. Σημασία σχολικής επιτυχίας

Η σχολική επιτυχία/επίδοση αναδεικνύεται σε σημαντικό κριτήριο αξιολόγησης της προσωπικότητας του άλλου στη κοινότητα. Καθώς το σχολείο αποτελεί το πλαίσιο αναφοράς, αυτό δε θα πρέπει να αποτελεί

μεγάλη έκπληξη. Από την άλλη πλευρά μια πιο προσεκτική ματιά στα αποσπάσματα μας βοηθά να δούμε ότι η σχολική επιτυχία είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις μειονοτικές ομάδες στο πλαίσιο του σχολείου. Έτσι παρατηρείται ότι τα παιδιά μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης είτε επιδιώκουν τη διάκριση είτε προσπαθούν να υπονομεύσουν με διάφορους τρόπους την επίδοση των άλλων παιδιών.

Αποσπάσματα

Δημήτρης: Έκλεβε πράγματα. Είχε κλέψει βιβλία από παιδιά για να μην πάνε καλά τα παιδιά στα μαθήματα...

(1^η ομάδα παιδιών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Παιδί(κορίτσι): Τα βαριούνται τα μαθήματα, πάρα πολύ.

Ερευνήτρια: Δεν είναι καλοί μαθητές;

Παιδιά(κορίτσια): Όχι. Καθόλου!

Παιδί: Έρχονται(αιαι) για την πλάκα τους μπορούμε να πούμε.

(2^η ομάδα παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Μπάμπης: Κυρία, είχα ακούσει ότι είχε κάποια(αα) –είχε έρθει εδώ- ένας Αλβανός και σιγά-σιγά άρχισε, άρχισε να φτιάχνει περιουσία κι έκανε(εε) δύο παιδιά και(αιαι) μεγαλώσανε, σπουδάσανε –ένα αγόρι κι ένα κορίτσι- το κορίτσι έγινε –ήτα(αα)ν αριστούχα- κι έγινε, εε, γιατρός...εε, και το αγόρι νομίζω, ή διγηγόρος ή(ήή) καθηγητής στο πανεπιστήμιο, δεν είμαι σίγουρος...

3.1.4 Επιβολή (“μαγκιά”)

Η έννοια της επιβολής στις ομάδες των αγοριών είναι ένα θέμα που τίθεται ιδιαίτερα έντονα σε μια ποικιλία ομάδων αναφορικά με τη σύνθεσή τους, τόσο από αγόρια όσο και από κορίτσια. Το θέμα αυτό θα μπορούσε να ενταχθεί στη συζήτηση περί bullying, χωρίς όμως να έχουμε τον παράγοντα «εθνοτική προέλευση» να παίζει καθοριστικό ρόλο τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τις καθημερινές εκδηλώσεις των παιδιών (Sweeting and West 2001). Αντίθετα από τα σχετικά αποσπάσματα προκύπτει ότι παιδιά και από τις δύο ομάδες συχνά έχουν το ρόλο του «νταή»/«μάγκα».

Εντούτοις το θέμα του bullying φαίνεται ότι σχετίζεται και με άλλους άξονες της ανάλυσης και καθιστά την εθνοτική προέλευση σημαντικό κριτήριο για τη θέση του υποκειμένου στη σχέση του εκφοβισμού.

Αποσπάσματα

*Ερευνήτρια: [...] Όταν τσακώνονται μ' αυτά και τα λοιπά... Τα βρίζουνε;
Τον Φράνκο ας πούμε τον βρίζουνε;*

παρεμβάλλονται απαντήσεις παιδιών (εξωγλωσσικές εκδηλώσεις)

Ερευνήτρια: Τι του λένε;

Παιδί(αγόρι1): Του λένε «α, ρε Αλβανέ, τράβα στην Αλβανία σου! Έρχεσαι να μας κάνεις μαγκιές στην Ελλάδα».

ή

Αλέξανδρος: απλά είναι φίλος μας. έ?????, μιλάμε εκεί πέρα έτσι, μετά το σχολείο πάμε στο σπίτι ενός φίλου μου έρχεται κι αυτός παίζουμε κρυφτό εκεί πέρα και κυνηγητό, έρχεται και τ' άλλο παιδί ο Μάριος //

Παιδί (αγόρι): Το παίζουν όλοι μαζί μάγκες...

(1^η ομάδα παιδιών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Ερευνήτρια: Όταν μαλώνετε. Όπως μαλώνουν όλα τα παιδιά του σχολείου.
//

Βαλέρια: Ναι, παράδειγμα, άμα παίζουμε ποδόσφαιρο, ποιος θα πάρει το τέρμα, τέτοιες βλακείες Που μα, που μα, αυτοί το θέλουν εμείς δε το θέλουμε, αυτοί συνέχεια θέλουν να γίνεται το δικό τους... Επειδή νομίζουν ότι είναι αρχηγοί επειδή είμαστε ξένοι εδώ, μπορούν να μας κάνουν ότι θέλουνε...

ή

Βαλέρια: Εγώ δεν είχα κάνει τί... Τίποτα δεν έκανα, απλά είχαμε μερικές φορές μαλώματα στα παιχνίδια και σ' αυτά, ε, και μου 'λεγαν «να ήρθε εδώ η Ρωσίδα να μας κάνει μαγκιές».

Δημήτρης: 'Ντάξει ας πούμε κι εμένα μου το 'χουν πει αυτό «να μας διατά... κάνει ΚΟΥΜΑΝΤΟ», γενικά. Μου το 'χουν πει πολλές φορές. 'Ντάξει.

(1^η ομάδα παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Ερευνήτρια: [...] Πέστε μου τον κακό χαρακτήρα ποιος είναι. Τι κάνει κακό δηλαδή; Τι είναι εκείνο που τον κάνει κακό;

[...]

Παιδί: Να κάνει το μάγκα στους άλλους.

(2^η μεικτή ομάδα)

3.1.5. Στάσεις ενηλίκων-απόψεις παιδιών (σύνδεση)

Η έρευνα έχει δείξει ότι οι ενήλικες μπορούν να αποτελέσουν πρότυπα για τους νεαρούς εφήβους αναφορικά με την κατανόηση της διαφοράς και των διαφυλικών σχέσεων. Τα πρότυπα αυτά είναι απαραίτητα και καθώς φαίνεται αποτελεσματικά για τους εφήβους (Onyekwulufe 2000: 68).

Στην παρούσα εργασία στις απόψεις των μαθητών και των μαθητριών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης φαίνεται να ανακλώνται οι απόψεις των γονέων τους που αφορούν στις στάσεις τους προς τα παιδιά μη ελληνικής εθνοτικής προέλευσης. Οι στάσεις αυτές όμως δεν κινούνται στην κατεύθυνση της κατανόησης της διαφοράς, αλλά αντίθετα είναι προφανές ότι παρεμποδίζουν τη διαπολιτισμική επικοινωνία.

Αποσπάσματα

Ευαγγελία

Ερευνήτρια: Δε μου λες, Αθηνά, εσύ έχεις ακούσει έτσι τίποτα, αυτά που λένε τα παιδιά σ' αυτούς και τέτοια; Και που, αα, εε, αν φέρεις στο μυαλό σου ότι και πούμε ότι έρχεται, ακούς ότι έρχεται κάποιο παιδάκι που δεν είναι από την Ελλάδα και μπορεί να είναι από την Αλβανία στο σχολείο· τι θα σκεφτείς έρχεται στην τάξη σου;

[...]

Ευαγγελία: Κατ' αρχήν αν είναι καλό παιδί... Αν είναι καλό παιδί(ίί)...Μετά πώς συμπεριφέρεται κι αν 'ξέρω 'γώ μετά(άά)...//

[...]

Ευαγγελία: Όπως είπα και πρώτα εγώ. Δεν είναι το θέμα από πού είναι, αλλά πώς είναι. Ο χαρακτήρας του.

[...]

Ευαγγελία: Για να πάρω ν' αντιγράψω όχι. Ο Κριστιάν με καρφώνει.

στάση γονέα

Ευαγγελία: Εμένα ειδικά η μαμά μου κι η δασκάλα μου –η δασκάλα μου έλεγε στη μαμά μου κι η μαμά μου μού λέει- να μην κάνω παρέα μαζί της (ενν. τη Βαλέρια), ενώ εγώ δεν τους άκουγα κι έκανα.

(1^η ομάδα παιδιών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Παιδί(αγόρι): Εμένα η μαμά μου μου λέει «εντάξει δεν έχω πρόβλημα να καλέσεις ένα παιδί από άλλη χώρα, αλλά θέλω πρώτα να συζητήσω με τους γονείς του να δω πώς είναι... Και μετά ας έρθει, δεν έχω πρόβλημα»

Ερευνήτρια: Έχει γίνει αυτό ποτέ;

Παιδί(αγόρι): Εεε, ναι, μ'ένα παιδί απ' την τάξη μας... Ναι.

Ερευνήτρια: Έχει συζητήσει η μαμά σου; Πώς έτυχε να βρεθούν; Οι μανάδες δύσκολα βρίσκονται.

Παιδί(αγόρι): Εε, μετά, μια μέρα στην ο πατέρας μου με τον πατέρα του, και και του λέω «μπαμπά μπορώ να δω το Ρεξ» και μου είπε ναι, ενώ άμα δεν του έλεγα δεν ερχότανε.

Ερευνήτρια: Δεν ερχότανε. Γιατί δεν ερχότανε; Μας είπε εδώ ο Άκης κάτι, γιατί θεωρείς εσύ ότι δεν ερχόντουσαν;

Παιδί (αγόρι): Δεν ξέρω, εγώ πάντως όποτε του έλεγα μου έλεγε να 'ρθεις εσύ σπίτι μου...

ή

Τάσος: Τους θεωρούνε(εε), μου λένε να μην κάνω παρέα μ' αυτούς, τους θεωρούνε πάρα πολύ κλέφτες, ότι θα πάρουνε, ότι θα κλέβουν πράγματα απ' το σπίτι πιστεύουνε...

[...]

Τάσος: Αν, αν, αν τους πειράξεις, μπορεί να σε πειράζουν, δεν ξέρω.

(2^η ομάδα παιδιών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

3.1.6 Φύλο

Στους διαλόγους η διάσταση της έμφυλης ταυτότητας αναδεικνύεται ως θέμα ιδιαίτερης σημασίας, γεγονός που ενδεχομένως μπορεί να αποδοθεί στο ότι τα παιδιά βρίσκονται στην αρχή της εφηβικής ηλικίας κάτι που επίσης σηματοδοτεί και διαμορφώνει τις ισορροπίες στις διαμαδικές σχέσεις. Τα κορίτσια φαίνεται ότι αποτελούν ομάδα-στόχο. Οι λόγοι μπορεί να είναι ποικίλοι: α) βιολογικοί: οι αλλαγές στο σώμα λόγω της εφηβείας η οποία είναι πιο εμφανής στα κορίτσια και προκαλεί αμηχανία στα αγόρια ή β) κοινωνικοί: το κορίτσι-γυναίκα πρέπει να είναι όμορφο όπως επιτάσσουν τα κοινωνικά πρότυπα και εναρμονισμένο με σειρά στερεοτύπων που αφορούν τη θυληκότητα, αλλά η εφηβεία της δεν της το επιτρέπει. Κατά συνέπεια οποιοδήποτε κορίτσι ανά πάσα στιγμή μπορεί να αποτελέσει θύμα αυτής της ψυχολογικής πίεσης που ασκείται από την ομάδα των συνομήλικων αγοριών.

Η ψυχολογική βία, όπως θα σχολιαστεί και αργότερα, βρίσκεται μέσα στο φάσμα των εκδηλώσεων και συμπεριφορών που ορίζονται ως bullying και καθώς φαίνεται τα κορίτσια συνιστούν μία από τις ομάδες που κυρίως υφίστανται τις επιπτώσεις του στο πλαίσιο του σχολείου.

Αποσπάσματα

Παιδί(κορίτσι/ελ. εθνοτικής προέλευσης): Άμα τον πετύχω πουθενά θα τον ξεσκίσω (ενν. τον Φράνκο) με κοροϊδεύει όλη την ώρα.

Ερευνήτρια: Σε κοροϊδεύει, τι σου λέει;

Παιδί(κορίτσι/ελ. εθνοτικής προέλευσης): Ε, επειδή είμαι χοντρή.

ή

Παιδί(αγόρι1): Κυρία, εμείς, ξέρω 'γώ για τα κορίτσια, δεν τα κοροϊδεύουμε για τις χώρες που από που είναι, ξέρω 'γώ. Δε μας ενδιαφέρουν αυτά. Απλά βγάζουμε διάφορα παρατσούκλια.

Ερευνήτρια: Όπως;

Παιδί(αγόρι1): Εεε, ξέρω 'γώ, την Κατερίνα τη λέμε «κουκουβάγια».

Ερευνήτρια: Α. Γιατί;...

Παιδί(αγόρι1): (γελώντας)Ε, γιατί μερικές φορές ανοίγει τα μάτια της πολύ...

Ερευνήτρια: Ααα... Και τη λέτε κουκουβάγια, αλλά λέτε και άλλες συμμαθήτριές σας με παρατσούκλια;

Παιδιά: Όλες τις λέμε. Όλες στην τάξη τις έχουμε βγάλει.

(1^η ομάδα παιδιών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

3.1.7 Προκατάληψη

Οι προκαταλήψεις των παιδιών αναφορικά με την εικόνα του «άλλου» αποκωδικοποιήθηκαν με τρεις κυρίως τρόπους:

α) τεκμηριωμένος λόγος vs. εικασίες

Τα ίδια παιδιά τα οποία φαίνεται ότι είναι σε θέση να αρθρώνουν τεκμηριωμένο λόγο -στην προκειμένη περίπτωση σε σχέση με το θέμα

του «ξένου-αλλοδαπού»- σε άλλες περιπτώσεις όταν δεν είναι σε θέση να διατυπώσουν επιχείρημα καταφεύγουν σε εικασίες.

Αποσπάσματα

συζητώντας για το χαμηλό βιωτικό επίπεδο των οικονομικών μεταναστών

Παιδί: Και(αιαι) μια κυρία έρχεται στο μαγαζί του πατέρα μου και(αιαιαι) παίρνει κρέατα τζάμπα, γιατί είναι από άλλη χώρα και(αιαι) έχει κι ένα παιδί(ίι) και φαίνεται δεν είναι καλά... Δεν έχει λεφτά. (τεκμηρίωση με βάση εμπειρικά δεδομένα)

Ερευνήτρια: Μμμ. Μμ... Εσύ τι λες; Τι προβλήματα έχουν αυτοί οι άνθρωποι που είν'εδώ; Οι ξένοι.

Παιδί: Εεε, αυτοί επειδή δε μπορούσαν να ζουν εκεί καλά στη χώρα τους, είπαν να κάνουν μια αλλαγή και να πάνε στην Ελλάδα, να δουν πώς θα είναι εκεί και πάλι έχουν προβλήματα εδώ πέρα που πε, που δε μπορούν να τα λύσουνε. (εικασία)

(2^η μεικτή ομάδα)

λόγος για τον «άλλο» ως προσωπικότητα

Παιδί(κορίτσι/μη-ελ. εθνοτικής προέλευσης): Είναι παιδιά (ενν. οι τσιγγάνοι) που σκέφτονται διάφορα κακά πράγματα και ξεσπάνε στους άλλους. Δεν έχουν πού να ξεσπάσουν και λένε διάφορα πράγματα που επηρεάζουν τους άλλους και δε θέλουν να τους ακολουθήσουν.

(2^η ομάδα παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Παιδί(κορίτσι): Γενικά, σκέφτονται κακά πράγματα. Όμως όταν γνωρίζουν τον άλλον, εντάξει.

Ερευνήτρια: Συμφωνείς κι εσύ, Ιωάννα, ε;

Ιωάννα: Συμφωνώ απόλυτα. Σκέφτομαι δηλαδή ότι οι Αλβανοί δεν έχουνε τόσο, τόσο καλή συμπεριφορά σ' αυτή τη χώρα που έρχονται και γενικά δεν έχουνε καλή συμπεριφορά. Ότι -πώς να το πω; //

Παιδί(αγόρι): Πιο πολύ τους πειράζει ότι, ότι οι Έλληνες, εε, χωρίζουν τις δουλειές που θέλουν να κάνουνε. *(εικασία, έκφραση με κατηγορηματικό τρόπο για τη σκέψη και τα αισθήματα του «άλλου»)*

(2^η μεικτή ομάδα)

β) εστίαση στα ατομικά χαρακτηριστικά (ο «χαρακτήρας»)

Φαίνεται ότι πολλά από τα παιδιά που ανήκουν στις ισχυροποιημένες ομάδες (ελληνικής εθνοτικής προέλευσης) δίνουν έμφαση όπως λένε στον καλό «χαρακτήρα» του παιδιού-ξένου. Αυτή η προσέγγιση ωστόσο αποκαλύπτει ταυτόχρονα λανθάνοντα στερεότυπα και προκαταλήψεις που αφορούν την εικόνα του ξένου παιδιού το οποίο είναι συνήθως υπεύθυνο για φασαρίες ή προβλήματα στο χώρο του σχολείου αλλά και ευρύτερα.

Αποσπάσματα

Ερευνήτρια: Ααα μου τα 'πατε όλα. Ναι. Α. Ίσως μου τα είπατε όλα πράγματι... Ίσως. Δεν ξέρω, ξέχασα τίποτα;... Έχει άλλο πράγμα σημασία να μου πείτε, θεωρείτε;

Παιδί(αγόρι/Αλέξανδρος): Ο χαρακτήρας.

Ερευνήτρια: Ο χαρακτήρας; Για πες.

Παιδί(αγόρι/Αλέξανδρος): Άμα κάποιος δεν έχει καλό χαρακτήρα –και σας είπα και πριν- ότι άμα μας κοροϊδεύει και αυτά... δεν αξίζει σαν άνθρωπος.

ή

Παιδί(αγόρι1): Ο Μιχάλης απ' την τάξη μας δε βαραίει, ούτε κάνει... //

Ερευνήτρια: Για πες μου τι παιδί είναι αυτό; //

Παιδί(αγόρι1): Ο Μιχάλης, ας πούμε είναι καλό παιδί, γιατί μια φορά που μάλωνε μ' εμένα ένα άλλο παιδί, τσακωνόμουνα, με βοήθησε

(1^η ομάδα παιδιών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Ερευνήτρια: [...] Ποιον δε θα 'κανες φίλο ποτέ;

Ελευθερία: Εεε, γενικά ένα παιδί ο, το οποίο δε θα είχε και τόσο καλό χαρακτήρα, εε, θα ασχολιόταν θα έμπαινε συνεχώς μέσα στις δικές μου τις δουλειές με αποτέλεσμα να ανακατεύει να τις ανακατεύει κι εγώ ν' αρχίσω πάλι απ' την αρχή... Αλλά δε, και να ήταν κάποιο παιδί το οποίο

δε μ' ενδιέφερε κι απ' όποια χώρα και να ήταν αρκεί να είχε καλό χαρακτήρα και μπορώ να επικοινωνώ μαζί του.

(2^η μεικτή ομάδα)

γ) σχήματα λόγου (discursive schemata) και ιδεολογικό περιεχόμενο αυτών

Παρατηρήθηκε ότι οι μαθητές ελληνικής εθνοτικής προέλευσης στις ομάδες όπου αλληλεπιδρούσαν με παιδιά μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης προσπαθούσαν να διατυπώσουν «πολιτικώς ορθές» απόψεις σχετικά με θέμα της εθνικής ταυτότητας. Οι απόψεις τους αυτές αποτελούν σχήματα λόγου (discursive schemata) στα οποία όμως λανθάνουν και πάλι προκαταλήψεις και στερεότυπα για τα οποία κατά περιπτώσεις μπορούν να γίνουν και συσχετισμοί με συγκεκριμένες ιδεολογικές προσεγγίσεις.

Αποσπάσματα

Παιδί(κορίτσι2): Υπάρχουν κι εξαιρέσεις όμως οι οποίες έχουν καταφέρει ν' αποδείξουνε ότι είναι πάρα πολύ καλύτεροι κι από μας. *(είναι φανερό από τη διατύπωση ότι το «μέτρο» αποτελεί ο ντόπιος πληθυσμός τον οποίο αγωνίζονται να «φτάσουν» οι διαφόρων εθνοτήτων πληθυσμοί, ενώ λανθάνει η στερεοτυπική άποψη ότι οι τελευταίοι εκδηλώνουν κυρίως παραβατικές συμπεριφορές)*

ή

Παιδί(αγόρι): Κάνουμε άλλες δουλειές, γι' αυτό και οι ξένοι που έρχονται εδώ στην Ελλάδα, γι' αυτό τους βάζουν να κάνουν αυτές τις

δουλειές, αλλά οι ξένοι κάποιες φορές δεν, δεν τους αρέσουν αυτές, αυτές οι δουλειές, αλλά τις κάνουν για να βγάλουν λεφτά, γιατί δεν έχουνε να φάνε.

ή

Παιδί(κορίτσι): Ναι. Δεν πρέπει, ναι. Δεν πρέπει να'μαστε, δεν πρέπει να'χουμε ρατσισμό παρ'όλο που είναι μετανάστες και οι δύο στην Ελλάδα -και οι τρεις- δεν πρέπει να μαλώνουμε, να μαλώνουν μεταξύ τους.

(2^η μεικτή ομάδα)

3.1.8 Έλλειψη εμπιστοσύνης (ο ρόλος της γλώσσας)

Η εμπιστοσύνη που έχει καθοριστικό ρόλο στις ανθρώπινες σχέσεις είναι προβληματικός παράγοντας στις σχέσεις μεταξύ των παιδιών με καταλυτική την επίδραση της γλώσσας στη διαμόρφωση αυτής της σχέσης. Φαίνεται ότι η κακή ποιότητα ή η απουσία επικοινωνίας συνεπάγεται τη μεταξύ τους καχυποψία.

Από την αναδρομή στη βιβλιογραφία προκύπτει ότι η γλώσσα είναι κεντρικής σημασίας για τις πνευματικές διεργασίες των ανθρώπων οι οποίες μεταβιβάζονται μέσω κοινής δραστηριότητας. Πολύ περισσότερο όταν αυτό συμβαίνει στο πλαίσιο των διεργασιών μάθησης και συμμετοχής και αφορά μαθητές μικρής ηλικίας οπότε η μάθηση θεωρείται ως ο τρόπος με τον οποίο τα παιδιά θα κατακτήσουν το δια-πνευματικό (intermental) κοινωνικό επίπεδο ως μέρος του ενδο-πνευματικού (intramental) τους κοινωνικού επιπέδου (Ogden 2000: 214).

Αποσπάσματα

Βαλέρια: Γιατί δεν ήξερα τη γλώσσα, κι ήθελα πάρα πολύ να γυρίσω πίσω, γιατί ένιωθα ότι είμαι ΞΕΝΗ· όταν ήρθα πρώτη φορά στο σχολείο όλοι μου μιλούσαν, κάτι μου έλεγαν ??? κι εγώ δεν καταλάβαινα τίποτα. Και αυτό στην αρχή νόμιζα ότι με κοροϊδεύουν, ας πούμε, θα μου πουν «πήγαινε πες τη δασκάλα σου χαζή» κι εγώ δε θα καταλά και θα το έκανα αυτό και θα πάω να της πω κι αυτή θα με μαλώσει... Ε, εντάξει τώρα που έμαθα τα καταλαβαίνω όλα και 'ντάξει, ωραία δεν έχω κανένα πρόβλημα.

ή

Δημήτρης: Εεε, 'ντάξει δε μου φέρονται και τόσο άσχημα... Αλλά πρώτη φορά που ήρθα εδώ μου έλεγαν επειδή είχα μακριά μαλλιά «κοριτσάκι», δε, δεν ήξερ τι σημαίνουν τα πράματα που μου έλεγαν –ας πούμε, μου έλεγαν «καλό παιδί»- εγώ δεν ήξερα έφευγα λέω τώρα «με βρίζουν ή δε με βρίζουν»;

(1^η ομάδα παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Παιδί(κορίτσι2): Μιλάνε μεταξύ τους με τη δική τους γλώσσα και δε ενοχλούμαστε, δε μπορούμε να συνεννοηθούμε...

[...]

Παιδιά: Και μπορεί και να λεν και για μας! Μπορεί να κοροϊδεύουν εμάς.

Παιδί(κορίτσι): Κι όταν τους ρωτάγαμε τι λέγανε, μπορεί να λεν και ψέματα. Και πολλές φορές δε μας απαντάνε.

(2^η μεικτή ομάδα)

3.1.9 Ομοφωνία (ομάδες μαθητών ελληνικής και μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Ομοφωνία α΄

Το ζήτημα της ομοφωνίας (σύνταξη των παιδιών γύρω από μία άποψη) ορίζεται διαφορετικά για κάθε ομάδα. Παρατηρείται ότι στις ομάδες των παιδιών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης και ιδιαίτερα στην πρώτη (7 περιπτώσεις) ως ομοφωνία αξιολογείται η τάση των παιδιών να συμφωνούν στον ίδιο χρόνο και με άμεσες αντιδράσεις γύρω από μία αρχικά διατυπωμένη άποψη σχετικά με ένα ζήτημα. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και στις ομάδες των παιδιών μη—ελληνικής εθνοτικής προέλευσης όταν όμως διατυπώνουν τις απόψεις τους για άλλες μειονοτικές ομάδες όπως είναι οι τσιγγάνοι.

π.χ.

Δημήτρης: Ε, μας έβριζε μας έλεγε ότι η Αλβανία είναι καλύτερα από την Ελλάδα. Έλεγε ότι αυτός είναι το καλύτερο παιδί εκεί πέρα, ξέρει να παίζει καλύτερο ξύλο απ' όλους...

Ερευνήτρια: Όπα! //

(αντιδράσεις, γέλια παιδιών)

ή

Ερευνήτρια: Στα, στο πάρτι των γενεθλίων σας τα καλείτε;

Παιδιά: Βεβαίως!

Ερευνήτρια: Βέβαια; Όλοι; //

(παρεμβάλλονται απαντήσεις παιδιών εξωγλωσσικού χαρακτήρα)

Ερευνήτρια: Έρχονται;

Παιδί: Ναι!

Ερευνήτρια: Έρχονται. Και παίζουν εκεί με όλα τα παιδιά ή...

Παιδιά: Με όλα. Όλα. Όλα.

(1^η ομάδα παιδιών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Ερευνήτρια:Οπότε αυτά τα παιδιά (ενν. τσιγγάνους) κάνανε φασαρία στο σχολείο δε κάνουν ??? να κοιτάξουν τα μαθήματα και τέτοια //

Παιδί(κορίτσι): Ναι. //

Ερευνήτρια: Δεν τα καταφέρνουν μαθήματα.

Παιδιά(κορίτσια): Ναι.

Ερευνήτρια: Α. Κάνουν απουσίες πολλές;

Παιδιά(κορίτσια): Πάρα πολλές.

[...]

Ερευνήτρια: Δεν είναι καλοί μαθητές;

Παιδιά(κορίτσια): Όχι. Καθόλου!

Παιδί: Έρχονται(αιαι) για την πλάκα τους μπορούμε να πούμε.

(2^η ομάδα παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Ομοφωνία β'

Μία διαφορετική περίπτωση ομόφωνης προσέγγισης ενός ζητήματος είναι όταν διαφορετικά παιδιά διατυπώνουν παρόμοιες σε περιεχόμενο απόψεις για το ίδιο ζήτημα σε διαφορετικό χρόνο. Αυτού του είδους η προσέγγιση συναντάται κυρίως στις ομάδες των παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης.

π.χ.

αναφορικά με το τι θα θέλανε να είναι διαφορετικό στη ζωή τους

Χριστίνα: Να μην κοροϊδεύουν τη χώρα μου.

[...]

Χριστίνα: Εε, έχω ακούσει από διάφορα παιδιά της τάξης, αλλά και και γενικώς παιδιά που ακούνε στην τηλεόραση διάφορες χαζομάρες για την Αλβανία και διάφορες χώρες να τις βρίζουμε και αυτό δε μ' αρέσει. Είναι άδικο.

[...]

Μαρία: Εε, εγώ είχα συμφωνήσει με τη Χριστίνα επειδή κυρία έχω ακούσει πάρα πολλά παιδιά να βρίζουμε εμένα και(αι) τη χώρα μου αρκετές φορές από αυτά που βλέπουν ??? στην τηλεόραση ??? βρίσκουμε δικές τους λέξεις για την Αλβανία.

[...]

Ντιάνα: Δε μου αρέσει να κοροϊδεύουν τη χώρα μου ...

(2^η ομάδα παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Στη βιβλιογραφία η ομοφωνία (consensus) -παρά το γεγονός ότι η σχετική αναφορά αφορά άλλο πεδίο- φαίνεται ότι έχει καθοριστικό ρόλο σε σχέση με την ολοκλήρωση και την επίτευξη των στόχων των ομάδων (Carron, Lawrence R. Brawley et al. 2004).

Από την επεξεργασία των δεδομένων προκύπτει ότι η ομοφωνία είναι ένα θέμα που αφορά τις αμιγείς ομάδες αν και με διαφορετικό τρόπο. Αφορά επίσης τις εκφράσεις των παιδιών για τον "άλλο" αλλά και την αντίληψη του "εαυτού" στην περίπτωση των αλλοδαπών μαθητών. Γίνεται έτσι αντιληπτή η προσπάθεια των παιδιών να αυτοπροσδιοριστούν σε σχέση με την εθνική τους ταυτότητα ταυτιζόμενοι με απόψεις που αφορούν τον "άλλο" ή τον "εαυτό".

3.1.10 Ύφος (ηπιότητα έκφρασης απόψεων μαθητών και μαθητριών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Σε αντίθεση με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές τους ελληνικής εθνοτικής προέλευσης που φαίνεται να κάνουν ιδιαίτερα σκληρές δηλώσεις σε ό,τι αφορά τη σχέση τους με τα αλλοδαπά παιδιά, τα παιδιά μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης εκφέρουν συγκρατημένο λόγο σε σχέση με την εμπειρία τους από αυτή την αλληλεπίδραση. Η ηπιότητα έκφρασης απόψεων μαθητών και μαθητριών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης θα μπορούσε και πάλι να ερμηνευθεί με βάση τη θεωρία του bullying η οποία θέλει τα θύματα να είναι κοινωνικά περιθωριοποιημένα όπως τυπικά συμβαίνει με αυτούς τους μαθητές. Όπως προαναφέρθηκε δε σημαντική διάστασή του bullying είναι η

ψυχολογική καταπίεση η οποία είναι πιθανό να έχει επιφέρει τη διστακτικότητα και ηπιότητα στο ύφος των παιδιών. Εξάλλου τα παιδιά απαντούν σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο κάθε φορά που, ακόμα και αν πρόκειται για μια αμιγή ομάδα που συγκροτείται από παιδιά μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης, δεν τους επιτρέπει να αγνοήσουν ότι βρίσκονται στα όρια του ελληνικού σχολείου και ότι η συνέντευξη πραγματοποιείται από μια Ελληνίδα.

Αποσπάσματα

Τζουλιάνο: Όχι με παίζανε, απλώς με κοροϊδεύανε.

Ερευνήτρια: Δηλαδή πότε σε κοροϊδεύανε; Σε ποιες περιστάσεις; Άμα ξερω 'γώ... Τι; Στα καλά καθούμενα;

Τζουλιάνο: Και στα καλά καθούμενα αλλά και σε ???

Ερευνήτρια: Και τι σου λέγανε;

Τζουλιάνο: Ξέρω 'γώ διάφορα. Τώρα δεν τα θυμάμαι, αλλά με κοροϊδεύανε. (η έμφαση δική μου)

(και εδώ η διατύπωση του μαθητή δείχνει ότι προσπαθεί να υποβαθμίσει τη σημασία του γεγονότος που προφανώς για τον ίδιο υπήρξε καίρια ιδιαίτερα εφόσον αναφέρεται στην ευαίσθητη περίοδο του ερχομού του στην Ελλάδα και καθώς στις περισσότερες συζητήσεις το ζήτημα της «κοροϊδίας» αναδεικνύεται μείζον)

(2^η ομάδα παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Ερευνήτρια: [...]Θέλω λοιπόν εσείς να μου πείτε κάποια ιστορία, κάποια, ένα περιστατικό που συνέβη που να ήταν με να αφορούσε, να είχε να κάνει με παιδί που ήταν από άλλη χώρα, από διαφορετική και που αισθανθήκατε, έτσι, τσαντιστήκατε, σας πείραξε· δε σας άρεσε

Δέσποινα: Εεε, μόνο στις πρώτες τάξεις. Στις πρώτες, πρώτες, εεε... //

Ερευνήτρια: Σαν τι δηλαδή, για πες μου; Πες μου κανένα παράδειγμα;

Δέσποινα: Εεε, δηλαδή μου λέγανε κωλοαλβανίδα και ...

Ερευνήτρια: Μμ. Μετά; Τι έγινε; Ομόρφυνες πολύ; Ψήλωσες πολύ; //

Δέσποινα: Όχι. //

Ερευνήτρια: Είσαι καλή μαθήτρια; Ε; //

Δέσποινα: Τώρα είμαστ' όλοι φίλοι, εντάξει. Τέρμα.

(με τις λέξεις/εκφράσεις στις οποίες έχει δοθεί επιπλέον έμφαση ενδεχομένως η μαθήτρια από την Αλβανία να επιχειρεί να βρεθεί σε ισορροπία με τις παραμέτρους του πλαισίου της επικοινωνιακής περίπτωσης το οποίο αποτελούν παιδιά ελληνικής και μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης, η ίδια η ερευνήτρια που είναι φορέας αυθεντίας -ως δασκάλα και διαχειρίστρια της διαδικασίας- και είναι και η ίδια Ελληνίδα αλλά και ο χώρος του σχολείου όπου λαμβάνει χώρα η συζήτηση και αποτελεί συνιστώσα του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος και φορέα της ιδεολογίας του.)

(2^η μεικτή ομάδα)

3.1.11 Λεξιλόγιο

Τα παιδιά μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης πολύ εύστοχα -και χωρίς η χρήση της ελληνικής να συνιστά ανασταλτικό παράγοντα- χρησιμοποιούν λέξεις προκειμένου να αποδώσουν τα συναισθήματα που τους δημιουργεί η αλληλεπίδραση με τα ντόπια παιδιά.

Δεν υπάρχουν στοιχεία για την κοινωνική προέλευση των παιδιών που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας. Εντούτοις θα μπορούσε κανείς βασιζόμενος σε στοιχεία για το κοινωνικό υπόστρωμα του πρώτου μεγάλου κύματος μεταναστών που δέχτηκε η Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του '90 το οποίο προέκυψε από την κατάρρευση του Σοβιετικού μπλοκ να προχωρήσει σε μια υπόθεση για το υπόβαθρο των παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης που αποτελούν μετανάστες δεύτερης γενιάς. Πρόκειται συνήθως για παιδιά που οι οικογένειές τους διαθέτουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο και που στην παρούσα κατάσταση δεν έχουν οικονομική ευμάρεια.

Με βάση αυτή την υπόθεση η χρήση αυτού του διευρυμένου λεξιλογίου θα μπορούσε να ερμηνευθεί με τους όρους της κοινωνιολογικής θεωρίας του Basil Bernstein. Σύμφωνα με αυτή, τα παιδιά των οποίων οι μητέρες χρησιμοποιούν τον διευρυμένο κώδικα του σχολείου είναι σε θέση είναι να χρησιμοποιήσουν τον κώδικα αυτό οδηγούμενα κατά συνέπεια στη σχολική επιτυχία (Sabatier and Berry 2008). Η θεωρία αυτή θα μπορούσε ενδεχομένως να ερμηνεύσει μερικά και τις θεωρούμενες «απροσδόκητες» επιτυχίες των αλλοδαπών μαθητών σε ό,τι αφορά την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αποσπάσματα

Ερευνήτρια: Α... Εσύ τι θα έλεγες, εεε, τι θα ήθελες να ξέρεις, τι θα τα ρώταγες –εδώ τα παιδιά που είναι εδώ- αυτά τα παιδιά; //

Κριστιάν: Γιατί περιφρονούν αυτούς που είναι από ξένες χώρες...//

Ερευνήτρια: Εσύ, Κριστιάν, για ζαναπέστο «γιατί περιφρονούν...» //

Κριστιάν: Γιατί περιφρονούν αυτούς που είναι από άλλες χώρες ...

Ερευνήτρια: Ναι.

Κριστιάν: Γιατί δεν τους κάνουν παρέα...

(η έμφαση δική μου)

(1^η μεικτή ομάδα)

Ερευνήτρια: Εσύ ποιον δε θα 'κανες φίλο, Δέσποινα;

Δέσποινα: Εγώ αυτόν που θα υποτιμάει τους άλλους [...]

(2^η μεικτή ομάδα)

3.1.12 Ο “ξένος”

3.1.12.1 Ποιος μπορεί να είναι ο “ξένος”;

Από τις συζητήσεις των παιδιών προκύπτει μία ανεπίσημη τυπολογία για τον «ξένο»/ τον «άλλο». Οι διαφορετικές αυτές εκδηλώσεις

της ετερότητας διατρέχονται από την έννοια της ελλειμματικότητας, το γεγονός δηλαδή ότι ο «άλλος» βρίσκεται σε μειονεκτική θέση έναντι του εκάστοτε ισχυρού λόγου.

Αποσπάσματα

α) ο προερχόμενος από άλλη χώρα

Τζουλιάνο: Επειδή ήμουνα, επειδή ήμουν ξένος... //

(2^η ομάδα παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

β) ο ορφανός.

Κριστιάν2: ... Μία φορά που έπαιζα στη διπλανή πολυκατοικία, ήταν ένα παιδάκι και ήταν απ' τη Γερμανία.

Ερευνήτρια: Ναι.

Κριστιάν2: Ο πατέρας του έχει πεθάνει...//

Ερευνήτρια: Τι;

Κριστιάν2: Έχει πεθάνει, λέω, ο πατέρας του //

Ερευνήτρια: Ναι...

Κριστιάν2: Το κάνω παρέα, πηγαίνω σπίτι του, το καλώ κι εγώ, παίζουμε.

ή

Κωνσταντίνα: Η αδερφή μου έχει μια φίλη της, ε, που είναι από ξένη χώρα, δε θυμάμαι, και έχει πεθάνει... //

Ερευνήτρια: Πιο δυνατά.

Κωνσταντίνα: Κι έχει πεθάνει ο πατέρας της και έρχεται στο σπίτι μας και...//

Ερευνήτρια: Ναι...

Κωνσταντίνα: Έκανα μία φορά πιζάμα πάρτι- και συνέχεια μου στέλνει χαιρετίσματα όταν βλέπει την αδερφή μου...

(1^η μεικτή ομάδα)

γ) ο προερχόμενος από άλλο σχολείο

Ερευνήτρια: Όλο το σχολείο; Η Βαλέρια; Για πες...//

Παιδιά: (δίνουν απαντήσεις παράλληλα)

Ερευνήτρια: Και το διπλανό σχολείο;

Παιδί(κορίτσι): Ναι(αιαι)!

Ερευνήτρια: Όπα!... Γιατί;

Παιδί(αγόρι): Έχει γνωριστεί με όλους. Φέτος ήρθε και...

Ερευνήτρια: Φέτος ήρθε κι έχει γνωριστεί με όλους...;

Παιδί(κορίτσι2): Βρίσκει κοινά(άά), βρίσκει κοινά σε άλλα παιδιά. Ας πούμε(εε) απ'το δίπλα σχολείο της άλλης Τετάρ.. εεε κάνει παρέα με την Πέμπτη γιατί τους αρέσουν τα άλογα, όπως κι εκείνης.

(1^η ομάδα παιδιών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Στέφανος: Ε, κάποιες φορές είναι, ήτανε, ήμασταν σε πιο μικρή τάξη(ηη) και(αιαι) βγάζαμε έξω τη μπάλα και(αιαι) παίζαμε, και (αιαι) επειδή αυτοί ήταν πιο μεγάλοι μας, μας πειράζανε, μας πέρναν τη μπάλα, έτσι, μας κοροΐδευαν... Εεε, κι άλλα...//

Ερευνήτρια: Ήτανε ξένα αυτά τα παιδιά;

Στέφανος: Όχι, απ' το σχολείο ήταν, αλλά από άλλη χώρα.

(γίνεται φανερό από το διάλογο ότι ο όρος μπορεί να αφορά και παιδιά που προέρχονται από διαφορετικό σχολικό περιβάλλον)

(1^η μεικτή ομάδα)

δ) ο τσιγγάνος

Παιδί(αγόρι): Οι καλοί, ας πούμε, έχω ένα κορίτσι στην τάξη την ??? και ο Ραφαήλ είναι ξαδέρφια δεν ξέρω, ο ένας είναι θεός, ε, και, ναι, απλώς επειδή παντρεύονται πολύ μικροί και τους έχουμε και λίγο κατώτερους... //

Ερευνήτρια: Λίγο; Κατώτερους;

Παιδί(αγόρι): Λίγο κατώτερους.

Ερευνήτρια: Ναι. Εδώ τα παιδιά. Έτσι; Τι άλλο όμως κάνουνε και είναι έτσι κατώτερο, πώς να σου πω; Διαφορετικό ???

Παιδί(κορίτσι): Μιλάνε πολύ; //

Ερευνήτρια: Ε; //

Παιδί(κορίτσι): Μιλάνε στη δικιά τους γλώσσα(αα)...//

(2^η μεικτή ομάδα)

ε) ο «αδύναμος»

Δημήτρης: Ας πούμε(εεε), μου παίρνουν αυτοί ένα πράγμα, δηλαδή στις άλλες ώρες, όχι όταν έχει μάθημα η δασκάλα μας, μου παίρνουν πράγματα και τους λέω «φέρτε το πίσω» και τους λέω «αι και...», τις βρισιές //

Ερευνήτρια: Αυτό το κάνουν Έλληνες; Το κάνουν Έλληνες;

Δημήτρης: Ναι.

Ερευνήτρια: Α... Το κάνουνε και σ' άλλους; Ή μόνο σ' εσένα;

Δημήτρης: Μόνο σ' εμένα.

Ερευνήτρια: Γιατί;

Δημήτρης: Ε, δεν ξέρω. Και σ' ένα παιδί που είναι αδύνατο.

Ερευνήτρια: ... Μμμ.//

Δημήτρης:..το κάνουν αυτό.

Ερευνήτρια: Μμμ.... ... Αδύναμο.

(1^η ομάδα παιδιών μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

3.1.12.2 Ποια τα χαρακτηριστικά του “ξένου;”

Αναφορικά με τον «ξένο», εκείνον δηλαδή που φέρει διαφορετικό από το οικείο πολιτισμικό κεφάλαιο από τις προσεγγίσεις των παιδιών προέκυψαν ορισμένα χαρακτηριστικά.

α) άλλη γλώσσα

β) άλλος πολιτισμός

γ) άλλη θρησκεία

δ) άλλος τρόπος ζωής

Αποσπάσματα

Ερευνήτρια: Μάλιστα. Για πες του μου, έτσι, πιο λιανά αυτό, για εξήγησέ το μου. Δηλαδή τι ε, τι κάνουν; //

Κριστιάν: Είναι πιο φτωχοί... //

Ερευνήτρια: Είναι πιο φτωχοί, ναι.

Κριστιάν: Να άλλα ??κή ...

Ερευνήτρια: Ναι...

Νίκος: Διαφορά γλώσσας...

Ερευνήτρια: Διαφορά γλώσσας... Είπε ο, ο Νίκος.

Παιδί: Διαφορά πολιτισμού.

Ερευνήτρια: Διαφορά πολιτισμού... Ναι...

Παιδί: Θρησκείας...

Ερευνήτρια: Ναι...

Παιδί: Διαφορά για τα... Διαφορά για τα έθιμα και τα, για τα έθιμα... Άλλα έχουν, άλλα έχουν άλλα παιδιά, άλλα παιδιά έχουν άλλα. Δεν έχουν κάποια σε κάποιες χώρες κι άλλα τα έχουν.

Ερευνήτρια: Μμ. Είπες κάτι;

Παιδί: Δηλαδή έχουν διαφορετικό τρόπο ζωής;

Αλέξανδρος: Ναι. Επειδή έχουμε συνηθίσει, έτσι, καινούρια παιδιά//

(1^η μεικτή ομάδα)

ε) άλλη νοοτροπία

Ερευνήτρια: Γιατί ήρθανε, γιατί δεν είχανε που να μείνουνε, δεν είχανε λεφτά, χρειαζότανε το κράτος να τους δίνει... Γιατί μερικοί είχανε προβλήματα να προσαρμοστούνε· αυτό που έχουνε σήμερα αυτοί που έρχονται σήμερα. Όποιος πάει σε μια ξένη χώρα ακόμα και με τους καλύτερους τρόπους, κάνει κάτι διαφορετικό από 'κείνο που είναι στη χώρα γιατί..//

Παιδί(κορίτσι2): Έχει τη δικιά του νοοτροπία.

Ερευνήτρια: Ε;

Παιδί(κορίτσι2): Έχει τη δικιά του νοοτροπία.

(2^η μεικτή ομάδα)

4.0 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μια συνολική επισκόπηση των ευρημάτων βοηθά στην περαιτέρω οργάνωσή τους σε τρία ζητήματα. Καταρχήν, σε ό,τι αφορά το κεντρικό θέμα της ετερότητας παρατηρείται ότι ο «άλλος» -οποιαδήποτε έκφανση της ταυτότητας και αν αυτή η ετερότητα αφορά- συγκροτείται ως μία ελλειμματική έννοια.

Επιπλέον είναι σημαντικά τα ευρήματα αναφορικά με την αλληλεπίδραση των υποκειμένων στο πλαίσιο της συγκρότησης διαφορετικών ομάδων. Παρατηρήθηκε ότι τα υποκείμενα ανεξαρτήτου εθνοτικής προέλευσης διατύπωναν με μεγαλύτερη ευκολία τις απόψεις τους στο πλαίσιο των αμιγών ομάδων. Αυτό ίσχυε ιδιαίτερα για τα παιδιά ελληνικής εθνοτικής προέλευσης, καθώς οι αλλοδαποί μαθητές εξακολουθούσαν να είναι επιφυλακτικοί και όταν βρίσκονταν μόνο μεταξύ άλλων αλλοδαπών μαθητών. Με βάση αυτά μπορούμε να συμπεράνουμε αβίαστα ότι σημαντικό κριτήριο για τη διαμόρφωση των σχέσεων στις ομάδες των ομηλικών αποτελεί η εθνοτική προέλευση.

Στο ίδιο συμπέρασμα οδηγεί άλλωστε η τάση των μαθητών ελληνικής εθνοτικής προέλευσης να προσπαθούν να μιλούν πολιτικώς ορθά στο πλαίσιο των μεικτών ομάδων, ενώ γίνονται μάλλον δηκτικοί μέσα στη δική τους ομάδα.

Τέλος, όπως αποδείχθηκε έγιναν κάποιες αναφορές στην έννοια της Θυματοποίησης (Bullying). Θύματα στο χώρο του σχολείου όπως προέκυψε από τα ευρήματα της έρευνας είναι κυρίως τα κορίτσια αλλά και οι μαθητές μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης οι οποίοι υφίστανται ψυχολογική βία αναφορικά με τη μειονοτική τους ταυτότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Carron, A. V., Lawrence R. Brawley, et al. (2004). "USING CONSENSUS AS A CRITERION FOR GROUPNESS

Implications for the Cohesion–Group Success Relationship." Small Group Research **35**(4).

Hodge, R. and G. Kress (1988). Social Semiotics. Cambridge, Polity Press.

McAllister, G. and J. J. Irvine (2002). "The Role of Empathy in Teaching Culturally Diverse Students: A Qualitative Study of Teachers' Beliefs." Journal of Teacher Education **53**(5).

Ogden, L. (2000). "Collaborative Tasks, Collaborative Children: an analysis of reciprocity during peer interaction at Key Stage 1." British Educational Research Journal **26**(2).

Onyekwulje, A. B. (2000). "Adult Role Models: Needed Voices for Adolescents, Multiculturalism, Diversity, and Race Relations." The Urban Review **32**(1).

Sabatier, C. and J. W. Berry (2008). "The role of family acculturation, parental style, and perceived discrimination in the adaptation of second-generation immigrant youth in France and Canada." European Journal of Developmental Psychology **5**(2).

Sweeting, H. and P. West (2001). "BEING DIFFERENT: CORRELATES OF THE EXPERIENCE OF TEASING AND BULLYING AT AGE 11." Research Papers in Education **16**(3).

Zhu, Y. (2008). "From cultural adaptation to cross-cultural discursive competence." Discourse and Communication **2**(2).

Κηπουροπούλου, Ε. (2009). «Η μελέτη της εθνικής ταυτότητας και ετερότητας μέσω της παραγωγής λόγου μαθητών και μαθητριών με πολιτισμική ετερότητα: πολυπολιτισμικότητα και πολλαπλές ταυτότητες». Τομέας Παιδαγωγικής. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ.

Πανταζής, Β. Μετανάστευση-Ένταξη των Μεταναστών. Βόλος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολική Εκπαίδευσης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Επεξήγηση Συμβολισμών

// = διακοπή ρέοντος λόγου, παρεμβολή

() που περιλαμβάνει επαναλαμβανόμενο το φώνημα κάποιας λέξης = ο αριθμός των επαναλήψεων δηλώνει τους χρόνους του φωνήματος. (1 χρόνος \cong 1/3sec.)

Παιδί(κορίτσι): = όταν δεν είναι γνωστή η ταυτότητα του/της μαθητή/τριας, τότε δηλώνεται μόνο το φύλο του όταν είναι δυνατό. Η αρίθμηση στηρίζεται στον αριθμό των μαθητών/τριών που συμμετέχουν στο υπό διαπραγμάτευση ζήτημα. Όταν τίθεται νέο ερώτημα/θέμα, τότε η αρίθμηση ξαναξεκινά.

Παιδί(αγόρι/Αλέκος): = στην περίπτωση που δεν υπάρχει βεβαιότητα για την ταυτότητα του/της μαθητή/τριας, τότε δηλώνεται το φύλο του και στη συνέχεια το όνομα που ανταποκρίνεται στην ταυτότητα του εικαζόμενου προσώπου. Αν στη συζήτηση εμπλέκονται και άλλα πρόσωπα των οποίων η ταυτότητα δε μπορεί να προσεγγιστεί πέρα από το στοιχείο του φύλου, τότε δηλώνονται με βάση την αρίθμηση που προαναφέρθηκε η οποία ξεκινά από τον αριθμό και στην οποία προσμετρώνται και οι υπόλοιποι/ες μαθητές/τριες

???= δυσκολία αποκωδικοποίησης κατά τη διάρκεια της απομαγνητοφώνησης (ταυτόχρονες ομιλίες, χαμηλόφωνες ομιλίες κλπ.)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ 1 (παιδιά ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Συνεντεύκτρια: Μια χαρά είμαστε, ε; Μια χαρά... Λοιπόν· τι θα κάνουμε σήμερα που σας πήρα και... για να συζητήσουμε (εεε)... Εεε...Εγώ θέλω να συζητήσουμε έτσι για να πάρουμε ιδέες, για να σκεφτούμε, για να μιλήσουμε και τα λοιπά... γιατί τώρα πια στις τάξεις υπάρχουνε –και στο σχολείο- υπάρχουνε και παιδιά από άλλες χώρες. Και (αιαιαι) επειδή έρχονται από άλλες χώρες είναι κάπως διαφορετικά -κι εσείς είστε διαφορετικοί- όπως ο καθένας από ‘σας είστε διαφορετικοί κι ήθελα να συζητήσουμε πώς τα πάτε(εε), τι προβλήματα βλέπετε, τι ωραίο, τι κακό(όόό)· ένα τέτοιο(οοο) πράγμα θέλω να συζητήσουμε· ελεύθερα δηλαδή χωρίς...να έχουμε δυσκολίες. Εγώ θα γράψω απλώς τα μικρά σας ονόματα για να μπορούμε να συζητάμε. Καταρχήν σε ποιες τάξεις πάτε; Όλοι πάτε Έκτη;

Παιδιά: Όχι, εμείς οι δύο πέμπτη.

Συνεντεύκτρια: Εσείς οι δύο Πέμπτη; Μπράβο, μπράβο... Εεε, λοιπόν! Ας αρχίσω να γράφω τα ονόματα. Πες μου εσύ.

Παιδί 1: Ευαγγελία.

Συνεντεύκτρια: Λοιπον Να σε βλέπω Ευαγγελία

Παιδί 2: Θάλεια

Συνεντεύκτρια: Ναι;

Παιδί 3: Κρυσταλλία

Συνεντεύκτρια: Μπραβό! Δύο λάμδα;

Κρυσταλλία: Ναι.

Παιδί 4: Εεε, Αθηνά.

Συνεντεύκτρια: Ωραία.

Παιδί 5: Δημήτρης.

Συνεντεύκτρια: Δημήτρης...

Παιδί 6: Κριστιάν

Συνεντεύκτρια: Ε;

Κριστιάν: Κριστιάν

Συνεντεύκτρια: Εσύ είσαι (αιαι) και τι(ιι), Κριστιάν, είσαι από (όό) οι γονείς σου είναι (αιαιαι) ... Δηλαδή;

Κριστιάν: Άλλη χώρα.

Συνεντεύκτρια: Ε;

Κριστιάν: Είμαι λέω (από) άλλη χώρα.

Συνεντεύκτρια: Από πού;

Κριστιάν: Από την Αλβανία.

Συνεντεύκτρια: Και πότε ήρθες εδώ;

Παιδιά: Δυόμιση, δυόμιση χρονών (και κάτι ήμουνα???)

Συνεντεύκτρια: Α,α,α... Ναι;

Παιδί 7: Μαργαρίτης.

Συνεντεύκτρια: Τι;

Μαργαρίτης: Μαργαρίτης.

Συνεντεύκτρια: Το όνομά σου το μικρό;

Μαργαρίτης: Ναι.

Παιδί 8: Αλέξανδρος.

Συνεντεύκτρια: Γιατί είσαστε περισσότεροι; Γιατί έχω γράψει: δύο, τέσσερα, πέντε αγόρια εγώ έχω γράψει. Γιατί έχω γράψει πέντε αγόρια, ενώ θέλω τέσσερα;

Παιδί: ???

Συνεντεύκτρια: Εσένα δε θέλω τώρα. Θα σε πάρω τηλέφωνο στο επόμενο.

Κριστιάν: Εμένα;

Συνεντεύκτρια: Ναι.

Κριστιάν: Να πάω πάνω;

Συνεντεύκτρια: Ναι. Στο επόμενο. Περίμενε. Περίμενε. Περίμενε, περίμενε... ..
Κάθισε. Κάτσε δίπλα. Στάσου να σκεφτώ... Στο επόμενο Καλά, κάτσε να σε πάω εγώ μέχρι το γραφείο -έλα εδώ, αλλά θα καθίσεις μια άλλη μέρα για το επόμενο.

Κριστιάν: Κυρία, εγώ σήμερα δεν ήταν να καθίσω, αλλά είπε η κυρία να έρθω.

Συνεντεύκτρια: Έρχομαι!

ΔΙΑΚΟΠΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ (1 λεπτό 3:50-4:50)

Ερευνήτρια: Ωραίο σχολείο έχετε.

Παιδί: Δεν είναι δικό μας.

Παιδιά: (δυνατά γέλια)

Ερευνήτρια: Δηλαδή!!!

Παιδί(αγόρι): Δεν το φτιάξαμε εμείς.//

Ερευνήτρια: Για πές. Δεν το φτιάξατε εσείς(είεις);

Παιδί(αγόρι): Όχι

Ερευνήτρια: Δηλαδή(ήή), για να 'ναι δικό σας τι πρέπει να 'ναι;

Παιδί(κορίτσι): Να το φτιάξουμε εμείς ...

Ερευνήτρια: Ναι...

Παιδί(κορίτσι): ??? ιδιοκτησία...

Ερευνήτρια: Α, και ιδιοκτησία;

Παιδί(κορίτσι): Να 'ναι κάποιος απ' τους μαθητές διευθυντής...

Ερευνήτρια: Απ' τα παιδιά διευθυντής; Μπορεί αργότερα· τώρα αυτή τη στιγμή, 'ντάξει είναι ωρίς... Ξέρετε θά 'θελα ν' αρχίσουμε με το να μου πείτε κάποια(αα) ιστορία. Έχετε καταρχήν παιδιά που είναι από άλλες χώρες στην τάξη σας;

Παιδιά (όλα μαζί πλην ενός): Μμμ... //

Παιδί: Μόνο ένα.

Ερευνήτρια: Μόνο έ..., εντάξει. Στο(οοο), άλλα τα ξέρετε κι από το σχολείο κι όλα τούτα... Θέλω να μου πείτε λοιπόν, εεε, μία ιστορία που να έχει να κάνει με, να περιγράφει έτσι πώς, πώς είναι αυτά τα παιδιά.

//(παρεμβάλλεται αντίδραση παιδιού)// Δεν έχεις ιστορία; Για πέστε μου, πώς είναι αυτά τα παιδιά; Από πού είναι καταρχήν; Για πέστε; Όχι χεράκια, λέγετε.

Παιδί(αγόρι1): Στην τάξη μας είναι ένα παιδί που είναι από τον Άγιο Δομίνικο, από τη Λατινική Αμερική.

Ερευνήτρια: Ναι (αιαιαι) //

Παιδί(αγόρι2): Ποιος;

Παιδί(αγόρι3): Ο Μιχάλης.

Παιδί(αγόρι1): Ο Μιχάλης.

Ερευνήτρια: Ναι (αιαιαι)

Παιδί(αγόρι1): Είναι κι ένα άλλο παιδί που είναι από την Αλβανία, ένα κορίτσι.

Ερευνήτρια: Ααα. //

Παιδί(αγόρι3): Η Κατερίνα.

Ερευνήτρια: Α! Και δε μου λέτε; Α! Εσείς; Άλλος; Ναι;

Παιδί(κορίτσι1): Εμείς έχουμε τον Κριστιάν, που είναι από την Αλβανία...

Ερευνήτρια: Ο Κριστιάν είναι από την Αλβανία ή απ' τη Γερμανία μου είπες;

Παιδί(κορίτσι1): Απ' την Αλβανία. Και τη Βαλέρια που είναι απ' τη Ρωσία

Ερευνήτρια: Πού;

Παιδί(κορίτσι1): Τη Βαλέρια που είναι απ' τη Ρωσία.

Ερευνήτρια: Ωραία. Κι εσείς;

Παιδί(κορίτσι2): Τον Δημήτρη που είναι απ' την Αλβανία.

Ερευνήτρια: Εσύ είσαι απ' την Αλβανία; (μεσολαβεί αντίδραση παιδιού). Εεε, δε μου λες; Πόσον καιρό έχεις εδώ;

Δημήτρης: Εδώ(ώώ); Δέκα(αα) χρόνια.

Ερευνήτρια: Δέκα χρόνια; Α, είσαι πολλά χρόνια, αλλά θα σε πάρω μαζί με τον Κριστιάν. Στην επόμενη ώρα. ΟΚ; Αλλά πώς θα πας τώρα; Πήγαινε στην κυρία εσύ και πες της «εγώ θα πάω την επόμενη ώρα».

Δημήτρης: Εντάξει.

Ερευνήτρια: Πάει ο Δημήτρης... .. Λοιπόν ελάτε εσείς λίγο πιο 'δώ. Έλα εσύ δηλαδή, αν αλλάξεις θέση και έρθεις από 'δώ και (αιαι) εδώ τελειώσαμε. Μια χαρά. Λοιπόν τώρα θέλω να μου πείτε καμιά ιστορία, έτσι, να μου πείτε ένα περιστατικό που σας, ε, τσάτισε, σας στενοχώρησε(εε)... Ναι.

α' ιστορία «Παραβατική συμπεριφορά»

Δημήτρης: Έχω κι εγώ. Πριν δύο χρόνια ήμουν στην Αθήνα.

Ερευνήτρια: Ναι.

Δημήτρης: Στο σχολείο... //

Ερευνήτρια: Εσύ τώρα αλλάξατε θέση είσαι ο(ooo)...

Δημήτρης: Ο Δημήτρης είμαι εγώ δεν άλλαξα.

Ερευνήτρια: Εσύ είσαι ο Δημήτρης ο άλλος, ναι.

Δημήτρης: Ναι, κι εγώ εκεί που ήμουν στην Αθήνα κι είχαμε ένα παιδί Αλβανό... και αυτός έκλεβε(εε), έδερνε τα παιδιά, αυτά· έβριζε την Ελλάδα και τέτοια.

Ερευνήτρια: Στο σχολείο;

Δημήτρης: Ναι.

Ερευνήτρια: Α...

Δημήτρης: Και(αιαι) και του λέγαμε, του έκανε η κυρία παρατήρηση να φύγει απ' το σχολείο, αλλά αυτός συνέχιζε. Τώρα δεν ξέρω τι έχει γίνει. Λένε μερικοί ότι έφυγε από το σχολείο(oo)...

Ερευνήτρια: Έκλεβε τι;

Δημήτρης: Έκλεβε πράγματα. Είχε κλέψει βιβλία από παιδιά για να μην πάνε καλά τα παιδιά στα μαθήματα...

Ερευνήτρια: Εσείς...α... Εσείς τι κάνατε του λέγατε τίποτα;

Δημήτρης: Ότι ήταν δικά μας πράγματα, ότι...(???) άλλα αυτός συνέχιζε.

Ερευνήτρια: Ε, σας έβριζε;

Δημήτρης: Ναι.

Ερευνήτρια: Τι έλεγε;

Δημήτρης: Ε, μας έβριζε μας έλεγε ότι η Αλβανία είναι καλύτερα από την Ελλάδα(ααα). Έλεγε ότι(ιι) αυτός είναι το καλύτερο παιδί εκεί πέρα, ξέρει να παίζει καλύτερο ξύλο απ' όλους...

Ερευνήτρια: Όπα! //

(αντιδράσεις, γέλια παιδιών)

Δημήτρης: Ε, αυτά...

Ερευνήτρια: Α! Ήταν, είχε και(αιαι) ... Ήθελε να είναι και πρώτος, δηλαδή· σε κάτι...

...

τέλος α' ιστορίας

β' ιστορία «Παραβατική συμπεριφορά_2»

Ερευνήτρια: Εσύ ήσουν έτοιμη να μου πεις μια ιστορία, Θάλεια.

Θάλεια: Εμείς έχουμε στα Αγγλικά ένα παιδί που είναι από την Αλβανία και(αιαιαι) έβριζε τους Έλληνες, έλεγε ότι είναι πολύ ρατσιστές κι αυτά. Και πριν τρία χρόνια είχαμε στην τάξη μας ένα παιδί από την Αμερική που το λέγανε Βασίλη και μας έκλεβε κασετίνες.

Ερευνήτρια: Λίγο πιο δυνατά, λίγο πιο δυνατά. Ναι, σας έκλεβε κασετίνες... //

Παιδί(αγόρι): Κι αυτό το παιδί που είπε η Θάλεια τώρα δεν ήταν από την Αμερική, από τον Άγιο Δομίνικο μαζί με το Μιχάλη.

Ερευνήτρια: Ναι.//

Παιδί(κορίτσι): Και μια φορά καθόμασταν εκεί πέρα και ψάχναμε όλοι την κασετίνα μας κι αυτός πήγε να τη βγάλει μέσα από την τσάντα του και τον σπρώχνει μία κυρία και βγήκαν της κασετίνας όλα τα κλεμμένα... ..

Ερευνήτρια: Δεν είχε αυτός, δηλαδή, κασετίνα, ή(ήήή) ήθελε πολλές;

Παιδί(αγόρι): Είχε, αλλά είχε πάρει στυλούς... και τα είχε κρύψει μες την τσάντα του.//

Ερευνήτρια: Ααα... Αα.. //

Παιδί: Ναι, και τις ψάχναμε και δε μπορούσαμε να...(???)

Ερευνήτρια: Εσείς τι αισθανθήκατε τότε, τι(ι) σας...

Θάλεια: Εγώ αισθάνθηκα απ' τη μια που... //

Ερευνήτρια: Πιο δυνατά.

Θάλεια: Δεν αισθάνθηκα και πολύ καλά, εντάξει. Μπορεί να μην είχε κάτι από αυτά και να ζήλεψε.

Ερευνήτρια: Να μην είχε κάτι απ' αυτά και να ζήλεψε λες. Ναι, δεν αισθάνθηκες καλά που τον μάλωσε η κυρία.

Θάλεια: Ναι, αλλά μπορεί αυτός -που τον μάλωσε- να έχει αλλάξει.

Ερευνήτρια: Δεν τον έχετε πια;

Παιδί: Έπαιζαν οι φίλοι μου μαζί του χθες μπάσκετ. Μια χαρά είναι τώρα.

Ερευνήτρια: Α! Τι κάνει;

Παιδί: Καλά.//

Ερευνήτρια: Παίζει μπάσκετ; //

Παιδιά:(γέλια)

Ερευνήτρια:Ααα...

Τέλος β' ιστορίας

Ερευνήτρια: Μάλιστα... Εεε, καμία άλλη έτσι, κανένα άλλο περιστατικό; Έχετε κανένα, κάνετε παρέα; //

Παιδί(αγόρι): Ναι. Πολύ.

Ερευνήτρια: Με ποιόν;

Παιδί(αγόρι): Ε, με το Μιχάλη, με ένα παιδί από το 25^ο από 'δώ από την Αλβανία...

Παιδί(κορίτσι): Και στο παλιό μου το σχολείο είχα πολλά παιδιά από ξένες χώρες κι έπαιζαν μαζί μας όπως και ένα άλλο παιδί που ήταν παλιά στην Πέμπτη τάξη νομίζω, μέχρι την Πέμπτη, μέχρι την Τρίτη τάξη ήταν εδώ. Άρη τον λέγανε και ήταν απ' την Αλβανία, και εντάξει τον βλέπουμε και τώρα

Ερευνήτρια: Και τι κάνει αυτός; Τι παίζετε ας πούμε; Παίζετε... //

Παιδί(αγόρι2): Παίζουμε ποδόσφαιρο.//

(μεσολαβούν και άλλες απαντήσεις παιδιών)

Ερευνήτρια: Ποδόσφαιρο(οο), μπάσκετ, κρυφτό(όο), ε; Μπουγέλωμα, ναι, ωραία...
Εσύ κάνεις παρέα μου λες και τώρα...

Ευαγγελία: Όχι παλιά έκανα. Τώρα κάνω με άλλα παιδιά, καινούρια από ξένες χώρες.

Ερευνήτρια: Α, για πες μου Ευαγγελία, πώς είναι αυτά;

Ευαγγελία: Πολύ καλά παιδιά. Παίζω μαζί τους, βρίσκουμε καινούρια πράγματα και παίζουμε.

Ερευνήτρια: Τι παίζετε;

Ευαγγελία: Διάφορα· Κρυφτό, μπάλα...

Ερευνήτρια: Μένετε κοντά(άά);

Ευαγγελία: Στην ίδια γειτονιά.

Ερευνήτρια: Ααα, μένετε στην ίδια γειτονιά.

Ευαγγελία: Οι δύο είναι από την Ισπανία, οι δύο από την Αλβανία...

Ερευνήτρια: Α! Οπότε παίζετε μ' αυτά τα παιδιά, πάτε και σπίτι τους;

Ευαγγελία: Ναι.

Ερευνήτρια: Κι έρχονται κι αυτά;

Ευαγγελία: (εξωγλωσσικό στοιχείο μάλλον για την δήλωση κατάφασης)

Ερευνήτρια: Στα, στο πάρτι των γενεθλίων σας τα καλείτε;

Παιδιά: Βεβαίως!

Ερευνήτρια: Βέβαια; Όλοι; //

(παρεμβάλλονται απαντήσεις παιδιών εξωγλωσσικού χαρακτήρα)

Ερευνήτρια: Έρχονται;

Παιδί: Ναι!

Ερευνήτρια: Έρχονται. Και παίζουν εκεί με όλα τα παιδιά ή (ήή)...

Παιδιά: Με όλα. Όλα. Όλα.

τέλος β' ιστορίας

Ερευνήτρια: Ααα... Δε μου λέτε κάτι, σας είπα να μου πείτε, έτσι, μία ιστορία ένα άσχημο περιστατικό, εε, και γενικά έτσι κατάλαβα ότι... κάτι λέτε έτσι, λίγο κλέβουν τα πράγματα, λίγο έτσι, λίγο βαράνε, λίγο ξεβαράνε...

γ' ιστορία «Τα 'καλά' παιδιά»

Παιδί(αγόρι1): Ο Μιχάλης απ' την τάξη μας δε βαράει, ούτε κάνει... //

Ερευνήτρια: Για πες μου τι παιδί είναι αυτό; //

Παιδί(αγόρι1): Ο Μιχάλης, ας πούμε είναι καλό παιδί, γιατί μια φορά που μάλωνε μ' εμένα ένα άλλο παιδί, τσακωνόμουνα, με βοήθησε.

Ερευνήτρια: Ααα! Ήρθε και έβαλε λίγο χεράκι;

Παιδί: Ναι, με βοήθησε...

Ερευνήτρια: Α, σε βοήθησε, δηλαδή έδειρε το άλλο παιδί; (γέλια) //

Παιδιά: (γέλια)

Παιδί(αγόρι1): Απλώς μας χώρισε!

Ερευνήτρια: Σας χώρισε κατά κάποιο τρόπο... //

Παιδιά: (ψιθυρίζουν, σχολιάζουν)

Ερευνήτρια: Σωστά!

Παιδί(αγόρι1): Κι όταν μαλώνει κάποιος από 'μας, εεε //

Ερευνήτρια: Ναι... Δε(εεε)ν τον αφήνουμε να μαλώσει μόνος του γιατί εντάξει μπορεί να χτυπήσει άμα μαλώσει με κάποιον, ε τον βοηθάμε κι εμείς. //

Παιδί(κορίτσι1): Ποιος ο Φράνκο;

Παιδί(αγόρι1): Ναι.

τέλος γ' ιστορίας

δ' ιστορία «Η εμπλοκή του παράγοντα φύλο στις σχέσεις μεταξύ παιδιών με διαφορετικό εθνικο-πολιτισμικό υπόβαθρο»

Παιδί(κορίτσι1): Άμα τον πετύχω πουθενά θα τον ξεσκίσω με κοροϊδεύει όλη την ώρα.

Ερευνήτρια: Σε κοροϊδεύει, τι σου λέει;

Παιδί(κορίτσι1): Ε, επειδή είμαι χοντρή.

Ερευνήτρια: Ααα!!! 'Ντάξει. Δε μου λες; Εεε, άλλα... //

Παιδί(αγόρι1): Δε λες όμως τι τον λες κι εσύ...

Παιδί(κορίτσι1): Εγώ τον είπα τίποτα; Εγώ δεν τον έδινα σημασία...

Ερευνήτρια: Τι του λέει;

Παιδί(αγόρι1): Δεν κάνει τώρα...

Ερευνήτρια: Ε, ας πει, γιατί ξέρεις τι; Γιατί θέλω να δω.

Παιδί(αγόρι1): Δεν κάνει να πω...

Ερευνήτρια: Δεν κάνει, ε; //

Παιδί(κορίτσι1): Γιατί εγώ τι είπα;

Παιδί(αγόρι1): Είναι κοσμική.

Ερευνήτρια: Ε;

Παιδί(κορίτσι1): Εγώ δεν έδινα σημασία έφευγα... ..

Παιδί(αγόρι1): *(ψιθυρίζει κάτι στο κορίτσι για το περιστατικό)*

Τέλος δ' ιστορίας

Ερευνήτρια: Δε μου λέτε, άλλα παιδιά τώρα, αφήστε το εσείς. Άλλα παιδιά. Όταν τσακώνονται μ' αυτά και τα λοιπά... Τα βρίζουνε; Τον Φράνκο ας πούμε τον βρίζουνε;

παρεμβάλλονται απαντήσεις παιδιών (εξωγλωσσικές εκδηλώσεις)

Ερευνήτρια: Τι του λένε;

Παιδί(αγόρι1): Του λένε «α, ρε Αλβανέ, τράβα στην Αλβανία σου! Έρχεσαι να μας κάνεις μαγκιές στην Ελλάδα».

Ερευνήτρια: Α(ααα)... Είναι σωματαράς, έτσι, είναι εύσωμος, γερός;

Παιδιά: (απαντούν όλα μαζί)

Ερευνήτρια: Αλλά είναι ικανός στο(οοο), στην πάλη... στο πάλεμα... Α. Α! Ακούτε δηλαδή, άλλα παιδιά που του λένε τέτοια πράγματα. Στα κορίτσια τι λένε; Αυτός είναι αγόρι. Στα κορίτσια τι λένε; Τι λένε; Για πες μου... Κρυσταλλία;

Κρυσταλλία: *(αντίδραση/ άρνηση στην απεύθυνση της ερώτησης)*

Ερευνήτρια: Ό, τι ακούς, ό, τι ακούς.

Κρυσταλλία: Ε, τι ακούω...

Ερευνήτρια: Στο διάλειμμα...

Κρυσταλλία: Ε, καλά...

Ερευνήτρια: Τίποτα δεν ξέρεις, Κρυσταλλία;

Κρυσταλλία: Δεν ξέρω, όχι.

Ερευνήτρια: Όχι. Για πες, εσύ, Ευαγγελία που έχεις ακούσει στο διάλειμμα.

Ευαγγελία: Εγώ, δεν ξέρω.

Παιδί(αγόρι1): Κυρία, εμείς, ξέρω 'γώ για τα κορίτσια, δεν τα κοροϊδεύουμε για τις χώρες που από που είναι, ξέρω 'γώ. Δε μας ενδιαφέρουν αυτά. Απλά βγάζουμε διάφορα παρατσούκλια.

Ερευνήτρια: Όπως;

Παιδί(αγόρι1): Εεε, ξέρω 'γώ(ωω), την Κατερίνα τη λέμε «κουκουβάγια».

Ερευνήτρια: Α. Γιατί;

Παιδί(αγόρι1): (γελώντας)Ε, γιατί μερικές φορές ανοίγει τα μάτια της πολύ...

Ερευνήτρια: Ααα... Και τη λέτε κουκουβάγια, αλλά λέτε και άλλες συμμαθήτριές σας με παρατσούκλια;

Παιδιά: Όλες τις λέμε. Όλες στην τάξη τις έχουμε βγάλει.

τέλος δ' ιστορίας

ε' ιστορία «Η Βαλέρια»

Ερευνήτρια: Για πες, Θάλεια.

Θάλεια: Αυτό το κορίτσι από τη Ρωσία, η Βαλέρια, είναι καλό κορίτσι εντάξει, την έχω φίλη. Απλά βρίζει πολύ(ύύ)...

Ερευνήτρια: Βρίζει;

Παιδί(αγόρι2): Ναι, πάρα πολύ, ναι.

Παιδί(κορίτσι1): Βρίζει για πλάκα όμως.

Παιδί(αγόρι2): Ναι, για πλάκα... //

Παιδιά (όλα μαζί): (αντιδράσεις, σχόλια)

Ερευνήτρια: Τι σας λέει, δηλαδή, τι βρίζει;

Παιδί(αγόρι3): Εμένα με λέει ψώνιο πάντως, ψώνιο.

Ερευνήτρια: Ψώνιο σε λέει;

Παιδί(κορίτσι1): Εγώ με τη Βαλέρια αυτόν εκεί (προφανώς δείχνει κάποιο παιδί) τον λέμε «τσουλουφιασμένο», γιατί είχαμε πάει μια φορά στον κινηματογράφο κι είχε το τσουλούφι έτσι//

Ερευνήτρια: Αυτός εδώ, ο Μαργαρίτης;

Παιδί(κορίτσι1): Ναι.

Ερευνήτρια: Αα.

Θάλεια: Κι εμένα μες το μάθημα μου στέλνει χαρτάκι...//

Ερευνήτρια: Για, δεν ακούω, βρε, δεν ακούω!

Θάλεια: Στο μάθημα μου έστειλε χαρτάκι και μου έλεγε «είσαι χαζή(ήήή)»

Ερευνήτρια: Η Βαλέρια σου έστειλε χαρτάκι και σου λέει ότι είσαι χαζή; Ναι...; Γιατί το κάνει, καλέ, αυτό η Βαλέρια, για ακούστε κι εσείς.

Θάλεια: Δεν ξέρω... Ε, μπορεί κάτι να την έχει πειράξει.

Παιδί(κορίτσι2): Κυρία, να κάνω μια ερώτηση; Γιατί μας μαγνητοφωνείτε;

Ερευνήτρια: Για να μπορέσω να τα θυμηθώ –δε μπορώ να τα θυμηθώ, εγώ είμαι μεγάλη. Μην κοιτάτε εσείς που είσατε στην ηλικία (αα) μικροί και μπορείτε να θυμόσαστε, αλλά εγώ δε μπορώ να τα θυμηθώ όλα και είναι καλύτερο αντί να γράφω εγώ να μιλάμε, γιατί θα μιλάμε λιγότερη ώρα. Γιατί άμα αρχίσω και γράφω εδώ πέρα...

Παιδί: Θα μας πάρει μισή ώρα...

Ερευνήτρια: Αθηνά δε λες τίποτα...

Αθηνά: Ε, δεν έχουμε κανένα κορίτσι... από την Αλβανία...//

Παιδί(αγόρι1): Αγόρι έχεις!

Ερευνήτρια: Α(αα)...

Αθηνά: Μόνο το Δημήτρη, αλλά δεν έχει συμβεί τίποτα...

Ερευνήτρια: Α (αα)... Όχι από άλλα που ακούς απ' έξω... από το σχολείο, άλλα παιδιά(αα), από τη γειτονιά...

Αθηνά:

Ερευνήτρια: Δεν ακούς. Για πες μου λοιπόν, εσύ (προς τη Θάλεια), σου γρ... σ... στέλνει σημειώματα και τα, Θάλεια, και σου λέει ότι είσαι χαζή;

Θάλεια: Ε, ναι και καμιά φορά έτσι... //

Ερευνήτρια: Έτσι σου...//

Θάλεια: λέει ότι «είσαι χαζή» στη Μαρία και τα.. με λέει ζηλιάρα, ενώ κάνει κι αυτή πράγματα που(ουου)... βλέπει απ' τους άλλους...

Παιδί(κορίτσι2): Και μια φορά είχαμε τσακωθεί πολύ και(αιαιαι) από μια κυρία ήρθε και μας χώρισε (εε)...//

Ερευνήτρια: Στα χέρια ή(ήή)...//

Θάλεια: Όχι(ι)!!! Απλά(άά) στο τέλος της χρονιάς κάνουμε, κάνουμε ένα χορευτικό(όό) //

Ερευνήτρια: Ναι.

Θάλεια: Και τα κορίτσια από την Τρίτη τάξη μας είχανε πει ότι θα 'μαστε όλες, από... από την τάξη μας, ε, και μετά ήρθαν και άλλα δύο κορίτσια που είχε μαζί της η

Βαλέρια και(αια) είπε ότι δε θα 'ναι· (προς τη συμμαθήτριά της) θα βάλουμε πιο πολλές απ' την τάξη σας κι εγώ το είπα αυτό στη Βαλέρια κι αυτή τις υπερασπίστηκε.//

Παιδί(κορίτσι2): Και είπε ότι κι επειδή δεν ξέρουμε χορό...//

Ερευνήτρια: Δε μου λες αυτές από πού είναι –τ' άλλα δύο κορίτσια που ξέρει η Βαλέρια και είναι φίλες της; //

Θάλεια: Και είπε ότι δεν ξέρουμε καλό προπο...

Θάλεια: Είναι απ' την Αλβανία! Και η άλλη; Ελληνίδα, Ελληνίδα...

Παιδί(αγόρι1): Η Ράνια είναι απ' την Ελλάδα //

Θάλεια: Ε, ναι... //

Παιδί(αγόρι1): κι η Κατερίνα είναι από Αλβανία.//

Θάλεια: κι εγώ αυτό λέω

Παιδί(κορίτσι2)(προς τα παιδιά ενώ τα παιδιά συζητούν μεταξύ τους για το θέμα):Ε, και τι έγινε, αφού πάνε να εντυπωσιάσουν στο χορευτικό; Εσάς τι σας νοιάζει; Δικό τους είναι το χορευτικό. Αυτές ζηλεύουν επειδή δεν ξέρουν να κάνουν προπο και δεν είναι στο χορευτικό με τη Ράνια και την Κατερίνα. Κατάλαβες οι ζηλιάρες; //

Παιδί: (κάποιο από τα παιδιά ρωτά, σχολιάζει)

Παιδί(κορίτσι2): Ε, τι ψέματα να πω; //

Ερευνήτρια: Ααα. Οπότε υπήρξε τέτοιο θέμα. Εσείς τι λέτε; Για πέστε μου κι εμένα. Για ποιο πράγμα λέτε σε σχέση μ' αυτά;

Παιδί(κορίτσι2): Τίποτα.

Ερευνήτρια: Τι τίποτα;

Παιδί(κορίτσι2): Εμάς δε μας πειράζει. Σε τίποτε. //

Παιδί(αγόρι2): Εντάξει τώρα αυτά που λένε τα κορίτσια για τη Βαλέρια... Τι να κουτσομπολέψουμε; //

Ερευνήτρια: Ναι, ναι, για καθίστε· ναι

Παιδί(αγόρι3): Ναι

Παιδί(αγόρι2):Τι έκανε; Εντάξει τώρα αυτό που είναι ??ένο... Καρφών'! Συνέχεια τα καρφών'.

Παιδί (σχολιάζοντας): Δε λέει καρφώνει, λέει καρφών'...

Ερευνήτρια: Λέει «αχ και δε μ' αρέσει να καρφώνω» καρφών'...

Παιδί(κορίτσι2): Διαφορετικό όμως.

Ερευνήτρια: Δε μου λες –η Ευαγγελία- δε μου λες, η Βαλέρια θεωρείται ότι καρφώνει; Σε ποιόνε;

Παιδί(αγόρι): Όλους.

Ευαγγελία: Ναι.

Ερευνήτρια: Πάει στη δασκάλα δηλαδή, ή πάει στον ένα και σ..

Κρυσταλλία: Μια φορά εγώ δεν είχα κάνει τις ασκήσεις των μαθηματικών και τις έδωσε, μου τις έδωσε η Θάλεια, και σηκώνει το χέρι και λέει «κυρία, η Κρύστα πήρε τις ασκήσεις από τη Θάλεια».

Παιδί(κορίτσι2): Κυρία, ενώ η ίδια, ενώ (ώω) μια φορά με είχε πια, δε με άφηνε να ανοίξω βιβλίο στην ώρα του τεστ για να αντιγράψω, ενώ η ίδια το έκανε αυτό και χειρότερα περισσότερες φορές, ενώ εμένα με καρφώνει.

Ερευνήτρια: Είναι καλή μαθήτρια;

Παιδιά (ομόφωνα): Όχι.

τέλος ε' ιστορίας

Ερευνήτρια: Η Κατερίνα;

Παιδιά (ομόφωνα): Όχι.

Ερευνήτρια: Ο Φράνκο;

Παιδιά (σχεδόν ομόφωνα): Όχι.//

Αλέξανδρος: Ναι (αιαιαι)!

Ερευνήτρια:Ναιαιαι, γιατί είναι φίλος σου.

Κρυσταλλία: Ναι, γι' αυτό.....Ο Μιχάλης είναι καλός μαθητής; Ο Μιχάλης είναι καλός μαθητής;

Αλέξανδρος: Ο Μιχάλης; Ναι.

Παιδιά (*αντιδράσεις*): Οουου ναι, καλά. Ναι, καλά.

Στ' ιστορία «Ο Κριστιάν»

Παιδί(αγόρι): Ο Κριστιάν!!!

Κρυσταλλία: Ναι, ο Κριστιάν είναι πολύ καλός.

Ερευνήτρια: Ναι. Εεε, οπότε είναι καλός μαθητής, λέτε· Α.

Παιδί(κορίτσι): Παίρνει άριστα στα μαθηματικά.

Ερευνήτρια: Στα μαθηματικά καλύτερος, ναι.

Παιδί(κορίτσι2): Ο Κριστιάν, αυτό το παιδί είναι καλός, γιατί είχε γίνει σημαιοφόρος.

Ερευνήτρια: Ποιος;

Παιδί(κορίτσι2): Ο Κριστιάν.

Ερευνήτρια: Ααα...

Αλέξανδρος: Και ο Κριστιάν είχε βγει, βγήκε και σημαιοφόρος

Παιδί(κορίτσι2): Ναι, αυτό είπα.

Ερευνήτρια: Ααα! Α(αα) μάλιστα, μάλιστα. Α, είναι καλός μαθητής.//

Αλέξανδρος: Ήταν άρρωστος μόνο φέτος και//

Ερευνήτρια: Αυτό, ε, έχει πολλές παρέες ο Κριστιάν;

Αλέξανδρος: Ναι, όλη η τάξη.. μαζί του.

Ερευνήτρια: Όλη η τάξη μαζί του. Πέρα που έχει εδώ πέρα το(οο)ν, τον Αλέξανδρο, τον έχει εκεί και τον προστατεύει //

Αλέξανδρος: Όλα τ' αγόρια απ' την τάξη

Ερευνήτρια: Όλα τα' αγόρια; Παίζει καλό ποδόσφαιρο;

Παιδί(αγόρι): Έτσι κι έτσι.

Παιδί: Είναι λίγο χαζοβιόλης

Ερευνήτρια: Να σου πω. Γιατί τα, γιατί τα 'χει, γιατί νομίζεις ότι τα 'χει όλα τ' αγόρια; Τι προσόντα έχει;

Αλέξανδρος: Δεν είναι προσόντα //

Ερευνήτρια: Προτερήματα;//

Αλέξανδρος: απλά είναι φίλος μας. έ?????, μιλάμε εκεί πέρα έτσι, μετά το σχολείο πάμε στο σπίτι ενός φίλου μου έρχεται κι αυτός παίζουμε κρυφτό εκεί πέρα και κυνηγητό, έρχεται και τ' άλλο παιδί ο Μάριος //

Παιδί (αγόρι): Το παίζουν όλοι μαζί μάγκες...

Παιδιά: (γέλια)

τέλος στ' ιστορίας

Ερευνήτρια: Α! Εε, οι(οιοι) άλλοι που δεν είναι καλοί μαθητές έχουνε φιλίες εδώ; Τους κάνετε παρέα;

Παιδιά (ομόφωνα): Ναι! Ναι!

Παιδί(αγόρι): Πάρα πολύ...

Ερευνήτρια: Έχει πολλές φίλες; //

Παιδιά: (δίνουν απαντήσεις παράλληλα)

ζ' ιστορία «Βαλέρια_ Φιλία και δημοφιλία»

Ερευνήτρια: Όλο το σχολείο; Η Βαλέρια; Για πες...//

Παιδιά: (δίνουν απαντήσεις παράλληλα)

Ερευνήτρια: Και το διπλανό σχολείο;

Παιδί(κορίτσι): Ναι(αια)!

Ερευνήτρια: Όπα!... Γιατί;

Παιδί(αγόρι): Έχει γνωριστεί με όλους. Φέτος ήρθε και...

Ερευνήτρια: Φέτος ήρθε κι έχει γνωριστεί με όλους...;

Παιδί(κορίτσι2): Βρίσκει κοινά(άά), βρίσκει κοινά σε άλλα παιδιά. Ας πούμε(εε) απ' το δίπλα σχολείο της άλλης Τετάρ.. εεε κάνει παρέα με την Πέμπτη γιατί τους αρέσουν τα άλογα, όπως κι εκείνης

Ερευνήτρια: Ααα! Αα! Βρίσκει δηλαδή.. Για ακούστε εσείς τώρα, λέτε γι' αυτό το θέμα ή λέτε για άλλο;

Παιδί(αγόρι): Για τη Βαλέρια.//

Παιδί(αγόρι2): Γι' αυτό το θέμα

Ερευνήτρια: Ελάτε, ντε, να μου τα πείτε κι εμένα... Πώς όταν τα λέτε ο ένας στον άλλον; Α, εεε, οπότε η Βαλέρια έχει αγάπη για τα άλογα;

Παιδί(κορίτσι2): Ναι.//

Παιδί(κορίτσι): Έχει δικό της.

Ερευνήτρια: Έχει δικό της άλογο εδώ(ώώ);

Παιδί(αγόρι): Δεν έχει δικό της άλογο.

Παιδί(κορίτσι): Έχει!//

Παιδί(κορίτσι): Έχει!//

Παιδί(κορίτσι): Το Δαίμονα! //

Παιδί(κορίτσι): Το Δαίμονα!

Ερευνήτρια: Το Δαίμονα;... Πού τον έχει;

Παιδί(κορίτσι/Κρυσταλλία?): Σ' ένα(ααα).. γραφ.. Πώς να το πω; Σ' ένα κτήμα..; Δεν ξέρω.//

Παιδί(αγόρι): Στάβλο!

Ερευνήτρια: Σ' ένα στάβλο. Πού όμως;

Παιδί(κορίτσι): Εδώ(ώω) στο τέλος της Νέας Ιωνίας, κοντά στο ποτάμι.

Ερευνήτρια: Α και πηγαίνει, παίρνει και παιδιά και τους τον δείχνει; Και πηγαίνουνε φίλοι της και τον βλέπουνε τον Δαίμονα;

Παιδί(κορίτσι2): Έχει πάρει εμένα(αα)...

Ερευνήτρια: Σ' έχει πάρει τον έχεις δει;

(μεσολαβεί αντίδραση)

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι)...

Παιδί(κορίτσι2): Α! Κι εκεί που πηγαίνει σε ιππικό όμιλο, μ' έχει πάρει κι εκεί που κάνει προπονήσεις και μ' έχει ανεβάσει κι εμένα...

Ερευνήτρια: Αα...

Παιδί(κορίτσι/Θάλεια): Εμένα αυτό που δε μου αρέσει τόσο στη Βαλέρια είναι -κάνει πολλές φιλίες, βρίσκει άλλους- δεν ξέρω κάτι βρίσκει και(αιαιαι) θέλει να χαλάει τη φιλία της, λέει διάφορα για τους άλλου(ουου)ς

Παιδί(κορίτσι2): (Εγώ έκανα περισσότερο παρέα μαζί της και λιγότερο σ' εσένα και τώρα άρχισα να κάνω μ' αυτές και πάλι άλλη)

Ερευνήτρια: Α, δεν κρατάει τις φιλίες της η Βαλέρια τις χαλάει.

Παιδί(κορίτσι/Κρύστα): Και μετά έλεγε για την Έφη(ηη), και μετά έλεγε ότι εγώ φταίω...Θυμάσαι;

Παιδί(κορίτσι2/ Ευαγγελία): Ναι. Με κορόιδευε πίσω απ' την πλάτη μου και(αιαι) τα έλεγε στην Κρύστα αυτά και μετά έλεγε ότι τα 'λεγε η Κρύστα. //

Παιδί(αγόρι): (κάνει σχόλιο)

Ερευνήτρια: Α.. Πες εσύ· ναι.

Παιδί(αγόρι): Ήτανε φίλη με την Εύη...

Ερευνήτρια: Ναι...

Παιδί(αγόρι): ... αλλά δεν ήτανε κανονική φίλη.

Ερευνήτρια: Δηλαδή·

Παιδί(αγόρι): Είχε γράψει σ' ένα(ααα), σ' ένα φύλλο έτσι μικρό από μπλοκάκι ότι κάνει παρέα με την Αθηνά από την Τρίτη.. δε θυμάμαι//

Παιδί(κορίτσι2/ Ευαγγελία): Ναι, ναι...//

Παιδί(αγόρι): και(αιαιαι) οτί(ίί) την Εύη δεν την κάνει παρέα επειδή έχει μόνο την Αθηνά· και δεν την έχει κανονική φίλη.

Παιδί(αγόρι2): Δεν το κατάλαβα αυτό, δηλαδή έχει μόνο την Αθηνά;

Παιδί (κορίτσι2/ Ευαγγελία): Δεν ξέρω... δεν ξέρω ποιον να πιστέψω και ποιον να//

Ερευνήτρια: Ωραία, εντάξει. Δε μου λες, εσύ, άλλο έχεις να πεις; Εσύ που του 'λεγες τώρα, πρι(ι)ν· Ααα, Δημήτρη, έχεις να μου πεις εσύ που τα 'λεγες εδώ πέρα στον Αλέξανδρο;

Δημήτρης: (απαντά προφανώς αρνητικά)

Ερευνήτρια: Α(αα)! Α. Γράφει κιόλας. Τα γράφει. Τα(αα) κάνει, τα γράφει κιόλας. //

Παιδιά: (όλα μαζί δίνουν διάφορες καταφατικές απαντήσεις)

Ερευνήτρια: Τη γλώσσα, την ξέρει καλά(άά);

Παιδί(κορίτσι2/ Ευαγγελία): Ελληνικά, ναι. Ξέρει.

Ερευνήτρια: Ξέρει καλά. Ναι; Τι, εσύ;

Παιδί(αγόρι): Όλα τα κορίτσια γράφουνε(εε) ό, τι θέλουν στα μπλοκάκια.

τέλος ζ' ιστορίας

Ερευνήτρια: Δε μου λες, Αθηνά, εσύ έχεις ακούσει έτσι τίποτα, αυτά που λένε τα παιδιά σ' αυτούς και τέτοια; Και που, αα, εε, αν φέρεις στο μυαλό σου ότι και πούμε ότι έρχεται, ακούς ότι έρχεται κάποιο παιδάκι που δεν είναι από την Ελλάδα και μπορεί να είναι από την Αλβανία στο σχολείο· τι θα σκεφτείς έρχεται στην τάξη σου;

Αθηνά:

Ερευνήτρια: Τι θα σκεφτείτε;... Τι θα περιμένετε να δείτε;

Ευαγγελία: Κατ' αρχήν αν είναι καλό παιδί... Αν είναι καλό παιδί(ίί)...Μετά πώς συμπεριφέρεται κι αν 'ξέρω 'γώ μετά(άά)...//

Παιδί(αγόρι): Κι αν αξίζει να το κάνουμε φίλο.

Ερευνήτρια: Αν αξίζει να το κάνετε φίλο.

Παιδί(αγόρι): Ναι, γιατί αν είναι να μας κοροϊδεύει, να μας λέει πράματα και τέτοια...

Ευαγγελία: Όπως είπα και πρώτα εγώ. Δεν είναι το θέμα από πού είναι, αλλά πώς είναι. Ο χαρακτήρας του.

Ερευνήτρια: Α. Ωραία. Μπορείτε να μου πείτε τώρα μία, ένα περιστατικό που δείχνει ότι, ε, που ήσασταν ευχαριστημένοι και τους συμπαθήσατε, έτσι, τους αλλοδαπούς, έτσι, μαθητές;

Παιδί(αγόρι): Ένα κυρία τώρα που το θυμήθηκα -εκτός από αυτό-//

Ερευνήτρια: Ναι.

η' ιστορία «Στρατηγικές επιβίωσης: άμυνα και επίθεση»

Παιδί(αγόρι): Είναι(αιαί)... Είχαμε πάει μια φορά εκδρομή και(αιαί) ήτανε κάτι παιδιά εκεί και μάλωναν οι φίλοι μου και λένε «θα φωνάξουμε τη ΣΥΜΜΟΡΙΑ μας να σας βαρέσει» « Είναι κάτι Αλβανοί». Αλβανοί ήταν εκεί πέρα, απ' την Καρδίτσα τελοσπάντων, έλεγαν «θα φωνάξουμε τη ΣΥΜΜΟΡΙΑ μας να σας βαρέσει».

Ευαγγελία: Κι εγώ όταν πήγαινα νηπιαγωγείο μικρή είχα μία, ένα κορίτσι απ' την Αλβανία που με βαρούσε και όταν της είπα εγώ «η μαμά μου είναι στρατιωτικός και θα 'ρθει με το τανκς να σε σκοτώσει», άρχισε να κλαίει (γελώντας).

Ερευνήτρια: Εε, φοβήθηκε...

Παιδί(αγόρι): Ε, μικρή ήταν όμως.

τέλος η' ιστορίας

θ' ιστορία «Συνεργασία»

Ερευνήτρια: Για πες εσύ, Αθηνά;

Αθηνά: Εγώ έρχομαι νωρίς στο σχολείο, έρχεται κι ο Δημήτρης νωρί(ί)ς... Όταν, ας πούμε, καμιά φορά μπορεί να έχω ξεχάσει να κάνω καμιά άσκηση πάντα μου τη δίνει.

Ερευνήτρια: Α. Πηγαίνετε δηλαδή στο Δημήτρη που είναι καλός ή στον Κριστιάν για να σας βοηθήσει στα μαθήματα;

Παιδιά: Δεν τους έχουμε στην τάξη. //

Παιδί(κορίτσι/Θάλεια): Εγώ δεν τους έχω στην τάξη. Εγώ κι ο Αλέξανδρος δεν τους έχουμε.

Ερευνήτρια: Α, δεν τους έχετε στην τάξη.

Παιδί(κορίτσι): Εμείς τους έχουμε· και τους τρεις. //

Παιδιά: *(Δίνουν απαντήσεις παράλληλα)*

Παιδί(κορίτσι/Ευαγγελία): Για να πάρω ν' αντιγράψω όχι. Ο Κριστιάν με καρφώνει.

Ερευνήτρια: Σε καρφώνει ο Κριστιάν;

Παιδί(κορίτσι/Ευαγγελία): Εεε. //

Παιδί(αγόρι): Κυρία!

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(αγόρι): Τον Κριστιάν τον έχουμε στην τάξη μας εγώ, //

Ερευνήτρια: Ναι... //

Παιδί(αγόρι): αυτά, τα τρία τα κορίτσια κι αυτός.

Ερευνήτρια: Ναι. Πας εσύ στον Κριστιάν, άμα θες βοήθεια στα μαθηματικά;

Παιδί(αγόρι): Ναι.

Ερευνήτρια: Μμμ.

Παιδί(αγόρι): Κι εγώ πολλές φορές τον βοηθάω...

Ερευνήτρια: Μπράβο. Για πες.

Παιδί(αγόρι2): Ο Στέφανος, εεε, καμιά φορά λέει η κυρία να μείνει στο διάλειμμα, ναι, «και θα σε βοηθήσει ο Κριστιάν να κάνεις αυτά(άά)».

τέλος θ' ιστορίας

Ερευνήτρια: Ναι. Ααα. Μάλιστα. Εσύ τι λες τώρα, Κρύστα;... .. Πες, καλέ!

Κρυσταλλία: Τίποτα...

Ερευνήτρια: Τίποτα, τίποτα, τίποτα. Εδώ(ώώ) όλοι κάτι έχουνε· ναι.

Παιδί(κορίτσι/Θάλεια): Κυρία, η Βαλέρια κάποιες φορές έλεγε σε κάτι άλλα παιδιά ότι έλεγα εγώ κάποια πράγματα και γινόταν παρεξηγήσεις, ενώ δεν ήταν αλήθεια... Κι έλεγε ότι της το 'χα πει εγώ κι ανακατευόμουν κι εγώ με τ' άλλα παιδιά(άά)...

Ερευνήτρια: Αυτό τώρα είναι, γενικά το βλέπετε, έτσι, με τους ξένους ή είναι στο χαρακτήρα της Βαλέριας ας πούμε;

Παιδί(κορίτσι/Ευαγγελία): Δεν είναι όλοι έτσι.

Ερευνήτρια: Δεν είναι όλοι έτσι... Για πέστε μου και καλά πράγματα που έχουνε... //

Παιδί: Η Αγάπη είναι πολύ καλό κορίτσι.

Ερευνήτρια: Ποιο; Η Αγάπη είναι από πού;

Παιδιά: Από την Ελλάδα.

Ερευνήτρια: Α... Για πες. Πες καλά πράγματα που έχουνε. Μου είπατε ένα, που είναι(αιαιαι), ε, ότι είναι καλός στα μαθηματικά . Ο Κριστιάν φυσάει, αλλά εσύ, είσαι κι εσύ καλός Δημήτρη, εεε;

Παιδί(αγόρι): Όπως είναι όλα τ'αγόρια. //

Παιδί(αγόρι2): Ειδικά ο Στέφανος. //

Ερευνήτρια: Τ' αγόρια είναι καλά στα μαθηματικά τους. Ειδικά ο Στέφανος. Ναι.

Παιδί(κορίτσι/Ευαγγελία): Κι η Βαλέρια με υποστηρίζει όταν τσακάνομαι ή με κοροϊδεύουν άλλοι.

Παιδί(κορίτσι/Κρύστα): Καμιά φορά που μάλωνε η Βαλέρια με τη Θάλεια πάντα την υποστήριζες κι έλεγες: «όχι η Θάλεια χτυπούσε τη Βαλέρια», ενώ η Βαλέρια χτυπούσε τη Θάλεια.

Ερευνήτρια: Μμμ. Α... Ε, άλλο που κάνανε καλό; Καμιά καλή, έτσι, κανένα περιστατικό καλό, πες, Θάλεια

Θάλεια: την Τρίτη δε θα είναι μόνο ο Κριστιάν

Ερευνήτρια: Ποιος;

Θάλεια: Ο Κριστιάν.

Ερευνήτρια: Ο Κριστιάν. Ναι.

Παιδί(αγόρι): Ε, σας τα είπαμε όλα.

Ερευνήτρια: Ααα μου τα 'πατε όλα. Ναι. Α. Ί(ί)σως μου τα είπατε όλα πράγματι... Ίσως. Δεν ξέρω, ξέχασα τίποτα;... Έχει άλλο πράγμα σημασία να μου πείτε, θεωρείτε;

Παιδί(αγόρι/Αλέξανδρος): Ο χαρακτήρας.

Ερευνήτρια: Ο χαρακτήρας; Για πες.

Παιδί(αγόρι/Αλέξανδρος): Άμα(αα) κάποιος δεν έχει καλό χαρακτήρα –και σας είπα και πριν- ότι άμα μας κοροϊδεύει και αυτά... δεν αξίζει σαν άνθρωπος.

Ερευνήτρια: Το κάνουνε συχνά αυτά τα παιδιά που είναι από άλλες χώρες;

Παιδί(αγόρι/Αλέξανδρος): Όχι

Ερευνήτρια: Όχι.//

Παιδί(αγόρι): (σχολιάζει)...κι αυτοί που είναι φίρμες, ξέρω γω, δε(εε)ν μπορούν να κάνουν κάτι τέτοιο γιατί//

Ερευνήτρια: Στο σπίτι(ι) σας αφήνουν να κάνετε παρέα μ'αυτά τα παιδιά ή σας λένε να προσέχετε; Ναι.

Ευαγγελία: Εμένα ειδικά η μαμά μου κι η δασκάλα μου –η δασκάλα μου έλεγε στη μαμά μου κι η μαμά μου μού λέει- να μην κάνω παρέα μαζί της, ενώ εγώ δεν τους άκουγα κι έκανα.

Παιδί(αγόρι): Εμένα μου 'πανε να προσέχεις τους ξένους κι όχι τ' άλλα τα παιδιά.

Ερευνήτρια: Ναι, να προσέχεις τους ξένους. Για πες εσύ· Θάλεια.

Θάλεια: Της το λέει αυτό επειδή καμιά φορά ξέρω'γω η Εύη θέλει να προσέχει στο μάθημα, ενώ η Βαλέρια δε(εε)ν...

Ερευνήτρια: Κάθεστε μαζί, στο ίδιο θρανίο με τη Βαλέρια; Όχι.

Θάλεια: Όχι αλλά είμαστε στο μάθημα με τη Βαλέρια.

Ερευνήτρια: Α. Και δεν είσατε φίλες;

Θάλεια: Είμαστε 'ντάξει.//

Ερευνήτρια: Δε μου λες η(ηηη)... δεν προσέχει στο μάθημα δηλαδή.

Παιδί(αγόρι2): Ε, ναι, δεν είναι και πολύ καλή μαθήτρια.

Ερευνήτρια: Α, δεν είναι καλή μαθήτρια;

Παιδί(αγόρι2): Ε, ναι γιατί μια φορά είχαμε μοιραστεί στην τάξη τους επειδή έλειπε ο δικός μας ο κύριος... Και(αιαι) συνέχεια η κυρία Αλεξάνδρα έκανε παρατηρήσεις στη Βαλέρια.

...

Ερευνήτρια: Και σας λένε οι γονείς σας να προσέχετε τους ξένους...//

Παιδί(αγόρι2): Όχι

Ερευνήτρια: Αφού εσύ το 'πες.//

Παιδί(αγόρι2): Τους ξένους που δεν ξέρουμε, τους άγνωστους.

Ερευνήτρια: Τους άγνωστους...

Ευαγγελία: Εμένα οι δικοί μου μού λένε «μην κάνεις παρέα με τη Βαλέρια γιατί σε απομακρύνει απ' τ' άλλα τα παιδιά(άά)· θέλει να σ' έχει μόνο για τον εαυτό της». Και μου το λένε τα παιδιά του γυμνασίου, η μαμά μου, η δασκάλα μου...

Ερευνήτρια: Αλλά εσύ τίποτα.

Ευαγγελία: Ντάξει, τώρα τελευταία δεν κάνουμε παρέα και βλέπω ότι περνάω καλύτερα με άλλα παιδιά απ' την τάξη. Δεν είναι ωραίο να κάθεται και να κοιτάς τη Βαλέρια με τ' άλλα παιδιά απ' τις άλλες τάξεις. Και κάθεται και βλέπει(ειεις)... Γιατί εγώ βαριέμαι κι όταν πάω να φύγω μου λέει «πού πας»... ... Δηλαδή, άμα είμαι όλη την ώρα μαζί της, άμα φύγει, εγώ τι θα κάνω;

Ερευνήτρια: Α... ...

Αλέξανδρος: Γι' αυτό πρέπει να'χεις φιλίες με τη Βαλέρια, αλλά να έχεις κι άλλες φιλίες.

Ευαγγελία: Εγώ θα πηγαίνω μ' όλα τα παιδιά της τάξης. Εγώ θα πηγαίνω με τις άλλες κι άμα θέλει να 'ρχεται.//

Γ' ιστορία

Ερευνήτρια: Πέστε μου κανένα καλό πράγμα για(αα)//

Παιδί(αγόρι): Άμα σας πω ότι δεν έχει...

Ερευνήτρια: Η Βαλέρια δεν έχει;

Παιδί: Όχι, δεν έχει.

Ερευνήτρια: Ο Φράνκο έχει;

Παιδί(αγόρι): Ναι

Ερευνήτρια: Πολλά; Ναι. Ο Δημήτρης;

Παιδί(αγόρι): Ναι.

Ερευνήτρια: Για πέστε...

Παιδί(αγόρι): Και(αια) έχει καλό χαρακτήρα...

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(κορίτσι): Ε, εντάξει, δεν είναι κακό παιδί, αλλά(άά), εντάξει, καμιά φορά μπορεί να μπλέκεται σε καβγάδε(εε)ς

Ερευνήτρια: Μμμ.

Παιδί(κορίτσι): Είχε γίνει ένα περιστατικό στην αρχή της χρονιά(άά)ς.

Ερευνήτρια: Για πες.

Παιδί(κορίτσι): Εεε, ήτανε μία άλλη συμμορία από παιδιά απ' το σχολείο και(αια) νομίζω ότι είχαν, και είχαν χτυπήσει κάποιον όταν σχολάσαμε, και(αια) έκαναν μήνυση στους γονείς του Δημήτρη.

Ερευνήτρια: Μμμ... Και τι έγινε μετά;

Παιδί(κορίτσι): Ε. Ε, μετά δεν ξέρω.

Ερευνήτρια: Α... Ήτανε συμμορία απ' έξω;

Παιδί(κορίτσι): Δεν ξέρω, αλλά άκουσα ότι του 'καναν μήνυση.

Ερευνήτρια: Εσείς ακούσατε... αυτό το περιστατικό;

Παιδί(αγόρι): Εγώ άκουσα ότι ήταν ένα μικρό παιδί και το χτύπησαν μόνο στην πλάτη.

Παιδί (αγόρι): Α! Ναι, ναι! Το ξέρω κι εγώ το 'χω ακούσει. Ένας απ' το 25^ο. Τον λέγαν Σωτήρη. Έκτη δημοτικού.

Παιδί (κορίτσι): Ο Σωτήρης είναι μικρό παιδί; Ο Σωτήρης είναι απ' την Αλβανία και κλέβει κιόλας.

Ερευνήτρια: Ααα, έδειρε ένα(ααα), έδειρε πάλι(ιι) συμ, εε, συμπατριώτη του. Δεν έδειρε(εε) ελληνάκι

Παιδί (κορίτσι): Ναι όμως ο Σωτήρης έκλεβε κινητά...//

Παιδί (κορίτσι): Ναι όμως ήταν πολύ καλός μαθητής. Σημαιοφόρος ήτανε

Ερευνήτρια: Ο Σωτήρης;

Παιδί (κορίτσι): Για μεγάλο παιδί λέτε; Εγώ λέω για ένα μικρό Σωτήρη.

Παιδί (κορίτσι): Εγώ θυμάμαι για ένα Σωτήρη μεγάλο που ήταν πολύ καλός μαθητής. Ήταν σημαντικό στο 25^ο, τον είχε δει ένα παιδάκι...

(ακολουθεί συζήτηση μεταξύ των παιδιών αναφορικά με το πραγματικό θύμα του περιστατικού)

τέλος ι' ιστορίας

Ερευνήτρια: Ωραία, ωραία(ααα). Οπότε νομίζω είπαμε αυτά τα πράγματα που είχαμε να πούμε...

(διατυπώνονται ευχαριστίες προς τα παιδιά)

ΤΕΛΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ 2 (παιδιά μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Ερευνήτρια: ...εσένα σε είδα έτσι δεν είναι...Δημήτρη;

Δημήτρη: ...

Ερευνήτρια: Εσύ δεν είσαι η Βαλέρια;

Βαλέρια: Ναι. Είχαμε ... τώρα και(αιαι)//

Ερευνήτρια: Είσαι αθώα σήμερα... ... Τι 'ν' αυτό; Το ακούτε κι εσείς; Έλεγα μήπως τ' ακούν τ' αυτιά μου, ότι κου(ουου), ότι πάθαν τ' αυτιά μου τίποτα. Αλλά είναι κάτι, ε(εε); Αφού τ' ακούτε κι εσείς είναι παρήγορο.//

Βαλέρια: Είναι(αιαι) ένα μικρόφωνο!!!

Ερευνήτρια: Ποιο μικρόφωνο; Το μικρόφωνο δε μπορεί να 'ναι... τόσο έξω;//

Βαλέρια: Ναι, είναι ανοιχτό(όό), το μικρόφωνο...//

Ερευνήτρια: Ναι.//

Βαλέρια: Κι επειδή κάνουμε ένα χορευτικό, γι' αυτό.

Ερευνήτρια: Α. Εγώ είπα λοιπόν σήμερα έχω έρθει εδώ στο σχολείο σας κι έχω μιλήσει με διάφορα παιδιά γιατί με ενδιαφέρει... εεε, να(αα) ξέρω τις απόψεις σας., εε, για το θέ(έέ)μα ότι εσείς βρισκόσαστε σε(εε) ένα σχολείο σε μία ξένη χώρα και ήθελα να δω έτσι πώς το βλέπετε αυτό γιατί(ίί) ερχόσαστε έτσι από άλλες χώρες και βέβαια ήθελα να δω κι απ' την άλλη πλευρά πώς αισθάνονται και τ' άλλα παιδιά(άά), εε, που(ουου) υπάρχουνε παιδιά που είναι από άλλες χώρες, γιατί αυτό τώρα συμβαίνει. Παντού πηγαίνουμε όλοι. Και μάλιστα να σας πω ότι είχα κι εγώ αυτή την εμπειρία γιατί πήγα σχολείο σε ξένη χώρα...και(αιαιαι), εε, πηγαίνοντας στο σχολείο...αισθανόμουν ότι, 'ντάξει, κάτι ήτανε αλλιώς τα πράγματα. Κι εγώ είχα

μεγαλώσει αλλιώς; είχα άλλη γλώσσα... ήτανε κάπως αλλιώς τα πράγματα, δηλαδή υπήρχανε κάποιες δυσκολίες, να πω... .. Εεε, εσύ, Βαλέρια(αα), πόσα χρόνια είσαι στην Ελλάδα.

Βαλέρια: ...Μμμ. Εφτά(άά).

Ερευνήτρια: Εφτά... Κι εσύ, Δημήτρη;

Δημήτρης: Δέκα χρόνια.

Ερευνήτρια: Δέκα χρόνια. Οπότε(εε)...Είσα-είσαστε στο ίδιο σχολείο αυτά τα χρόνια; Εσύ είσαι στην έκτη;

Παιδί (αγόρι): Όχι, εγώ είμαι στην πέμπτη.

Ερευνήτρια: Ναι, κι εσύ Βαλέρια;

Βαλέρια: Έκτη.

Ερευνήτρια: Έκτη... Και είστε σ' αυτό το σχολείο αυτά τα χρόνια ή(ήή) ήσουνα κι αλλού;

Βαλέρια: Εεε, ήμουνα Τρίκαλα στην αρχή και τώρα στην έκτη ήρθα εδώ.

Ερευνήτρια: Μμμ... Για πέστε μου λοιπόν εσείς τις εμπειρίες σας θέλω να ξέρω, έτσι, το πώς αισθάνεστε και ιστορίες, έτσι, περιστατικά(άά). Εεε, σε σχέση με το(οοο)...Εεε... Πέστε μου κάτι, μία ιστορία που(ουου) δείχνει(ειει) ότι(ιι)...Πώς είσατε με τ' άλλα παιδιά. Ή κάτι που συμβαίνει. Καθίστε γιατί γράφω ταυτοχρόνως και κάνω και(αιαι) λάθη στις ερωτήσεις. Για πέστε.

Παιδιά: *(ψιθυρίζουν μεταξύ τους)*

Ερευνήτρια: Για πέστε μου εσείς.

Παιδί(αγόρι): Εγώ με τους φίλους μου είμαι... εντάξει, δηλαδή κανένα πρόβλημα, αλλά μερικές φορές μαλώνουμε και με βρίζουνε. Με λένε Αλβανάκι και(αιαι) δεν είναι καλό. Εεε, εντάξει τώρα μια χαρά είναι... Και με βοηθάνε(εεε), δε μου κάνουνε τίποτα κακό. Ας πούμε να με χτυπήσουνε ή τίποτ' άλλο. Αυτό... ..

Βαλέρια: Ωραία ιστορία... Ναι, κι εγώ δεν έχω κανένα πρόβλημα εδώ με τα παιδιά, ούτε είχα, αλλά μερικές φορές όταν μαλώναμε, εεε, έλεγαν «ααα, τώρα ήρθε αυτήν απ' τη Ρωσία και(αιαι) μας κάνει μαγκιές», κάτι τέτοιο.

Ερευνήτρια: Μαγκιές, δηλαδή τι έκανες; Τι εννοούσανε; Τι έκανες εσύ;

Βαλέρια: Εγώ δεν είχα κάνει τί(ίίί). Τίποτα δεν έκανα, απλά είχαμε μερικές φορές μαλώματα στα παιχνίδια και σ' αυτά, ε, και μου 'λεγαν «να ήρθε εδώ η Ρωσίδα να μας κάνει μαγκιές».

Δημήτρης: Ήντάξει ας πούμε κι εμένα μου το 'χουν πει αυτό «να μας διατά(άά)... κάνει ΚΟΥΜΑΝΤΟ», γενικά. Μου το 'χουν πει πολλές φορές. Ήντάξει.

Βαλέρια: Ε, τώρα εντάξει σ' αυτό το σχολείο δε μου έχουν πει τίποτα. Αλλά στο παλιό που ήμουνα, που ήμουν πιο πολλά χρόνια...

Ερευνήτρια: Υπάρχει, εε, έχετε καλούς φίλους; Για πέστε μου. Ποιον έχετε καλό φίλο εσύ, Δημήτρη;

Δημήτρης: Εγώ; Εγώ τους έχω όλους φίλους μου...

Ερευνήτρια: Α. Παίζετε και στο σπίτι;

Δημήτρης: Μερικές φορές...

Ερευνήτρια: Εσύ, Βαλέρια ποιους έχετε; Ποια είναι καλή σου φίλη;

Βαλέρια: Είναι τρία κορίτσια, είναι τρία από την τάξη μου και μία από το 3 το ΣΤ΄ 3.

Ερευνήτρια: Για πες τες...

Βαλέρια: Η Σωτηρία και η Εύη είναι από τη δικιά μου και η Ράνια είναι απ' την άλλη την τάξη.//

Ερευνήτρια: Μμμ. Τι κάνετε μαζί εσεί(είει)ς με τους φίλους ας πούμε, τι(ι) παίζετε...//

Παιδί(αγόρι): Δεν είναι και όλοι απ' αυτό το σχολείο, υπάρχουν κι άλλοι.//

Ερευνήτρια: Στη γειτονιά; Αα.

Παιδί(αγόρι): Ναι.

Ερευνήτρια: Αυτοί είναι από άλλοι χώρα ή Έλληνες;

Παιδί(αγόρι): Είναι Έλληνες. //

Βαλέρια: Μερικοί είναι από άλλη και μερικοί είναι Έλληνες.

Ερευνήτρια: Εσύ με ποιους προτιμάς να παίζεις; //

Παιδί(αγόρι): Εγώ και με τους δύο. //

Ερευνήτρια: Ποιος σε καταλαβαίνει καλύτερα;

Παιδί(αγόρι): Εεε... Οι ξένοι.

Ερευνήτρια: Τι καταλαβαίνουν αυτοί που δεν το καταλαβαίνουν οι Έλληνες;

Παιδί(αγόρι): Εεε, ας πούμε όταν με βρίζουν, αυτοί το καταλαβαίνουν, ενώ οι Έλληνες δεν το παίρνουν και τόσο στα σοβαρά ότι εγώ θα λυπηθώ ή θα στεναχωρηθώΔηλαδή βρίζουν χωρίς να σκεφτούν τίποτα.

Ερευνήτρια: Πο, πο, πότε σε βρίζουν; Άμα έτσι(ι)//

Παιδί(αγόρι): Άμα μαλώσουμε.

Ερευνήτρια: Α. Στο παιχνίδι. Ααα. Για πες, εσύ, Βαλέρια.

Βαλέρια: Εντάξει εμείς με τα κορίτσια(αα) και τα λοιπά κάνουμε βόλτες μες στο σχολείο, παίζουμε(εεε)... 'Ντάξει, αλλά πιο πολύ(ύύ), μας παίζουν, Έλληνες...δεν είναι κανένας που παίζω απ' αυτούς και να είναι από άλλη χώρα.

Ερευνήτρια: Μμμ... Πας στα σπίτια τους;

Βαλέρια: Ναι!

Ερευνήτρια: Α. Κι εσύ(ύύ);

Παιδί(αγόρι): Ναι.

Ερευνήτρια: Εε, σας καλούνε σε πάρτι, σε τέτοια;

Παιδιά : Ναι, ναι. //

Παιδιά: Πάντα. //

Ερευνήτρια: Πάτε;

Παιδιά: Πάμε.

Ερευνήτρια: Εσένα πάντα. Κι εσένα. Πάτε;

Παιδί(κορίτσι): Ναι.

Παιδί(αγόρι): Εγώ πάω.

Ερευνήτρια: Αα. Μάλιστα. Περνάτε καλά;

Παιδί: Ναι.

Ερευνήτρια: Α. Σας αρέσει αυτό;

Παιδί: Ναι.

Ερευνήτρια: Τα κάνετε και στη χώρα σας αυτά; Τα πάρτι, έτσι, γενέθλια και τέτοια.
Ε;

Παιδί: Ναι.

Ερευνήτρια: Δε μου λες... Εεε, θα ήθελα να μου πείτε και μία ιστορία που αισθανθήκατε καλά με τους α(ααα) φίλους σας τους Έλληνες.

Παιδιά:

Ερευνήτρια: Για πέστε μου... Που αισθανθήκατε ότι καλοί είναι αυτοί.

Παιδιά:

Ερευνήτρια: Δεν έχετε ιστορία τέτοια;

Βαλέρια: Να πω εγώ;

Ερευνήτρια: Πες εσύ.

Βαλέρια: Εε, μια μέρα πήγαμε με την Εύη –απ’την τάξη μου- πήγαμε στα Jumbo. Κι ήτανε εκεί δύο κορίτσια(αα)...//

Ερευνήτρια: Μμμ...

Βαλέρια: Κι επειδή η Εύη είναι λίγο, έτσι, παχουλούλα(αα) και λέγανε, «αα είναι εδώ η χοντρή και δε μπορώ και δε μπορούμε να περάσουμε». Και(αιαι) εγώ πήρα το μέρος της και μου είπε ευχαριστώ που πήρες το μέρος μου, αλλά μετά όταν μου είπανε εμένα κάτι(ι)... Εεε, λένε, με υπερασπίστηκε και η Εύη, δεν, εε, δε με παράτησε, δεν πήγε με το μέρος τους. Με υπερασπίστηκε.

Ερευνήτρια: Μμμ.

Δημήτρης: Κι εγώ όταν βγαίνω(ωω) κι έρχονται οι άλλοι –μεγάλοι κιόλας- μας πειράζου(ουου)ν όλοι λένε «φύγετε από 'δω και(αιαι) δε(εε) δε σας θέλουμε, θα φωνάξουμε κι άλλους??? (8:00)

Ερευνήτρια: Μμμ... Γιατί(ίί) θεωρείς ότι ήρθατε σ' αυτή τη χώρα;

Δημήτρης: Εεε, εμείς δε(εε)ν είχαμε οικονομι, καλή οικονομική κατάσταση εκεί που ήμασταν και δεν έβρισκαν δουλειά(άά) οι γονείς μας.

Ερευνήτρια: Εσύ, Βαλέρια;

Βαλέρια: Ναι κι εμένα η μαμά μου στην αρχή ήρθε εδώ(ώώ), αλλά ήρθε στη Λάρισα για(αα) να δουλέψει και μετά μ'έφερε κι εμένα. Επειδή της άρεσε το κλίμα, της άρεσε πώς είναι εδώ και(αιαι) ήθελε να μείνουμε εδώ.

Ερευνήτρια: ... Εεε, δε μου λέτε... Ποια καλά πράγματα βρίσκετε σ' αυτή τη χώρα; Που είναι καλά. Σας αρέσουν. Εε, σας αρέσει αυτή η χώρα· έτσι όπως ζείτε. Ποια πράγματα σας αρέσουνε που(ουου), που έχουνε να κάνουνε με το(οο) ότι ζείτε εδώ στην Ελλάδα.

Παιδιά:...

Βαλέρια: Εμάς εκεί στη Ρωσία... είναι πάρα πολύ επικίνδυνο να βγεις έξω, γιατί πολλοί άνθρωποι είναι φτωχοί και κλέβουνε(εε), παίρνουν τα όργανα απ' τους ανθρώπους, απ' τα παιδιά(άά)... Και είναι πάρα πολύ επικίνδυνο να βγεις έξω.

Ερευνήτρια: Σε ποια πόλη ζούσες;

Βαλέρια: Εεε. Α, δε θυμάμαι.

Ερευνήτρια: Δε θυμάσαι κιόλας, μπράβο. Ε; Ναι; Λοιπόν; Ενώ εδώ;

Βαλέρια: Ενώ εδώ βγαίνω άνετα έξω(ωω), βγαίνουν κι άλλα παιδιά(άά) –πριν δε γνώριζα πολλά παιδιά γιατί δεν έβγαίνα καθόλου έξω είχα μόνο μία φίλη που ήταν γειτόνισσά μου... Κι εκεί πηγαίναμε από σπίτι σε σπίτι με τη μαμά(άά)... //

Ερευνήτρια: Μόνες σας;

Βαλέρια: Μόνες μας, όχι. Ποτέ. Η μαμά δε μ'άφηνε ποτέ, δε μ'άφηνε να πάω απέναντι να πετάξω τα σκουπίδια.

Ερευνήτρια: Για πες εσύ· Τι καλό βρίσκεις σ' αυτή τη χώρα;

Δημήτρης: Εε, στην Αλβανία, ας πούμε, επειδή υπάρχουν πολλά αυτοκίνητα μετακινούνται, ενώ εδώ, αν πας λίγο πιο πάνω στη(ηη) Ρήγα Φεραίου παίζουμε ευχάριστα, κρυφτό(όό), κυνηγητό(όό) και δεν περνάν αυτοκίνητα, σπάνια να περάσουνε.

Ερευνήτρια: Υπάρχουν αυτά τα καλά πράγματα, αλλά(άά) υπάρχουνε και κάποια που δεν είναι και τόσο καλά(άά), δηλαδή κάποια κακά πράγματα γι' αυτή τη χώρα που δε θα, δε σας αρέσουνε... Για πέστε μου...

Δημήτρης: Εμένα δε μ' αρέσει(ειει) το πόσες πολυκατοικίες έχει γύ(ύύ)ρω... //

Βαλέρια: Δεν παίρνεις ανάσα.//

Δημήτρης: Εκεί που μένω εγώ, είναι τριγύρω τέσσερις και(αιαι) τώρα το καλοκαίρι θα κάνει αφόρητη ζέστη, δε θα μπορέσω να ανασάνω.

Ερευνήτρια: Εσύ τώρα, ναι, μου 'λεγες την προηγούμενη φορά που 'ρθες μου 'λεγες ιδιοκτησία το σχολείο, να 'ναι δικό σου, να 'ναι, να το 'χεις φτιάξει εσύ(ύύ) και τα λοιπά, είσαι πολύ με το σπίτι και με το(οο), με τοχώρο, έτσι, με το(οο) πού μένεις. Σε κατάλαβα. Δε μου λες εσύ, Βαλέρια, πες μου κάποια πράγματα που(ουου)... δε σ' αρέσουν, ίσως, σ' αυτή τη χώρα.

Βαλέρια: Στην αρχή(ήή) δε μ' άρεσε και(αιαι)... //

Ερευνήτρια: Ναι.//

Βαλέρια: Ήθελα να γυρίσω πίσω, γιατί(ίι) δεν ή //

Ερευνήτρια: Ναι.//

Βαλέρια: Γιατί δεν ήξερα τη γλώσσα(αα), κι ήθελα πάρα πολύ να γυρίσω πίσω, γιατί ένιωθα ότι είμαι ΞΕΝΗ· όταν ήρθα πρώτη φορά στο σχολείο όλοι μου μιλούσαν, κάτι μου έλεγαν ??? κι εγώ δεν καταλάβαινα τίποτα. Και αυτό στην αρχή νόμιζα ότι με κοροϊδεύουν, ας πούμε(εε), θα μου πουν «πήγαινε πες τη δασκάλα σου χαζή» κι εγώ δε θα καταλά(άά) και θα το έκανα αυτό(όό) και θα πάω να της πω κι αυτή θα με μαλώσει... Ε, εντάξει τώρα που έμαθα τα καταλαβαίνω όλα και(αιαι) 'ντάξει, ωραία δεν έχω κανένα πρόβλημα.

Ερευνήτρια: Να σου πω... Δημήτρη, όταν λέω πράγματα που δε σ' αρέσουνε σ' αυτή τη χώρα εννοούμε τις σχέσεις ή με το πώς σε δεχτήκαν οι άνθρωποι, το πώς είναι οι άνθρωποι... σε σχέση μ' εσένα, δηλαδή πώς σου φέρονται, απ' αυτά τι δε σ' αρέσει

Δημήτρης: Εεε, 'ντάξει δε μου φέρονται και τόσο άσχημα(αα)... Αλλά πρώτη φορά που ήρθα εδώ μου έλεγαν επειδή είχα μακριά μαλλιά κοριτσά(άά)κι(ιι), δε, δεν ήξερα(αα) τι σημαίνα(αα)ν τα πράματα που μου έλεγαν –ας πούμε, μου έλεγαν «καλό παιδί»- εγώ δεν ήξερα έφευγα λέω τώρα «με βρίζουν ή δε με βρίζουν»;

Ερευνήτρια: Αυτό; Τι σκεφτόσαστε να γίνεται όταν θα μεγαλώσετε;

Δημήτρης: Εγώ θα γίνω χορογράφος.

Ερευνήτρια: Α. Κάνεις τίποτα σ' αυτή την κατεύθυνση;

Δημήτρης: Ναι. Χορό.

Ερευνήτρια: Κάνεις χορό;

Δημήτρης: Break dance, Hip-hop...

Ερευνήτρια: Εσύ(ύύ); Βαλέρια, τι θέλεις να κάνεις όταν μεγαλώσεις;

Βαλέρια: Ε, θέλω να γίνω(ωω), γιατί μου, έχω άλογο, και μου αρέσουν πάρα πολύ η ιππασία κι αυτά, θέλω να γίνω προπονήτρια.

Ερευνήτρια: Ααα.

Βαλέρια: (γελάει)

Ερευνήτρια: Αα. Εεε, α(αα)ν αυτή τη στιγμή είχατε τη δυνατότητα, υπήρχε μία νεράιδα μ' ένα μαγικό ραβδί και σας έλεγε μπορείς ν' αλλάξεις ένα πράγμα, για σας, μπορείς ν' αλλάξεις κάτι... Τι θα διαλέγατε; Ν' αλλάξετε;

Βαλέρια: Εγώ θα διάλεγα να μην τελειώσει ποτέ το καλοκαίρι. Να μην πηγαίναμε σχολείο.

Δημήτρης: Εγώ θα διάλεγα(ααα). Να φύγουν όλα τα κακά απ' τον πλανήτη, δηλαδή οι κλέφτες, αυτοί που παίρνουν τα παιδιά, τα κλέβουν...

Ερευνήτρια: Να σου πω... Σε σχέση με τις δυσκολίες που έχει κανένας, που έχετε εσείς... που(ουου) ζείτε σε μία ξένη χώρα... Τι θ' αλλάζατε εκεί; Αν μπορούσατε

(φωνές στο διάδρομο)

Παιδιά:

Ερευνήτρια: Ε, μη κοιτάτε τώρα έξω, δε σας μαλώνουν εσάς. Για πέστε. Τι θα αλλάζατε, για να αισθανόσαστε εσείς καλύτερα. Για το γε, όχι για τους, γενικά για τον κόσμο(οο), αλλά(άά) τι θ' αλλάζατε στις δικές σας τις ζωές... Στη δική σας την ιστορία, ας πούμε· αν μπορούσατε ν' αλλάξετε κάτι. Να σας πω εγώ μι, ένα παράδειγμα; Εεε, όχι να μη σας πω πέστε μου εσείς πρώτα και το ξαναβλέπουμε. //

Δημήτρης: Εγώ τίποτα δε θ' άλλαζα. //

Ερευνήτρια: Να μη σας μπερδεψω.

Βαλέρια: Ε, να είναι, να γίνουν τα μαθήματα πιο εύκολα(αα), κάτι τέτοιο, απ' το σχολείο, δηλαδή.

Ερευνήτρια: Να(αα) τα πηγαίνεις, να έχεις, να τα πηγαίνεις καλύτερα στο σχολείο.

Βαλέρια: Ναι.

Ερευνήτρια: Α.

Βαλέρια: Και να μην έχουμε κι αυτή τη δασκάλα που έχουμε τώρα.

Ερευνήτρια: Αυτή είναι η δασκάλα σας, έξω, που φωνάζει; //

Βαλέρια: Ναι. //

Ερευνήτρια: Ωχ, ωχ, ωχ! //

Βαλέρια: Ωχ! Ωχ! Ωχ! //

Ερευνήτρια; Καλά. Πρέπει να κάνετε και ζημιές για να(ααα)... //

Βαλέρια: Θέλει να βγει στη σύνταξη και μας πρήζει! Μας κρατάει όλα τα διαλείμματα μέσα...

Ερευνήτρια: ... Εσύ την ίδια δασκάλα έχεις;

Δημήτρης: Όχι, εεε... //

Ερευνήτρια: Έχεις άλλη. Νέα έχεις; Ελάτε, ελάτε! Εγώ εννοούσα σε σχέση με τις σχέσεις με αυτό το πώς είσαι και τα λοιπά, με τ' άλλα παιδιά(άα) και τέτοια.

Βαλέρια: Όχι, τίποτα, όλα καλά παιδιά είναι –εντάξει μερικές φορές μαλώνουμε και(αι) βρίζουμε ο ένας τον άλλο- εντάξει.

Ερευνήτρια: Τι θα ήθελες να γίνει όταν μεγαλώσεις;

Δημήτρης: Εγώ;

Ερευνήτρια: Ναι.

Δημήτρης: Χορογράφος.

Ερευνήτρια: Κι εσύ μου είπες, τι;

Βαλέρια: Εεε, προπονήτρια

Ερευνήτρια: Α. Στα άλογα ειδικά. Α.... Ωραία. Ε, εάν είχατε τώρα, εάν ήτανε να πείτε κάτι στα παιδιά που είναι Έλληνες, που είναι απ' αυτή τη χώρα, και θέλατε να τους πείτε κάτι, ένα παράπονο· τι θα 'ταν αυτό;

Δημήτρης: Να μη μας βρίζουν//

Ερευνήτρια: Να μη σας βρίζουν; //

Δημήτρης: χωρίς να σκεφτούν.

Βαλέρια: Ναι, να βρίζουν, δηλαδή, τη χώρα από πού ήρθαμε, κι αυτά.

Ερευνήτρια: ... Εεε... Τι σας λένε;

Παιδιά: ...

Δημήτρης: Δηλαδή;

Ερευνήτρια: Τι σας, τι βρισιές, να όταν σας βρίζουν τι σας λένε;

Δημήτρης: Πολλά πράγματα.

Ερευνήτρια: Δηλαδή. Για πες.

Δημήτρης: Μας προσβάλλουν.

Ερευνήτρια: Για πες το, ρε, παιδί μου!

Δημήτρης: Ε, βρίζουν τη μάνα μου(ουου), βρίζουν τη χώρα μου, βρίζουνε εμένα...

Βαλέρια: Να λένε ότι να «ήρθε απ' τη Ρωσία και μας κάνει μαγκιές» και τέτοια.

Ερευνήτρια: Μμμ.

Δημήτρης: Άμα όμως τους τα λέγαμε εμείς αυτά, θα τους άρεσε; Αυτό σκέφτομαι.

Βαλέρια: Αν ερχόταν αυτοί στην Ρωσία παράδειγμα και τους έλεγαν «να ήρθαν οι Έλληνες να μας κάνουν μαγκιές» και τέτοια... //

Δημήτρης: Θα τους άρεσε; Δε θα τους άρεσε. Τότε γιατί μας βρίζουν;

Ερευνήτρια: ... Σας βρίζουνε πότε; Όταν κάνετε τι; Όταν διαφωνείτε; //

Βαλέρια: Όταν μαλώνουμε. //

Ερευνήτρια: Όταν μαλώνετε. Όπως μαλώνουν όλα τα παιδιά του σχολείου. //

Βαλέρια: Ναι, παράδειγμα, άμα παίζουμε ποδόσφαιρο, ποιος θα πάρει το τέρμα(αα), τέτοιες βλακειές Που μα, που μα, αυτοί το θέλουν εμείς δε το θέλουμε(εε), αυτοί συνέχεια θέλουν να γίνεται το δικό τους... Επειδή νομίζουν ότι είναι αρχηγοί επειδή είμαστε(εε) ξένοι εδώ, μπορούν να μας κάνουν ότι θέλουνε...

Ερευνήτρια: Α. Είναι το θέμα της αρχηγίας, δηλαδή. Ποιος είναι αρχηγός στην ομάδα. Ναι, για πες εσύ, Δημήτρη.

Δημήτρης: Εεε, ας πούμε όταν πάω να(αα), πάω να δω τη μπάλα και να βάλω τέρμα, μου λένε «γιατί την πήρες», «γιατί την έκανες» και(αιαι) γιατί(ίί) ,τέτοιο, «γιατί έχασες το γκολ». Γιατί να μην το χάσω; Κατά λάθος το 'χασα.

Βαλέρια: Ναι, λένε αυτό συνέχεια...

Ερευνήτρια: Λένε έτσι. Τι σου λένε ότι επειδή είσαι Αλβανός, δηλαδή(ήή) έχασες τη(ηη), το γκόλ; //

Βαλέρια: Ναι, «δεν ξέρεις να παίζεις μπάλα...» //

Δημήτρης: Τους Έλληνες όμως που κάνουνε έτσι //

Ερευνήτρια: Ναι(αιαια)... Τίποτα. Δεν τους λένε «Ρε, χαζέ, ρε βλάκα;» //

Δημήτρης; Τίποτα δεν τους λένε.

Βαλέρια: Τους λένε «δεν πειράζει· θα βάλεις το επόμενο»

Ερευνήτρια: Α, μπα(αα)... Εσύ δεν είσαι καλύτερος στο ποδόσφαιρο απ' αυτούς;

Δημήτρης: Όχι, στο μπάσκειτ, ναι.

Ερευνήτρια: Στο μπάσκειτ είσαι; ... Ααα! Γι' αυτό... Γι' αυτό. Εσύ σε τι είσαι καλή;

Βαλέρια: Ε. Βόλλεϋ, ποδόσφαιρο...

Ερευνήτρια: Μμμ.

Βαλέρια: Μπάσκειτ δε μ' αρέσει, δεν ασχολούμαι.

Ερευνήτρια: Παρ' όλο που 'σαι ψηλή.

Βαλέρια: Ααα δε μ' αρέσει το μπάσκειτ. //

Ερευνήτρια: Οπότε, αν λοιπόν εσείς μπορούσατε να τους πείτε θα τους λέγατε «γιατί δε σκέφτεστε,» -τι είπατε;-

Βαλέρια: «Γιατί δε σκέφτεσαι αυτά που λες;»

Ερευνήτρια: Ναι.

Βαλέρια: Να(αα) βρεθείς κι εσύ στη θέση μας, να δεις πως είναι.

Ερευνήτρια: Πώς είναι;

Δημήτρης: Να ..., να έρθουν στη χώρα μας

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι).

Δημήτρης: Δε(εε), αυτό τι, δε θα τους αρέσει καθόλου.

Ερευνήτρια: Γιατί;

Γιατί θα λένε «Τι;» Θα σκεφτούν το ίδιο, όπως σκεφτόμαστε κι εμείς... .. Θα λένε «Τι(ι), δηλαδή αυτοί μας βρίζουν... «είναι πιο πολλοί αυτοί επειδή είν' η χώρα τους και μπορούν να μας βρίζουν», έτσι θα λένε, όπως λέμε κι εμείς εδώ, έτσι θα λένε κι αυτοί εκεί, άμα έρθουν. //

Δημήτρης: Κι αυτό είναι σίγουρο. Αποκλείεται να μην πουν τίποτα.

Ερευνήτρια: Δηλαδή. Για πες τι θα πουν.

Δημήτρης: Ας πούμε, αν τους βρίζουνε θα πουν τα ίδια ό, τι είπα κι εγώ(ώώ).

Ερευνήτρια: Ναι.

Δημήτρης: Άμα πάνε σε χώρα και τους πάρουν συνέντευξη, όπως κάνετε κι εσείς.

Ερευνήτρια: Μμμ. Τι βρίσκετε διαφορετικό από σας σ' αυτή τη χώρα... Τι είναι διαφορετικό;... .. Εγώ όταν δηλαδή, για παράδειγμα πήγα στην Αμερική να(ααα) πάω σχολείο κι ήταν δύσκολα... Δύσκολα. Κι έβρισκα πολλά πράγματα διαφορετικά που με κάναν εμένα να δυσκολεύομαι... Τουλάχιστον στην αρχή. Όπως και σ'εσάς. Τι πράγματα βρίσκετε διαφορετικά εδώ;

Δημήτρης: ... Διαφορετικά τα άλλα τα παιδιά. Δηλαδή δεν είναι όλοι απ' τη χώρα μα(αα)ς.

Βαλέρια: Ναι. Σαν ΞΕΝΟΙ... 'Ντάξει, βέβαια τώρα που μάθαμε ελληνικά, μπορώ, εντάξει, καταλαβαίνουμε τι λένε... //

Ερευνήτρια: Α.

Βαλέρια: Άμα λένε καλά για 'μας...

Δημήτρης: Μόνο μ'ένα, δυο, τρεις φίλους, δηλαδή, δε(εε), δε μαλώνεις Δηλα δή, εγώ.

Ερευνήτρια: ... Ναι. //

Δημήτρης: Που είναι από άλλα σχολεία αυτοί. Δε μαλώνουμε καθόλου, δε βρίζομαστε. Εί, είναι λες κι είμαστε αδέρφια.

Ερευνήτρια: Αυτοί(οιοι) τι; Είναι από ποια χώρα; //

Δημήτρης: Από 'δω. Απ' την Ελλάδα. //

Ερευνήτρια: Από 'δω.

Δημήτρης: Με τους Έλληνες που είναι απ' το σχολείο μου, απ' την τάξη μου μαλώνουμε. Πολλές φορές. Και με τα κορίτσια.

Ερευνήτρια: Μμμ.

Βαλέρια: Ε, καλά. //

Ερευνήτρια: Για ποια πράγματα μαλώνετε;

Δημήτρης: Ας πούμε(εεε), μου παίρνουν αυτοί ένα πράγμα, δηλαδή στις άλλες ώρες, όχι όταν έχει μάθημα η δασκάλα μας, μου παίρνουν πράγματα και τους λέω «φέρτε το πίσω» και τους λέω «αι και...», τις βρισιές //

Ερευνήτρια: Αυτό το κάνουν Έλληνες; Το κάνουν Έλληνες;

Δημήτρης: Ναι.

Ερευνήτρια: Α... Το κάνουνε και σ' άλλους; Ή μόνο σ' εσένα;

Δημήτρης: Μόνο σ' εμένα.

Ερευνήτρια: Γιατί;

Δημήτρης: Ε, δεν ξέρω. Και σ' ένα παιδί που είναι αδύνατο.

Ερευνήτρια: ... Μμμ.//

Δημήτρης:..το κάνουν αυτό.

Ερευνήτρια: Μμμ.... ... Αδύναμο.

Δημήτρης: Εεε, δηλαδή να(αα), να μη μπορεί να τους πει κάτι, φοβάται //

Βαλέρια: Ή να τους χτυπήσει.

Ερευνήτρια: Εσύ;

Δημήτρης: Εγώ εντάξει, δεν τους φοβάμαι και τόσο πολύ... Άμα με χτυπήσουν, θα τους χτυπήσω.

Ερευνήτρια: Εγώ(ώώ) νομίζω ότι(ι) ρώτησα ό,τι είχα να πω. Θέλετε εσείς να μου πείτε τίποτα; Σχετικά μ' αυτό ή ό, τιδήποτε. Μμμ;

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ 3 (Μεικτά)

Ερευνήτρια: Λοιπό(όό)ν... Για να γνωριστούμε έτσι λίγο πρώτα, για να μπορώ να σας, εεε, λέω με τα ονόματά σας· πέστε μου τα ονόματα

Παιδί: Κωνσταντίνα

Ερευνήτρια: ... Ναι;

Παιδί: Εμμανουέλα.

Ερευνήτρια: Εμμανουέλα. Από πού 'σαι Εμμανουέλα;

Εμμανουέλα: Απ' την Αλβανία.

Ερευνήτρια: Εμμανουέλα. Γράφεται το(οο), με δύο μι το γράφεις; Το 'χασα το ένα.

Εμμανουέλα. Εεε, Κωνσταντίνα. Ε, Κωνσταντίνα, εσύ;

Κωνσταντίνα: Ελλάδα.

Ερευνήτρια: ... Ωραία...

Παιδί: Νίκος.

Ερευνήτρια: Εσύ από πού είσαι; //

Νίκος: Απ' την Ελλάδα.

Ερευνήτρια: ... *(προφανώς απευθύνει το λόγο με χρήση εξωγλωσσικού στοιχείου)*

Παιδί: Κριστιάν.

Ερευνήτρια: Ο Κριστιάν είσαι; Πού είναι που είχα κι έναν άλλο Κριστιάν; Πρίν δεν //

Παιδί: Να 'τος! Εμένα!

Ερευνήτρια: Δύο Κριστιάν έχω... ..; Κριστιάν;

Παιδί: Εεε, Στέφανος.

Ερευνήτρια: Εσύ από που είσαι;

Στέφανος: Ελλάδα...

Ερευνήτρια: Στέφανος Εεε, και μετά έχω άλλον ένα Κριστιάν... Εσένα;

Παιδί: Μίμης.

Ερευνήτρια: Εσύ από πού είσαι;

Μίμης: Ελλάδα.

Ερευνήτρια: Σ' έχω γράψει... Λοιπόν οπότε τώρα τι έχω; Τους έχω γράψει όλους. Έχω γράψει Εμμανουέλα, έχω γράψει Κωνσταντίνα και μετά έχω εσάς. Έτσι..; Τ' αγόρια.

Παιδί (αγόρι): Τους άντρες.

Ερευνήτρια: Τους άντρες! Λοιπόν θα σας πω τι θα κάνουμε. Ήθελα επειδή τώρα στα σχολεία υπάρχουν παιδιά που είναι από διαφορετικές χώρες... ήθελα να δω(ωω), εε, - που έχουνε, ας πούμε, και μεγαλώσει λίγο διαφορετικά, όπως και ο καθένας από τους, εε, ο καθένας στο σπίτι του μεγαλώνει διαφορετικά, δεν είναι το ίδιο- ήθελα να δω πώ(ώώ)ς βλέπετε τα πράγματα στο μεταξύ σας. Στις σχέσεις σας, στις φιλίες σας κι αυτά. Οπότε, εεε, ήθελα να μου πείτε .., εεε, πώς είναι τα πράγματα μεταξύ σας, δηλαδή μ' ένα τρόπο, εεε, να! Πέστε μου, ας πούμε, μία ιστορία που(ουου) σας, εε, ήτανε(εεε) ευχάριστη.

Παιδί: Για μας;

Ερευνήτρια: Εεε, ναι. Που να έχει σχέση με ένα παιδί από άλλη χώρα. Ή με ένα, ή με πολλά, ή ό, τιδήποτε, εεε, να μου πείτε, έτσι, ένα περιστατικό(όό), ένα αυτό που(ουου) αισθανθήκατε, έτσι, καλά. Για πες. Εσύ είσαι;

Νίκος: Νίκος

Ερευνήτρια: Νίκος. Έλα, Νίκο. //

Νίκος: Είχε έρθει ένας φίλος, ένα παιδί δίπλα ??? σ'ένα άλλο ????? να μείνει...//

Ερευνήτρια: Ναι... //

Νίκος: δεν είχε φίλους και εγώ το έκανα παρέα. //

Ερευνήτρια: Ααα... //

Νίκος: ??? κι ήταν ωραία μετά;

Ερευνήτρια: Ααα. Πώς το λέγανε;

Νίκος: Λεντιόρ.

Ερευνήτρια: Ε, πώς;

Νίκος: Λεντιόρ.

Ερευνήτρια: Εντιόρ;

Νίκος: Λέ-ντιορ.

Ερευνήτρια: Λεντιόρ. Κι από πού ήταν;

Νίκος: Από Αλβανία.

Ερευνήτρια: Ααα. Ήταν στην ίδια ηλικία μ' εσένα;

Νίκος: Όχι. Δύο χρόνια μεγαλύτερος.

Ερευνήτρια: Και τι κάνατε μαζί, τι παίζατε;

Νίκος: Ποδόσφαιρο, τρέχαμε με τα ποδήλατα... Διάφορα.

Ερευνήτρια: Ήτανε καλός;

Νίκος: Ναι, ναι.

Ερευνήτρια: Ήταν καλός στο ποδόσφαιρο; Πήγαινε σχολείο;

Νίκος: Ναι, ναι. Ίδια τάξη μ' εμένα. //

Ερευνήτρια: Ααα, ναι γιατί εντάξει, ήτανε φυσικό...

(Είσοδος τρίτου στο χώρο)

Τρίτος: Συγγνώμη...//

Ερευνήτρια: Όχι εντάξει, δε(εεε) κανένα πρόβλημα. Εεε, και πήγαίνες και στο σπίτι του; Και ερχόταν και στο δικό //

Νίκος: Δίπλα-δίπλα μέναμε. //

Ερευνήτρια: Ήσαστε δίπλα. Οπότε εντάξει ήσαστε στην αυλή περίπου... Α. Εδώ στο σχολείο; Αυτόν συνεχίζεις να τον έχεις φίλο ή έχει φύγει από'κει; //

Νίκος: Ναι.. Έχει φύγει, αλλά έρχεται και παίζουμε. //

Ερευνήτρια: Α, έρχεται //

Νίκος: Έχει πάει στο Δημήνι, άλλα έρχεται και παίζουμε.

Ερευνήτρια: Ααα, ωραία. Ωραία. Είναι καλός στο ποδήλατο;

Νίκος: Μμμμ.

Ερευνήτρια: Ααα. Ωραία. //

Νίκος: Τρία ποδήλατα έχει τώρα. //

Ερευνήτρια: Δύο ποδήλατα;

Νίκος: Τρία.

Ερευνήτρια: Τρία; //

Νίκος: Και μου'δινε εμένα το ένα. //

Ερευνήτρια: Και σου'δινε εσένα; Εσύ δεν είχες; Ή(ήή) ήτανε καλύτερα; //

Νίκος: Έχω, έχω. //

Ερευνήτρια: Έχεις κι εσύ, αλλά ήθελες και το δικό του. //

Νίκος: Καμιά φορά. //

Ερευνήτρια: Καμιά φορά... Μάλιστα. Για πέστε κάνας άλλος... ..

Παιδί: Τι άλλο να πούμε;

Ερευνήτρια: Εσύ είσ' ο Στέφανος;

Στέφανος: Ναι.

Ερευνήτρια: Ωραία...

Στέφανος: Δεν ξέρω...

Ερευνήτρια: Έτσι που έχεις, όχι απαραίτητα να'ναι στην ίδια τάξη, αλλά στην αυλή(ήή), εεε... Έτσι κάτι που να σκέφτεσαι ότι είναι καλό, ας πούμε...

Στέφανος: Μμμ... Τώρα τι να πω;

Ερευνήτρια: Ε;

Στέφανος: Δεν ξέρω... ..

Ερευνήτρια: Για πες εσύ πάλι, που είσαι ομιλητικός, Νίκο.

Νίκος: Εεε, πριν από χρόνια, ένας, ένας κύριος είχε ένα γιο κι είχε(εε), έν, εεε, ένα μαγαζί με ξύλα, εκ-έφτιαχνε ξύλα κι είχε ένα γιο. Αυτός ο κύριος ήταν απ' την Αίγυπτο κι ο γιος του ερχόταν κάθε μέρα να παίζουμε. Κάθε μέρα... Τα σαββατοκύριακα 'ντάξει όταν δεν είχαμε σχολείο. Και παίζαμε. //

Ερευνήτρια: Σχολείο δεν πη-δεν πήγαινε. //

Νίκος: Πήγαινε, πήγαινε.

Ερευνήτρια: Σ' άλλο σχολείο.

Νίκος: Ναι. Έκτη τάξη.

Ερευνήτρια: Αα. Ήτανε μεγαλύτερος...

Νίκος: Ναι.

Ερευνήτρια: Α. Και τι(υ) παιχνίδι κάνατε μ' αυτόν; Ποδήλατα, μπάλα; //

Νίκος: Τα ίδια, τα ίδια. //

Ερευνήτρια: Ποδήλατα, μπάλα. //

Νίκος: Παίζαμε και ???

Ερευνήτρια: Εσένα ποιος είν' ο πιο καλός σου φίλος;

Νίκος: Και οι δύο.

Ερευνήτρια: Ενωώ εδώ στο σχολείο, γενικά, τώρα, σήμερα. Ποιον θα'λεγες ότι είν' ο πιο καλός σου φίλος;

Νίκος: Όλοι.

Ερευνήτρια: Όλοι;

Νίκος: Ναι.

Ερευνήτρια: Αα. Μάλιστα. Για πες

Παιδί(κορίτσι): Στη γειτονιά είχαμε(εεε) μια φίλη, εεε, που(ουου) είχε φέρει(ειει)..., είχε φέρει μια φίλη της να παίξει κι είχανε καλέσει κι εμένα και(αιαι) αυτή η φίλη της ήταν από την Αλβανία και(αιαι) μ'αυτή που ήταν από την Αλβανία είχα κάνει καλύτερη σχέση μαζί της, γίναμε καλύτερες φίλες από αυτή.

Ερευνήτρια: Α, γιατί; Πώς ήταν αυτή; Τι σου άρεσε σ' αυτή;

Παιδί(κορίτσι): Μου έδινε περισσότερο σημασία... Παίζαμε(εε), ήμασταν έξω στο δρόμο, παίζαμε μπάλα...

Ερευνήτρια: Α. Και(αια) συνεχίστηκε αυτό ή(ήή) εκείνη τη φορά μόνο;

Παιδί(κορίτσι): Εκείνη τη φορά μόνο. Κι είχε έρθει κι ακόμη μία φορά, αλλά εκείνη τη φορά εγώ δεν ήμουν.

Ερευνήτρια: Ααα... Εμμανουέλα, εσύ, για πες μου κανένα περιστατικό, έτσι. τι σκέφτεσαι, έτσι;

Εμμανουέλα: Υπάρχουν παιδιά... //

Ερευνήτρια: Ναι...

Εμμανουέλα: Και πηγαίνω, και παίζω είναι και από' δω απ' το σχολείο. //

Ερευνήτρια: Μμμ. Μένετε κοντά;

Εμμανουέλα: Ε. Εντάξει. Εγώ όχι πολύ κοντά. //

Παιδί (αγόρι): Εγώ στους Αγίους Αναργύρους μένω. //

Ερευνήτρια: Πού; Για πες μου ονόματα...

Εμμανουέλα: Η Κρυσταλλία.

Ερευνήτρια: Η Κρυσταλλία...

Εμμανουέλα: Εεε, είναι η Αγάπη(ηη)

Ερευνήτρια: Η Αγάπη, ναι...

Εμμανουέλα: ... Αυτά.

Ερευνήτρια: Α. Πας σπίτι τους;

Εμμανουέλα: Ναι. Και παίζουμε.

Ερευνήτρια: Σε καλούνε στα πάρτι(ι) γενεθλίων;

Εμμανουέλα: ... όχι. Μ' έχουν καλέσει όμως άλλες φίλες μου.

Ερευνήτρια: Α... Εσύ κάνεις πάρ.. Εσύ κάνεις πάρτι γενεθλίων;

Εμμανουέλα: Εγώ... όχι...

Ερευνήτρια: Κριστιάν, εσύ;

Κριστιάν: ...

Ερευνήτρια: Α... Τι είναι, σ' αρέσει εδώ πέρα; Πόσο καιρό είστε σ' αυτή τη χώρα;

Κριστιάν: Στο σχολείο, εδώ;

Ερευνήτρια: Στη χώρα αυτή πότε ήρθατε;

Κριστιάν: Πριν από τέσσερα χρόνια...και τώρα εγώ ήρθα κανονικά πριν από δύο χρονών.

Ερευνήτρια: Ναι.

Κριστιάν: Ναι, κι έφυγα από έξι χρονών, και είχα πάει πάλι

Ερευνήτρια: Ναι.

Κριστιάν: Ναι, και ήρθα τώρα.

Ερευνήτρια: Α. Και τα ελληνικά όμως τα είχες μάθει όταν ήσουν α έξι χρονών.

Κριστιάν: Ναι.

Ερευνήτρια: Α. Πήγαινες σε νηπιαγωγείο(ooo) και...//

Κριστιάν: Ναι, πήγα, πήγα.

Ερευνήτρια: Πώς σου φερόντουσαν τα παιδιά εκεί;

Κριστιάν: Μια χαρά.

Ερευνήτρια: Άμα τσακωνόσατε τι σου λέγαν όμως;

Κριστιάν: Δε(εε) τσακωνόμασταν.

Ερευνήτρια: Δεν τσακωνόσατε. Μμμ. Εεε, εσύ, ο άλλος Κριστιάν, για πες μου.

Κριστιάν2: ... Μία φορά που έπαιζα στη διπλανή πολυκατοικία, ήταν ένα παιδάκι και ήταν απ' τη Γερμανία.

Ερευνήτρια: Ναι.

Κριστιάν2: Ο πατέρας του έχει πεθάνει...//

Ερευνήτρια: Τι(ιι);

Κριστιάν2: Έχει πεθάνει, λέω, ο πατέρας του //

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι)...

Κριστιάν2: Το κάνω παρέα, πηγαίνω σπίτι του, το καλώ κι εγώ(ώώ), παίζουμε.

Ερευνήτρια: Αα... Εεε, δε μου λες, α, με τους υπόλοιπους συμμαθητές σου πώς τα πας; Γιατί ακούω είσαι και πολύ καλός μαθητής εσύ και στα μαθηματικά, ε;

Κριστιάν2: Πολύ καλά.

Ερευνήτρια: Πολύ καλά. Εεε, δεν αισθάνεσαι καμιά φορά ότι(ιι) υπάρχει πρόβλημα;

Κριστιάν2: ...

Ερευνήτρια: Τι θες να γίνεις όταν μεγαλώσεις;

Κριστιάν2: Φυσικός Επιστήμονας.

Ερευνήτρια: Φυσικός Επιστήμονας; Εσύ;

Κριστιάν: Εεε, μηχανικός αυτοκινήτων, αλλά μπορεί και ν' αλλάξω γνώμη. //

Ερευνήτρια: Στέφ... //

Κριστιάν: Δεν ξέρω.

Ερευνήτρια: Ααα. Εσύ δεν ξέρεις, ο δεύτερος Κριστιάν. //

Κριστιάν: Ας έρθει η ώρα και(αιαί)... τότε αποφασίζουμε. //

Νίκος: Σκεφτόμουν οικονομικά. //

Ερευνήτρια: Ααα, ωραία ο Νίκος, Εμμανουέλα;

Εμμανουέλα: Εγώ γιατρός.

Ερευνήτρια: Ε;

Εμμανουέλα: Γιατρός.

Ερευνήτρια: Αα, γιατρός. Ωραία. Κι εσύ Κωνσταντίνα;

Κωνσταντίνα: Δικηγόρος. //

Ερευνήτρια: Δικηγόρος. Μάλιστα... Εεε, για πέστε μου τώρα... //

Κωνσταντίνα: Κυρία, να πω ακόμη ένα;

Ερευνήτρια: Πες κάτι, ναι. Πες ένα περιστατικό.

Κωνσταντίνα: Η αδερφή μου έχει μια φίλη της, ε, που είναι από ξένη χώρα, δε θυμάμαι, και έχει πεθάνει... //

Ερευνήτρια: Πιο δυνατά.

Κωνσταντίνα: Κι έχει πεθάνει ο πατέρας της και(αιαί) έρχεται στο σπίτι μας και...//

Ερευνήτρια: Ναι...

Κωνσταντίνα: Έκανα μία φορά πιζάμα πάρτι- και συνέχεια μου στέλνει χαιρετίσματα(αα) όταν βλέπει την αδερφή μου...

Ερευνήτρια: Μμμ ...

Παιδί: Να πω κι εγώ;

Ερευνήτρια: Πες κι εσύ.

Εμμανουέλα: Η αδερφή μου είχε μία φίλη –Νίκο- η αδερφή μου είναι μικρή (ήή) είναι(αιαί) τριών χρονών; Ναι. //

Ερευνήτρια: Νίκο, Ναι.

Έχει μια φίλη που είναι απ' τη Ρουμανία. Τη λένε Μαρία και παίζουμε συχνά· κάθε μέρα είναι στο σπίτι μας και πηγαίνει και η αδερφή μου και παίζουν εκεί.

Ερευνήτρια: Μμμ. Ωραία. Εεε, όμως, τίποτε το δυσάρεστο, έτσι, που να μην είν' ευχάριστο, να σας έχει τσαντίσει, να σας έχει θυμώ(ώ)σει, να σας έχει στεναχωρήσει. Εεε, κανένα περιστατικό που να'χει να κάνει, που κάποια στιγμή που τσακωνόσαστε είπατε μία κουβέντα παραπά(ά)νω... Κριστιάν θες ν' αρχίσεις εσύ;

Κριστιάν:..

Ερευνήτρια: Σου λένε τίποτε τα παιδιά ποτέ, άμα τσακωθείτε; Τι σου λένε;

Κριστιάν: Όχι, κυρία, δεν τσακωνόμαστε.

Ερευνήτρια: Α... Εσύ(ύύ), εεε, Στέφανε έχεις ακούσει καθόλου(ουου) –έτσι απ' το σχολείο, όχι, γενικά και στο προαύλιο κι αυτά(ά)– εε, με παιδιά που δεν είναι από την Ελλάδα έχει γίνει κανένας καβγά(ά)ς, κανένα(αα)...

Στέφανος: Ναι.

Ερευνήτρια: Για πες...

Στέφανος: Ε, κάποιες φορές είναι, ήτανε, ήμασταν σε πιο μικρή τάξη(ηη) και(αιαι) βγάσαμε έξω τη μπάλα και(αιαι) παίζαμε, και (αιαι) επειδή αυτοί ήταν πιο μεγάλοι μας, μας πειράζανε, μας πέρναν τη μπάλα, έτσι, μας κοροΐδευαν... Εεε, κι άλλα...//

Ερευνήτρια: Ήτανε ξένα αυτά τα παιδιά;

Στέφανος : Όχι, απ' το σχολείο ήταν, αλλά από άλλη χώρα.

Ερευνήτρια: Από άλλη χώρα, ναι, και τι(ιι)... και τι λέγανε; Τι, τι χαρακτήρες ήταν, τι κάνανε;

Στέφανος:

Ερευνήτρια: Παίζατε και κάνα ξύλο; Όχι,

Στέφανος: Ε, μια φορά, ναι.

Ερευνήτρια: Ααα! Α... Εεε, για πες... Κωνσταντίνα.

Κωνσταντίνα: Ήταν ένα παιδάκι που δεν το ήξερα κι ήμασταν... ε, στην αγορά! Ε, και το κοιτούσα, ε, ήταν από ξένη χώρα, και το κοιτούσα, εεε, γιατί είχε(εεε)... Το μάτι του το είχε με μία γάζα και(αιαι) επειδή το κοιτούσα πολλή ώρα παράξενα με μούντζωσε.

Όλοι : (γέλια)

Ερευνήτρια: Ααα, το καημένο... Ναι, για πες.

Παιδί(αγόρι): Μια φορά που πήγαινα, όταν ήμασταν μικρά και πηγαίναμε πρώτη τάξη, εεε, είχα φέρει μια μπάλα να παίξουμε και ένα παιδί απ' την Τρίτη τάξη τώρα που πάει πρώτη Γυμνασίου, ένας φίλος του αδερφού μου, ήταν απ' την Αλβανία, μου πή- μου έπαιρνε τη μπάλα, με κοροΐδευε(εεε), με ???, με κοροΐδευε(εεε)... Αυτά.

Ερευνήτρια: Εσύ, Εμμανουέλα, πώς θα... Τι θα'λεγες;

Εμμανουέλα: Ε, κι εγώ όταν ήρθα στην αρχή, αρχή στο σχολείο... Ε, δε με ήθελαν. //

Ερευνήτρια: Δε σε ήθελαν. Ναι...

Εμμανουέλα: Ε, και μετά όμως στην Τετάρτη, εντάξει...

Ερευνήτρια: Δε μου λες. Δε σε ήθελαν, πώς το καταλάβαινες, τι κάνανε; //

Εμμανουέλα: Επειδή(ήή), εεε, δε με παίζανε.

Ερευνήτρια: Ναι...

Εμμανουέλα: Επειδή ήμουν από άλλη χώρα. //

Ερευνήτρια: Μμμ. //

Εμμανουέλα: Κι αυτό γίνεται.

Ερευνήτρια: Μιλούσες τη γλώσσα;

Εμμανουέλα: Ναι.

Ερευνήτρια: Άρα μπορούσες να μι-δεν ήταν ότι δε(εεε)...//

Εμμανουέλα: Όχι.

Ερευνήτρια: Αλλά γιατί το κάνανε νομί... //

Εμμανουέλα: Επειδή ήμουν από άλλη χώρα.

Ερευνήτρια: Επειδή ήσουν από άλλη χώρα. Ναι Εεε, και μετά;

Εμμανουέλα: Ε, όταν παίζαμε... Με διώχνανε ... Σιγά-σιγά...

Ερευνήτρια: Έκανες με κανέναν παρέα;

Εμμανουέλα: Στην тет-εεε, στην Τετάρτη είχα αρχίσει, άρχισα δηλαδή που(ουο) κάνανε όλοι παρέα...

Ερευνήτρια: Ναι.

Εμμανουέλα: Τώρα στην Πέμπτη, όχι, κανονικά, εντάξει.

Ερευνήτρια: Α.

Κωνσταντίνα: Ένας φίλος του ξάδερφού μου, εεε, όταν τα βράδια, εεε, επειδή ο ξάδερφός μου είχε το ποδήλατό του έξω, εεε...Εξω, εεε -είναι ένα πολύ μεγάλο σπίτι,ε, και έχουνε μια μεγάλη αυλή(ήή)- τα ποδήλατά τους τα είχανε έξω και αυτό το παιδάκι από την ξένη χώρα πήγαινε κι έπαιρνε(εεε) τα αντικείμενα από το ποδήλατο... Τις ρόδες, δε θυμάμαι τι. Ε, διάφορα αντικείμενα.

Ερευνήτρια: Και πώς το καταλάβατε ότι ήτανε παιδάκι από ξένη χώρα;

Κωνσταντίνα: Το είχα δει μια φορά.

Ερευνήτρια: Μμμ; Μμ.

Κωνσταντίνα: Και(αιαι) μου είχαν πει – οξάδερφός μου μου είπε- ότι τον είχε δει να(ααα) έχει, εεε, ένα αντικείμενο δικό του.

Ερευνήτρια: Μμμ.

Κωνσταντίνα: Αλλά δεν το είπε στην αστυνομία.

Παιδί(αγόρι): Μπορεί να μην είχε χαρτιά κιόλας αυτός και να πήγαινε στην Αλβανία...//

Ερευνήτρια: Τι τζάμι;

Παιδί(αγόρι): Μπορεί να μην είχε χαρτιά κιόλας και να τον πήγαιναν στην Αλβανία.

Ερευνήτρια: ... Θα ήθελα τώρα να κάνουμε κάτι άλλο Εεε, θα ήθελα να κάνετε ερωτήσεις μεταξύ σας ο ένας στον άλλον σε σχέση μ' αυτό το ζήτημα...

Παιδί: Τι ερωτήσεις; //

Ερευνήτρια: Εσύ Κριστιάν, τι θα ρώταγες, τι θα έλεγες στα παιδιά που είν' απ' την Ελλάδα;

Κριστιάν: ...

Ερευνήτρια: Αν ήταν να τους πεις κάτι, τι θα τους έλεγες; Τι θα τα ρώταγες; Κάτι, περίμενε. Μπορείς; Ή να πει εδώ ο(οοο) Νίκος που είναι(αιαι) προκομένος;

Κριστιάν: (απαντά)

Ερευνήτρια: Να πει ο Νίκος πρώτος;

Κριστιάν: (απαντά)

Ερευνήτρια: Έλα, Νίκο για πες...

Νίκος: Ότι πρέπει να παίζετε τα παιδιά που είναι από άλλη χώρα γιατί(ίί) δε ζουν τόσο καλά όσο εσείς και(αιαι)... //

Ερευνήτρια: Τι θα'λεγε; Τι θα τους έλεγε;

Νίκος: Να παίζετε τα παιδιά που είναι από άλλη χώρα, εεε, γιατί δεν έχουν μια(αα) τόσο, τόσο εύκολη ζωή, όπως εμείς.

Ερευνήτρια: Α. Αυτό θα το'λεγε στους Έλληνες. Στους αλλοδαπούς; Σ'αυτούς που έρχονται από άλλη χώρα τι θα έλεγες;

Νίκος: Ε, δεν ξέρω.

Ερευνήτρια: Δεν έχεις κάποια απορία; Να ρωτήσεις κάτι; Γιατί υπάρχουν πράγματα που'ναι διαφορετικά.

Νίκος: Γιατί τα παιδιά από άλλες χώρες ζούνε, ζούνε έτσι... Κάτι.

Ερευνήτρια: Εεε. Στέφανε για πες εσύ...//

Στέφανος: Πώς είν' εκεί στη χώρα του(ουου)ς. Α! Και(αιαι), ζούνε όπως εμεί(είεί)ς; Ε, υπάρχει φτώχεια εκεί; Ε, τετοια πράγματα.

Ερευνήτρια: Κωνσταντίνα, για πες. Τι θα τους έλεγες;//

Κωνσταντίνα: Όταν υπάρχει ένας Έλληνας σε μια, στη χώρα τους, τον κάνουν παρέα..;

Ερευνήτρια: Μμμ... Μήπως μπορείτε να απαντήσετε; Εσείς; Όχι, εσείς. Απ' την άλλη τη χώρα να απαντήσουνε. Ναι. Για πες.

Παιδί(αγόρι): Ε, είχε έρθει ένας Έλληνας εκεί και είπα στους φίλους μου να του κάνουμε παρέα, γιατί δεν είχε φίλους.

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(αγόρι): Είχε έρθει απ' την Ελλάδα. //

Ερευνήτρια: Ναι.//

Παιδί(αγόρι): Και(αιαί) πήγαμε εκεί και του κάναμε παρέα. Παίζαμε...

Ερευνήτρια: Σε ποια γλώσσα;

Παιδί(αγόρι): Ε; Ήξερε λίγο αλβανικά //

Ερευνήτρια: Ααα.//

Παιδί(αγόρι): Μίλαγα κι εγώ λίγο ελληνικά.//

Ερευνήτρια: Α... Εσύ(ύ) τι θα έλεγες, εεε, τι θα ήθελες να ξέρεις, τι θα τα ρώταγες – εδώ τα παιδιά που είναι εδώ- αυτά τα παιδιά; //

Κριστιάν: Γιατί περιφρονούν αυτούς που είναι από ξένες χώρε(εεε)ς...//

Ερευνήτρια: Εσύ, Κριστιάν, για ξαναπέστο «γιατί περιφρονούν...» //

Κριστιάν: Γιατί περιφρονούν αυτούς που είναι από άλλες χώρε(εεε)ς ...

Ερευνήτρια: Ναι.

Κριστιάν: Γιατί δεν τους κάνουν παρέα...

Ερευνήτρια: Ναι. //

Εμμανουέλα: Να συμπληρώσω κάτι; //

Ερευνήτρια: Ναι, Εμμανουέλα; //

Εμμανουέλα: Και γιατί έχουν αυτό το ρατσισμό;//

Ερευνήτρια: Γιατί έχουν αυτό το ρατσισμό

Εμμανουέλα: Γιατί οι πιο πολλοί έτσι είναι· ρατσίστες.

Ερευνήτρια: Είναι ρατσιστές, δηλαδή πώς το καταλαβαίνεις αυτό;

Εμμανουέλα: Γιατί(ίίί) δεν τους παίζουνε.... Όπω(ωω)ς αυτοί που είναι(αιαί) απ'την Ελλάδα.

Νίκος: Ε, επειδή έχουν διαφορά.

Εμμανουέλα: Τι(ιι), τι διαφορά έχουν όλοι ίδιοι είναι. Άνθρωποι είμαστε. Αυτοί θα τους άρεσε να πήγαιναν αυτοί σ' άλλη χώρα και να τους κάνουν έτσι;

Νίκος:

Ερευνήτρια: Έχουν διαφορά είπες;

Νίκος: Ναι.

Ερευνήτρια: Για πες... //

Νίκος: Εεε, έχουν διαφορά γιατί //

Ερευνήτρια: Νίκο, για λέγε, ναι. //

Νίκος: Γιατί στην Αλβανία δεν υπάρχουν τόσες μειονότητες όσο υπάρχει στην Ελλάδα(αα), δεν έχουν τόσα τρόφιμα(ααα)...

Ερευνήτρια: Έτσι είναι;

Παιδιά: Όχι. Όχι.

Ερευνήτρια: Έτσι είναι, εσείς που είσατε απ' την Αλβανία;

Παιδιά: Όχι. Σε μερικά μέρη.

Ερευνήτρια: Όχι. Ναι; Εεε, εσύ, Κριστιάν, ε;

Κριστιάν: Σε μερικά μέρη μόνο. //

Νίκος: Ναι, όχι σε όλα σε μερικά.

Ερευνήτρια: Σε μερικά μέρη, σε μερικά μέρη.

Νίκος: Ναι, εντάξει γιατί κι εμείς δεν έχουμε σε όλα τα μέρη πλούτη και τέτοια...

Ερευνήτρια: Ναι. Κωνσταντίνα;

Κωνσταντίνα: Είναι αλλιώτικοι και γιατί όλοι εμείς είμαστε άνθρωποι του θεού, ε, είμαστε(εεε)...

Ερευνήτρια: Του θεού;

Κωνσταντίνα: Ναι, του Χριστού. //

Ερευνήτρια: Του Χριστ, ναι.

Κωνσταντίνα: Ε, και...

Ερευνήτρια: Για πες, ρε, Τάσο, τι ναι ν' ακούσουμε κι εμείς ... Εεε, Νίκο.

Νίκος: Ότι(ιι), τα παιδιά που είναι απ' την Αλβανία, σε ποιο, σε τι πιστεύουνε, σε τι θρησκεία;

Ερευνήτρια: Δεν ξέρω.

Κριστιάν: Εγώ πάντως, Χριστιανός Καθολικός.

Ερευνήτρια: Είσαι Χριστιανός Καθολικός, Κριστιάν; Ναι, δεν ξέρω, αυτό είναι σημαντικό; Δηλαδή σκέφτεσαι εσύ, ότι άμα δεν είναι(αιαι), εεε, απ'την ίδια θρησκεία;

Παιδί: Όχι. Όχι, όχι.

Ερευνήτρια: Δε σου είναι σημαντικό.

Παιδί: σχολιάζει.

Ερευνήτρια: Τι, εσύ, τι; Τι του είπες;

Παιδί: Κι εγώ ίδια.

Ερευνήτρια: Την ίδια θρησκεία κι εσύ;

Παιδί: (απαντά)

Ερευνήτρια: Α. Ααα. Εεε, οπότε, εσύ είπες γιατί τους περιφρονούνε που είναι ξένοι, θα τους έλεγες. Τι θα λέγατε εσείς που είσατε Έλληνες; Γιατί; Όχι εσείς αναγκαστικά, έτσι; Ο κόσμος, ας πούμε, τα άλλα παιδιά· τι σκέφτονται. Γιατί εσείς τώρα είσατε συμμαθητές με τον Κριστιάν και φίλοι και είναι αλλιώς δε σκεφτόσατε έτσι γι' αυτόν. Αλλά τα άλλα παιδιά κι αυτά τι σκέφτονται, γιατί τους περιφρονούνε;

Παιδιά: Μμμ.

Ερευνήτρια: Για πέστε. Για πες Κωνσταντίνα.

Κωνσταντίνα: Ότι επειδή δεν ξέρουν την ίδια(ααα), εεε, γλώσσα με(εε), με εμάς, και επειδή(ήή), ζούνε σε άλλη χώρα γι' αυτό τους περιφρονούνε...

Ερευνήτρια: Μμ. Εσύ γιατί λες, Κριστιάν, που ρώτησες κιόλας, γιατί;

Κριστιάν: Γιατί δεν είναι(αιαι) λόγω του ότι δεν είναι του ίδιου επιπέδου με αυτούς.

Ερευνήτρια: Μάλιστα. Για πες του μου, έτσι, πιο λιανά αυτό, για εξήγησέ το μου. Δηλαδή τι ε, τι κάνουν; //

Κριστιάν: Είναι πιο φτωχοί(οιοί)... //

Ερευνήτρια: Είναι πιο φτωχοί, ναι.

Κριστιάν: Να άλλα ??κή ...

Ερευνήτρια: Ναι...

Νίκος: Διαφορά γλώσσας...

Ερευνήτρια: Διαφορά γλώσσας... Είπε ο(ooo) ο Νίκος.

Παιδί: Διαφορά πολιτισμού.

Ερευνήτρια: Διαφορά πολιτισμού... Ναι...

Παιδί: Θρησκεία(ααα)ς...

Ερευνήτρια: Ναι...

Παιδί: Διαφορά για τα(αα)... Διαφορά για τα έθιμα και τα(αα), για τα έθιμα... Άλλα έχουν, άλλα έχουν άλλα παιδιά, άλλα παιδιά έχουν άλλα. Δεν έχουν κάποια σε κάποιες χώρες κι άλλα τα έχουν.

Ερευνήτρια: Μμ. Είπες κάτι;

Παιδί: Δηλαδή έχουν διαφορετικό τρόπο ζωής;

Αλέξανδρος: Ναι. Επειδή έχουμε συνηθίσει, έτσι, καινούρια παιδιά(άα)//

Ερευνήτρια: Αλέξανδρε, δεν έχουσε, ναι//

Κριστιάν: Δεν έχουν συνηθίσει καινούρια παιδιά(άα), έτσι, παρέα τους και λένε τώρα ότι «δεν κάνω μ' αυτόν που είναι καινούριος». Και(αιαι) «πώς θα συνεννοούμαστε;»

Ερευνήτρια: Καθίστε γιατί πρέπει ν' αλλάξω. Ν' αλλάξω, και πρέπει να πάω εκεί.

(ΔΙΑΚΟΠΗ ΠΕΡΙΠΟΥ 1 ΛΕΠΤΟΥ)

Ερευνήτρια: Για να συνεχίσουμε... Εεε μου είπες ότι(ι), εεε, να τους περιφρονούν, ότι έχουσε διαφορετικά ήθη κι έθιμα για πες τα μου.

Παιδί: Πάρα πολλά. Δεν ξέρω κανένα. //

Ερευνήτρια: Πού διαφέρουνε; Πού διαφέρουνε;

Ερευνήτρια: Λες ότι έχουσε διαφορετικά ήθη κι έθιμα, Κριστιάν, και(αιαι)...//

Παιδιά: Κυρία, κυρία! //

Ερευνήτρια: Για πέστε εσείς οι δυο!

Εμμανουέλα: Πες εσύ στην Αλβανία κι εγώ στην Ελλάδα//

Ερευνήτρια: Για πες...//

Κριστιάν(?): Στην Αλβανία τα Χριστούγεννα παίζουνε με τέτοια, με όπλα//

Ερευνήτρια: Παίζουνε;

Κριστιάν: Με όπλα.

Ερευνήτρια: Με όπλα; Ναι;//

Κριστιάν: Ενώ τα παιδιά εδώ, εε, παίρνουν δώρα(ααα)...

Παιδί: Ναι, και εκεί παίρνουν δώρα!

Κωνσταντίνα: Τραγουδάμε!

Ερευνήτρια: Τραγουδάτε πού; //

Κωνσταντίνα: Βγαίνουμε εδώ πέρα στα σπίτια και//

Ερευνήτρια: Α, τα κάλαντα, λες, εσύ.

Εμμανουέλα: Ενώ εμείς δεν τραγουδάμε. //

Παιδί: Εμείς δεν τραγουδάμε

Ερευνήτρια: Εσείς δεν τραγουδάτε. Για πέστε μου τα διαφορετικά ήθη και(αι)...//

Παιδί(αγόρι): Και το Πάσχα δεν τραγουδάνε, ενώ εμείς τραγουδάμε το Λάζαρο, τα κορίτσια τραγουδάν το Λάζαρο.

Ερευνήτρια: Αα.

Παιδί(αγόρι2): Ή για το μαύρο ουρανό...

Ερευνήτρια: Ααα. Λέτε για το μαύρο ουρανό. Μμμ... Για πέστε μου όμως άλλα ήθη κι έθιμα που δεν έχουνε να κάνουνε τόσο με τις γιορτές, αλλά με το πώς ζουν.

Παιδιά:

Ερευνήτρια: Ζούνε διαφορετικά; Για πές.

Παιδί(αγόρι): Κυρία, εκεί στην εκκλησία(ααα) είναι κάπως αλλιώς εκεί πέρα, εεε, δηλαδή δεν κάθονται όπως εμείς σε καρέκλες, εκεί σκύβουνε, προσκυνάνε. Γιατί σκύβουν έτσι;

Παιδί(αγόρι2): Πώς;

Παιδί(αγόρι): Έτσι...

Παιδί(αγόρι2): Δε σκύβουν, δεν κάνουν έτσι, απλά κάθονται.

Παιδί(αγόρι): Εεε, αλλού κάνουν έτσι. Βγάζουν τα παπούτσια έξω(ωω)...

Ερευνήτρια: Εσείς βγάζετε παπούτσια έξω;

Παιδιά: Όχι. Όχι. //

Παιδί(αγόρι2): Όταν μπαίνουμε(εεε) στην εκκλησία απ' τους Μουσουλμάνους, ναι

Ερευνήτρια: Ε;

Παιδί(αγόρι2): Λέω για τους Καθολικούς Μουσουλμάνους. Γιατί στην Αλβανία έχουμε Χριστιανούς και(αιαι) Μουσουλμάνους.

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι)... //

Εμμανουέλα: Εμείς είμαστε Χριστιανοί. //

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι)...

Κωνσταντίνα: Πιστεύουνε, άλλοι πιστεύουνε στο Βούδα... Εμείς πιστεύουμε στο Χριστό.//

Παιδί(αγόρι): στον Χριστό(όόό), στον Πάπα(ααα)...

Ερευνήτρια: Εσύ'σαι Καθολικός Μουσουλμάνος;

Κριστιάν: Όχι, Χριστιανός.

Ερευνήτρια: Χριστιανός, έχεις και τ' όνομα. Κρίστιαν... Εσύ όμως είσαι Καθολικός (μεσολαβεί προφανώς αντίδραση). Τι; Είσαι Μουσουλμάνος...

Κρίστιαν: Ναι.

Ερευνήτρια: Αυτό κάνει διαφορά;

Παιδιά: Όχι. Όχι.

Ερευνήτρια: Δυσκολεύει τα πράγματα;

Παιδιά: Όχι, όχι.

Κριστιάν: Για μας όχι, για άλλα παιδιά όμως ναι.

Ερευνήτρια: Δηλαδή πώς νιώθουν, πω, τι λένε τα άλλα παιδιά;

Κριστιάν: Εεε, ότι(ιι) έχουν, εεε, δεν έχουν ???

Εμμανουέλα: Κιόλας στο σχολείο αυτοί που δεν είναι Χριστιανοί δεν κάνουν μάθημα, δεν κάνουν θρησκευτικά.

Ερευνήτρια: Μμμ. Για πες.

Κωνσταντίνα: Είπε κάτι ο Κριστιάν· λένε, ε, τους περιφρονούν και «αυτοί δεν είναι Έλληνες ας μην τους κάνουμε παρέα»

Κριστιάν: Αυτό που είπα πριν.

Ερευνήτρια: Μμμ... Αν ήτανε κάτι ν' αλλάξει, να κάνατε μία ευχή ν' αλλάξει κάτι... Κάτι σ' αυτή την κατάσταση... Εεε, Εμμανουέλα.

Εμμανουέλα: Εεε, δεν πρέπει(ειει), δεν, να(αα) έλεγα ότι(ιι)//

Ερευνήτρια: Τι θα ήθελες; Ας πύμε αν είχες ένα μαγικό και και το και γινότανε, ας πούμε, σου λέγανε «αυτό γίνεται». Τι θα'θελες ν' αλλάξει σ'εσένα; Πες. Η Εμμανουέλα μιλάει.

Εμμανουέλα: Ότι(ιι)... να μην υπάρχει αυτός ο ρατσισμός. ???

Ερευνήτρια: Μμ. Ε, Κριστιάν νούμερο ένα, για πες... Τι θα'θελες ν' αλλάξει; Μία ευχή. Και μπορεί να γίνει πες. Τι θα'θελες έτσι ξαφνικά; //

Κριστιάν: Να, να ήμασταν ίδιοι(οιοι), να μη μαλώναμε(εε)... Και ειρήνη.

Ερευνήτρια: Για πες εσύ, Κριστιάν νούμερο δύο...

Κριστιάν_2: Να(αα) είμαστε όλοι ί(ί) σοι(οιοι), να μην υπάρχουν καταστροφές (???), να μη μαλώνουν τα παιδιά(άά)... ..

Αλέξανδρος: Να μην έχουμε διαφορές. Όλα τα παιδιά να...//

Ερευνήτρια: Αλέξανδρε, ναι. Εσύ(ύύ)...//

Αλέξανδρος: Όλα τα παιδιά να..//

Ερευνήτρια: Ο Στέφανος είναι εκείνος, τούτος είναι(αιαί)...

Όλα τα παιδιά να παίζουν αρμονικά... Εεε, και οι μεγάλοι να(αα) μιλάνε.

Ερευνήτρια: Και έμειν'η Κωνσταντίνα. Για πες...

Κωνσταντίνα: Ε, να είναι όλοι αγαπημένοι και να μη(ηη)ν κάνουν πόλεμο//

Ερευνήτρια: Εσύ τώρα πάλι, για πες μου, αν άλλαζες ένα πράγμα για σένα να'τανε διαφορετικό τι θ'άλλαζες, Κριστιάν;

Κριστιάν: Τίποτα.

Ερευνήτρια: Α.

Κριστιάν2: Γιατί σ' αρέσει τώρα που ζούμε εδώ στην Ελλάδα;

Κριστιάν: Ναι//

Ερευνήτρια: Γιατί τον ρώτησες; Για πες το δυνατά(άά).

Κριστιάν2: Εεε, να πω τι τον ρώτησα;

Ερευνήτρια: Ναι.

Κριστιάν2: Άμα του αρέσει τώρα που ζει, που ζούμε εδώ στην Ελλάδα.

Κριστιάν: 'Ντάξει...

Ερευνήτρια: Ποια είν'τα καλά;

Κριστιάν: Έχουμε σπίτι, αμάξι... Έχω φίλους... Έχουμε λεφτά να ζήσουμε. Αυτά.

Ερευνήτρια: Υπάρχουνε και κακά πάντα.

Κριστιάν: Ναι.

Ερευνήτρια: Ποια είναι τα κακά;

Κριστιάν: ... Δεν ξέρω... ..

Ερευνήτρια: Ε, 'ντάξει ξέρω'γω.

Παιδί: ???ένα κακό;

Ερευνήτρια: Για πες εσύ· εσύ δε(εεε) εσύ είσ' από δώ ποια κακά θα πεις; Για πες.//

Παιδί: Για(ααα)//

Ερευνήτρια: Για τον Κριστιάν θα μιλήσεις; Για πες...

Παιδί: Εε, ότι δεν κάνουν εύκολα φίλους εδώ(ώώ), κάποιιοι δεν έχουν αρκετά λεφτά(άά) για να ζήσουν, δεν έχουν κάποιιοι σπίτι(ι). Αυτά.

Ερευνήτρια: Για πες κι εσύ(ύύ)//

Κωνσταντίνα: Αυτό ήθελα//

Ερευνήτρια: Κωνσταντίνα//

Κωνσταντίνα: να πώ κι εγώ

Ερευνήτρια: Αυτό ήθελες να πεις.

Κωνσταντίνα: Ότι(ι) μένουν στους δρόμους κι ότι δεν έχουνε να φάνε(εε)

Παιδί: Και ζητάνε λεφτά

Ερευνήτρια: Μένουν στους δρόμους και δεν έχουνε να φάνε.

Κωνσταντίνα: Ναι.

Παιδί: Και(αιαι) μια κυρία έρχεται στο μαγαζί του πατέρα μου και(αιαιαι) παίρνει κρέατα τζάμπα, γιατί είναι από άλλη χώρα και(αιαι) έχει κι ένα παιδί(ίι) και φαίνεται δεν είναι καλά... Δεν έχει λεφτά.

Ερευνήτρια: Μμμ. Μμμ... Εσύ τι λες; Τι προβλήματα έχουν αυτοί οι άνθρωποι που είν'εδώ; Οι ξένοι.

Παιδί: Εεε, αυτοί επειδή δε μπορούσαν να ζουν εκεί καλά στη χώρα τους, είπαν να κάνουν μια αλλαγή και να πάνε στην Ελλάδα, να δουν πώς θα είναι εκεί και πάλι έχουν προβλήματα εδώ πέρα που πε, που δε μπορούν να τα λύσουνε.

Ερευνήτρια: Κωνσταντίνα;

Κωνσταντίνα: Στην Αλβανία, ή και σε άλλες ξένες χώρες μπορεί να υπάρχουν σεισμοί και διάφορα προβλήματα και να έρχονται εδώ στην Ελλάδα για να μείνουν.

Παιδί: Αλλά κι εδώ πάλι το ίδιο είναι.//

Ερευνήτρια: Ο Βόλος να δεις τι σεισμούς έχει κάνει στο παρελθόν (γελάει)

Παιδί: Πάνε σε(εεε) κάποια αποθήκη

Ερευνήτρια: Πού(ούού);//

Παιδί: Τους μαζεύουνε και//

Κωνσταντίνα και Ερευνήτρια: Α! Ναι, ναι, ναι//

Παιδί: Στην Κρυόβρυση.

Ερευνήτρια: Μμμ. Δε μου λες, εσύ ποια είναι τα καλά που είν'εδώ στην Ελλάδα, που σ'αρέσουνε;

Εμμανουέλα: Όλα.

Ερευνήτρια: Και τι είν'εκείνο που δε σ'αρέσει όμως;

Εμμανουέλα: Εμ... ...

Ερευνήτρια: Δεν υπάρχουν πράγματα που μπορεί να σε στεναχωρούν, που να λες «ρε, παιδί μου...»

Εμμανουέλα: Μμμ. Κάποιοι δε θέλουν να με κάνουν φίλη(τη)...

Ερευνήτρια: Ναι(αιαια).

Εμμανουέλα: Και(αιαι) κάποιοι με βρίζανε(εε)...

Ερευνήτρια: Σε βρίζουνε; Τι σου λένε;

Εμμανουέλα: Δεν ξέρω. Δεν τα λένε σ'εμένα. Τα λένε στους άλλους.

Ερευνήτρια: Ααα.

Κωνσταντίνα: Άμα πήγαινα σε άλλη χώρα, εκτός απ'την Ελλάδα, θα ένιωθα άσχημα, γιατί(ίί), εεε, γιατί δε θα ήμουνα ίδια με τους άλλους.

Παιδί: Όπως είναι οι Μουσουλμάνοι (???)

Ερευνήτρια: Για πες πώς, σε τι θα διέφερες;

Κωνσταντίνα: Στη γλώσσα(αα)...

Ερευνήτρια: Ναι.

Κωνσταντίνα: ...

Ερευνήτρια: Σε τι άλλο;

Παιδί(αγόρι): Διαφορετικό τρόπο ζωή(ήή)ς.

Ερευνήτρια: Διαφορετικό τρόπο ζωής, ναι.

Παιδί(αγόρι): Διαφορετική θρησκεία

Ερευνήτρια: Διαφορετική θρησκεία, ναι(αιαι)

(μεσολαβεί απάντηση εξωγλωσσικού χαρακτήρα)

Ερευνήτρια: Α. Ε, εσύ(ύύ) Εμμανουέλα, εάν, εεε... Τι βρίσκεις καλό στην Ελλάδα;

Εμμανουέλα: Όλα.

Ερευνήτρια: Και τι δε σ' αρέσει; Τι θα 'θελες να 'ταν αλλιώς;

Εμμανουέλα: Όλα μ' αρέσουν.//

Παιδί(αγόρι): Ξέρω εγώ τι.

Ερευνήτρια: Τι; Πες εσύ που το ξέρεις.

Παιδί(αγόρι): Να έκανε, να έκανε, πιο νωρίτερα φίλους και να παίζουμε, να παίζουμε.

Ερευνήτρια: Α. Η φιλία είναι πολύ σημαντική.

Παιδί(αγόρι): Μμμ.

Ερευνήτρια: Και είναι και πολύ σημαντική όχι μόνο γιατί τώρα περνάς καλά και έχεις κάποιον, είναι σημαντική και για μετά· πολύ σημαντική...

Παιδί(αγόρι): Βοηθάνε(εε)...

Ερευνήτρια: Βοηθάνε, ναι(αιαι)

Παιδί(κορίτσι/Εμμανουέλα): Όταν χρειάζεται, βέβαια.//

Παιδί: Κι όταν δεν έχεις φίλου(ουου)ς είναι σαν μοναξιά, δεν έχεις τι να κάνεις

Ερευνήτρια: Μμμ... ... Ωραία, εγώ είπα ότι είπα θέλετε εσείς να πείτε τίποτα; Από μόνι σας; Ξέρετε τίποτα; Κάτι που δεν κάλυπα κάτι που δεν έκανα... ...; Εε;

Παιδιά: (αντιδράσεις εξωγλωσσικού χαρακτήρα)

Ερευνήτρια: Πάντως, έτσι, ωραία ήτανε που σας είδα και ωραία ήτανε που μου τα΄πατε αυτά και χαίρομαι... Για πες ήθελες να πεις κάτι, Κωνσταντίνα;//

Κωνσταντίνα: Ήθελα να ρωτήσω γιατί έρχονται στην Ελλάδα και δε μένουνε στη χώρα τους;

Ερευνήτρια: Ρώτα τους. Πες τους.

Κωνσταντίνα: Γιατί να πηγαίνουν να μένουν στην χώ, στην//

Παιδί: Γιατί; ???//

Κωνσταντίνα: Όχι//

Ερευνήτρια: Όχι, να πούμε(εε)...ναι.

Κωνσταντίνα: Γι' αυτό το λόγο.

Ερευνήτρια: Για πες. Εμμανουέλα, ναι.//

Εμμανουέλα: Γιατί εκεί(είει) δεν έχει δουλειά. Γι' αυτό. Όπως στην Ελλάδα. //

Ερευνήτρια: Αα. Αυτός είν' ο λόγος;

Παιδί(αγόρι): Και(αιαιαι) για τα παιδιά δεν είναι τόσο καλά//

Κριστιάν: Και γίνονται κι άλλα πράγματα εκεί.

Ερευνήτρια: Δηλαδή;

Κριστιάν: Δηλαδή(ήήή) κάποιιοι κάθε μέρα μαλώνουνε.

Ερευνήτρια: Ναι...

Κριστιάν: Βγαίνουν κακοποιοί κάθε μέρα.

Ερευνήτρια: Μμ.

Παιδί: Στην Αλβανία ή στην Ελλάδα;

Κριστιάν: Όχι, στην Αλβανία.

Ερευνήτρια: Στην Αλβανία, Κριστιάν, ναι(αιαι);

Κριστιάν: Κάθε μέρα κανένας πάει αστυνομία για κακά πράγματα. Γιατί μαλώνουν και τέτοια. Και(αιαι) δε μου αρέσει και πολύ το σχολείο εκεί.

Ερευνήτρια: Αα. Γιατί τι διαφορές έχει το σχολείο εκείνο;

Κριστιάν: Ε, δε μου αρέσει εκείνο το σχολείο.

Ερευνήτρια: Αα. Εσύ, ο άλλος Κριστιάν; Γιατί; Σε ρωτάει η Κωνσταντίνα γιατί ήρθατε εδώ;

Κριστιάν2: Υπάρχει μεγάλο ποσοστό ανεργίας εδώ πέρα(αα).

Ερευνήτρια: Τι υπάρχει;

Κριστιάν2: Ποσ-μεγάλο ποσοστό ανεργίας...

Ερευνήτρια: Μεγάλο ποσοστό ανεργίας.

Κριστιάν2: Εε...

Ερευνήτρια: Για πες, άλλε Κριστιάν. Τι ξέχασες να πεις;

Κριστιάν: Ε, και(αιαι) δεν έχουμε συχνά φώτα.

Ερευνήτρια: Φώτα; (σχόλιο); Κωνσταντίνα, τι ξέχασες να πεις;

Κωνσταντίνα: Εγώ ξέρω ότι(ιι), ότι, εε, το έθιμο στην θρησκεία σε μια ξένη χώρα είναι ότι παίρνουν φίδια και τα φιλάν και αυτό είναι το έθιμό τους στην εκκλησία. Κιέχουν πολλά φίδια.

Ερευνήτρια: Α. Για πες, Κριστιάν γιατί λέει η Κωνσταντίνα, ρώτησε προηγουμένως, γιατί(ίι) ήρθατε εδώ; Ξέρεις γιατί ρώτησε; //

Κριστιάν: Για μια καλύτερη ζωή.

Ερευνήτρια: Για καλύτερη ζωή. Ξέρεις γιατί σε ρώτησε; Γιατί προηγουμένως, γιατί το ρωτάει αυτό; Είπε «αν πήγαινα σεξένη χώρα», είπε η Κωνσταντίνα, «θα αισθανόμουν αίσχημα, γιατί θα'μωνα διαφορετική, γιατίδε θα μιλούσα τη γλώσσα, γιατί αυτό και λέει, βρε, παιδιά εσείς είσαστε πολύ δυνατοί. Πώς τολμήσατε; Πώς έγινε αυτό; Έχετε πολλές δυσκολίες. Αυτό είπε στην ουσία η Κωνσταντίνα». Γι' αυτό ρωτάω κι εγώ γιατί λέει η Κωνσταντίνα ας πούμε αυτό. Η Κωνσταντίνα αισθάνθηκε ότι αν πήγαινε αυτή σε ξένη χώρα θα αισθανότανε πάρα πολύ δύσκολα. Θα δυσκολευότανε. Και καταλαβαίνει ρωτώντας αυτό, καταλαβαίνει κι εσάς ότι κι εσείς δυσκολευτήκατε. Έτσι δεν είναι;

Κριστιάν: Κι εμείς στην αρχή δε θέλαμε να πάμε σε άλλη χώρα.

Ερευνήτρια: Εμ αυτό λέει η Κωνσταντίνα θα δυσκολευτείτε κι εσείς.

Παιδί(κορίτσι): Και κάναμε μεγάλη προσπάθεια να βρούμε φίλους.

Ερευνήτρια: Μεγάλη προσπάθεια να βρείτε. Για πες εσύ συμφώνησες Εμμανουέλα ότι θα δυσκολευόντουσαν. Δυσκολευτήκατε που ήρθατε σ' αυτή τη χώρα. //

Εμμανουέλα: Ναι.

Ερευνήτρια: Για πες.

Εμμανουέλα: Ε, γιατί(ίί) μέχρι να βρουν οι γονείς μου δουλειά(άά)... //

Ερευνήτρια: Μμμ.

Εμμανουέλα: Και να πάμε εμείς στο σχολείο(οο)... Ε, όλ' αυτά(άά). Σπίτι... Να μάθουμε και τη γλώσσα.

Ερευνήτρια: Μμ.

Εμμανουέλα: Ο μπαμπάς μου πήγε πρώτος εδώ στην Ελλάδα και(αιαι) είχε κάτι φίλους και μ' έπαιρνε για κάτι μέρες εκεί και-και-και-και μετά(άά) μας έκανε τα χαρτιά(άά) να πάμε κι εμείς στην Ελλάδα. Μας έκανε τα χαρτιά και μετά πήγαμε.

Ερευνήτρια: Ωραία. Εγώ σας ευχαριστώ και χαίρομαι που είχαμε αυτή τη συζήτηση και που βλέπω ότι υπάρχει αυτή, έτσι, η κατανόηση. Εεε, και θεωρώ ότι πολλοί από σας, ας πούμε(εε), έχετε το περιθώριο να κάνετε πάρα πολλά πράγματα γιατί είσαστε νέοι. Ό,τι θέλετε μπορείτε ακόμη να προσπαθήσετε και να το έχετε. Που ισχύει για όλα τα παιδιά της ηλικίας σας. Οπότε σας ευχαριστώ(ώώ)...

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ 4 (παιδιά ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Ερευνήτρια: Εεε, έχετε παιδιά από άλλες χώρες στην τάξη σας;

Παιδιά: Ναι. Ναι.

Ερευνήτρια: Πόσα;

Παιδί: Εεε, ένα, δύο... Δύο.

Παιδί2: Δύο.

Ερευνήτρια: Αγόρια, κορίτσια;

Παιδί (κορίτσι): Εεε, και αγόρια και κορίτσια.

Παιδί: Τρία, τρία.

Ερευνήτρια: Εεε, για πέστε μου εσείς τώρα κάνετε παρέα με αυτά τα παιδιά; Παίζετε τίποτα μαζί;

Παιδιά: Ναι, ναι.

Ερευνήτρια: Όχι όλα μαζί. Ένα-ένα θα τα λέτε. Εεε δεν ??? και τα λοιπά; Είναι λίγο διαφορετικά;

Παιδί(κορίτσι): Όχι. Όχι δεν

Παιδί(αγόρι): Εγώ νομίζω καμιά διαφορά δεν υπάρχει. Είναι σαν να παίζω(ωω) με τα(ααα) υπόλοιπα παιδιά.

Ερευνήτρια: Α. Εσύ;

Παιδί(αγόρι2): Μμμ... Εγώ κάνω παρέα με πολλά παιδιά από(όό) άλλες χώρες και ... εκτός από το χαρακτήρα που είναι διαφορετικός σε όλα τα παιδιά δεν έχουν τίποτ' άλλο διαφορετικό. Νομίζω ότι είμαστε ίδιοι.

Παιδί(κορίτσι2): Κι εγώ κάνω παρέα(αα) με ένα κορίτσι απ' την τάξη μου που είναι από άλλη χώρα(αα), αλλά δεν έχουμε καμιά διαφορά.//

Ερευνήτρια: Ωραία! Εγώ τώρα θέλω να μου πείτε όλα με όλους σας τους φίλους και με όλες σας τις παρέες κάτι που συνέβη που δε σας άρεσε. Σας στενοχώρησε(εε), σας τσάντισε(εε), εε, σας έκανε να αισθάνεστε δύσκολα(αα), να τσατιστείτε, ένα τέτοιο πράγμα. Θέλω να μου πείτε ιστορίες που(ουουου)... κάποια ιστορία, κάποιο περιστατικό που συνέβη, που σας φάνηκε ότι «α, ρε, παιδί μου, δε μου άρεσε, ας πούμε, με τσάντισε, δεν έπρεπε.» Ν' αρχίσουμε Άκη;

Άκης: *(απάντηση εξωγλωσσικού χαρακτήρα προφανώς καταφατική)*

Ερευνήτρια: Για πες μου σκέψου.

Άκης: ...

Ερευνήτρια: Να σκεφτείτε όλοι και να(αα) ... Να μην πάμε με τη σειρά; Να πάμε όποιος θέλει πρώτος;... Καταρχάς να μου πείτε και μία ιστορία που σας άρεσε. Έτσι; Για πέστε μου...

Παιδιά: *(απαντήσεις)*

Ερευνήτρια: Εσύ; Εσύ; Έλα, Μαρία...

Μαρία: *(αντίδραση)*

Ερευνήτρια: Ε, νόμιζα ότι σήκωσες το χέρι σου

Μαρία: Δεν το σήκωσα.

Ερευνήτρια: Α, εντάξει. Έλα!!!

Παιδί(αγόρι): Μια φορά ήμουνα στο χωριό μου(ουου) και(αιαι) έπαιζα μ'ένα άλλο παιδί από άλλη χώρα...εεε, ένας άλλος φίλος μου τον είχε βρίσει. Επειδή είχανε

τσακωθεί. Και δε μ' άρεσε και πάρα πολύ. Τον είχε πει ότι είναι από άλλη χώρα..., δεν είναι Έλληνας, τέτοια πράματα.

Ερευνήτρια: Μμμ. Τι έλεγε δηλαδή αυτός γιατί το σκεφτόταν έτσι;

Παιδί(αγόρι): Είχανε μαλώσει, είχανε τσακωθεί, είχανε βαρέσει ο ένας τον άλλο και άρχισαν να βρίζονται...

Ερευνήτρια: Είναι(αιαι)... ήτανε(εε) ζόρικός ο(οοο), το παιδί που ήταν απ' την άλλη χώρα;

Παιδί(αγόρι): Όχι. Μια χαρά ήταν, εντάξει. Ήσυχο.

Ερευνήτρια: Ήσυχο, απλώς πλακωθήκανε...

Παιδί(αγόρι): Ναι.

Ερευνήτρια: Αα. Μάλιστα. Άλλες;

Παιδί(κορίτσι): Στα αγγλικά μου μία φορά, ήταν ένα(αα) παιδί κι ήταν έτσι χοντρούλικο και(αιαι) το άλλο το παιδί, ο διπλανός του, τον κοροΐδευε επειδή ήτανε χοντρός, εεε, εντάξει, επειδή ήταν λίγο εύσωμο(οο)ς, και(αιαι) το-τον έβριζε(εε), εε, και στ' άλλα τα παιδάκια δεν άρεσε καθόλου και(αιαι) μ' εκνεύριζε λίγο.

Ερευνήτρια: Α, αυτό δεν ήταν όμως ξένο το ένα το παιδάκι απ' τα δύο; //

Παιδί(κορίτσι): Εεε, νομίζω ότι ήτανε, ήταν από άλλη χώρα.

Ερευνήτρια: Αα. Αλλά γιατί τον πείραζε γιατί ήτανε χοντρός ή για κάτι άλλο; //

Παιδί(κορίτσι): Όχι επειδή είναι, «λίγο είναι σπαστικό(όό)» ότι ο άλλος λέει τον άλλον, εε, ας πούμε, χοντρό(όό) //

Ερευνήτρια: Ναι. //

Παιδί(κορίτσι): Αδύνατο(οο) //

Ερευνήτρια: Ναι. //

Παιδί(κορίτσι): δεν έχει καμία σχέση//

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(αγόρι): Εμένα και μόνο όταν ακούω κάποιον να λέει έναν άλλο... ας πούμε, όπως εμείς είμαστε Έλληνες...

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(αγόρι): Τον λένε(εε), βρίσκουν μια παράξενη χώρα και ας πούμε τον λένε(εεε), Αλβανό(οο), Πορτογαλέζο, όλ' αυτά. Βέβαια καμιά φορά όταν θυμώνω κι εγώ πάρα πολύ, τα λέω, αλλά μετά καταλαβαίνω ότι είναι λάθος και έτσι(ιι).

Ερευνήτρια: Τι σε θυμώνει, για πες μου, πες μου ένα περιστατικό.

Παιδί(αγόρι): Ας πούμε μαλώνουν δυο παιδιά. Που είν' απ' την ίδια χώρα, εε, μες την τάξη μας και(αι) ο ένας τον βρίζει και ο άλλος τον λέει «α, μωρέ, Πορτογαλέζε, Κινέζε» πώς τον λένε.

Ερευνήτρια: Αα, έτσι//

Παιδί(αγόρι): Αυτό. Ναι. Τι έχουν οι Πορτογαλέζοι και οι Κινέζοι; Δεν τους φταίνε τίποτα. Ίδιοι, ίδιοι άνθρωποι είναι.

Παιδί(κορίτσι): Εε, μερικές φορές, επειδή έχουν μεγαλώσει διαφορετικά, κάνουν τα πράγματα διαφορετικά.

Ερευνήτρια Ε και αυτό δεν είναι κακό, κι εσείς τα κάνετε διαφορετικά και μπορεί να τους εκνευρίζετε. Αυτό θέλω να δω σε ποια σημεία σας εκνευρίζουν, σας θυμώνουν.

Όλγα: Εγώ νευριάζω όταν περπατάνε δύο άλλοι ξένοι και σε κοιτάζουν περίεργα και ύστερα σε σχολιάζουν και μιλάν άλλη γλώσσα, αλλά σε κοιτάνε περίεργα και σε σχολιάζουν, νομί, εε, αισθάνεσαι ότι σε σχολιάζουν.

Ερευνήτρια: Μπράβο, Όλγα, μπράβο, μου είπες μία καλή ιστορία πότε αισθάνεσαι άσχημα. Άλλος;

Παιδιά:... ..

Ερευνήτρια: Εεε, σε σχέση με το(οο), μία ιστορία με ένα παιδί ξένο που είχατε έτσι μία επαφή(ήή) κάτι, ένα περιστατικό, κάτι που συνέβη και σας έκανε έτσι, σε κάτι καλό;

Παιδί: (απαντά)

Ερευνήτρια: Έχεις εσύ φίλους. Δε μου λέτε; Στο πάρτι σας.

Παιδί: Ναι.

Ερευνήτρια: Όταν κάνετε πάρτι. Τους καλείτε;

Παιδιά: ...

Παιδί(αγόρι): Εε, όχι όλους.

Ερευνήτρια: Όχι όλους.

Παιδί(αγόρι2): Τους καλούμε, αλλά δεν έρχονται.

Ερευνήτρια: Εσύ;

Παιδί(αγόρι3): Εεε, εννοείτε από άλλες χώρες παιδιά;

Ερευνήτρια: Ναι.//

Παιδί(αγόρι3): Εεε, ναι καλώ δεν υπάρχει διαφορά //

Ερευνήτρια: Άσε, άμα δεν υπάρχει διαφορά, τι κάνεις; Τους καλείς;

Παιδί(αγόρι3): Μερικές φορές(έέ)ς//

Ερευνήτρια: Αφού λέει ότι δεν έρχονται//

Παιδί(αγόρι3): Μερικές φορές τους καλώ, αλλά μερικές φορές έρχονται(αιαι) άλλες φορές δεν έρχονται(αιαι)...

Ερευνήτρια: Δεν αισθάνονται άνετα δηλαδή;

Παιδί(αγόρι3): (απαντά)

Ερευνήτρια:Γιατί δεν έρχονται;

Παιδί(κορίτσι): Μήπως έχουν άλλη νοοτροπία δεν,δεν τους αρέσουν αυτά που κάνουμε.

Ερευνήτρια: Το καταλαβαίνεις εσύ αυτό; Το πιάνεις;

Παιδί(κορίτσι): Ναι.

Ερευνήτρια: Σαν τι δηλαδή δε τους αρέσει;

Παιδί(κορίτσι): Ε, γιατί αυτοί στη χώρα τους μπορεί να μην τα κάνουν αυτά τα έθιμα που κάνουμε εμείς και να μη θέλουν να έρχονται στα πάρτι τα δικά μας.

Ερευνήτρια: Α... Τι λες, ε, Λουκία; //

Κυρία: Όπως το(οο) προηγούμενο που σας είπα ότι δε θα καλέσω όλα τα παιδιά, είναι επειδή, εε, ούτε κι αυτά δε μ' έχουν καλέσει... σε(εε) ένα πάρτι και γι' αυτό

Ερευνήτρια: ???

Παιδί(αγόρι): Εμένα η μαμά μου μου λέει «εντάξει δεν έχω πρόβλημα να καλέσεις ένα(αα) παιδί από άλλη χώρα, αλλά(άά) θέλω πρώτα να(αα) συ(υυ)ζητήσω με τους γονείς του να δω πώς είναι... Και μετά ας έρθει, δεν έχω πρόβλημα»

Ερευνήτρια: Έχει γίνει αυτό ποτέ;

Παιδί(αγόρι): Εεε, ναι, μ'ένα παιδί απ' την τάξη μας... Ναι.

Ερευνήτρια: Έχει συζητήσει η μαμά σου; Πώς έτυχε να βρεθούν; Οι μανάδες δύσκολα βρίσκονται.

Παιδί(αγόρι): Εε, μετά(άάά), μια μέρα στην ο πατέρας μου με τον πατέρα του, και(αιαιαι) και του λέω «μπαμπά μπορώ να δω το Ρεζ» και μου είπε ναι, ενώ άμα δεν του έλεγα δεν ερχότανε.

Ερευνήτρια: Δεν ερχότανε. Γιατί δεν ερχότανε; Μας είπε εδώ ο Άκης κάτι, γιατί θεωρείς εσύ ότι δεν ερχόντουσαν;

Παιδί (αγόρι): Δεν ξέρω, εγώ πάντως όποτε του έλεγα μου έλεγε να 'ρθεις εσύ σπίτι μου(ουου)...

Ερευνήτρια: Πας εσύ σπίτι του;

Παιδί(αγόρι): Ε, ε, δε μου λέει πού είναι.

Ερευνήτρια: Δεν έχεις πάει ποτέ. Αυτό τώρα... Είναι δηλαδή λίγο διαφορετικός φίλος από άλλους φίλους που έρχονται στο σπίτι σου, που μπορείς να πας να παίξεις παιχνίδια, να παίξετε εκτός σχολείου δηλαδή. Δεν έχετε σχολείο αύριο. Γιατί άραγε να το κάνουν αυτό;

Παιδιά: ...

Παιδί(κορίτσι): Ναι, για τα πάρτι... //

Ερευνήτρια: Για πες για τα πάρτι. //

Παιδί(κορίτσι): Εγώ νομίζω ότι νιώθουν διαφορετικοί απ' τους άλλους όταν έρχονται σ'ένα πάρτι. Νιώθουν ότι δεν, δεν, αισθάνονται, ας πούμε, ότι θα τον αφήσουνε στην άκρη τον άλλο σε μια γωνία, θα κάθεται μόνος του και οι άλλοι θα χορεύουνε(εε) και δεν του δίνουν σημασία.

Ερευνήτρια: Α. Έχει συμβεί αυτό; Έχει έρθει κανένας σε κανένα πάρτι;

Παιδί(κορίτσι): Ε, ε, εμείς τους έχουμε καλέσει κι εγώ(ώώ) και η Ολυμπία μια φορά(άά), αλλά δεν έρχονται. Γιατί(ίί), τους λέμε και την οδό μες τις προσκλήσεις κι αυτά που λέμε για την οδό μες τις προσκλήσεις αλλά δεν έρχονται.

Ερευνήτρια: Δε μου λες τώρα μου λες ότι οι άλλοι θα τον αφήσουνε στην άκρη και δε θα χορεύει. Γιατί λες ότι...; //

Παιδί(κορίτσι): Γιατί δε νιώθει ότι δε χορεύει καλά(άά)...

Ερευνήτρια: Αυτός εντάξει, οι άλλοι γιατί θα τον αφήσουνε στην άκρη; //

Παιδί(κορίτσι): Γιατί θα χορεύουνε με τ'άλλα τα παιδιά που είναι Έ... που ξέρουνε, τους ξέρουν καλύτερα //

Ερευνήτρια: Τους ξέρουν καλύτερα και(αιαι)... μιλάν τα ελληνικά κανονικά;

Παιδί(κορίτσι): Σπαστά...

Ερευνήτρια: Ααα, οπότε μήπως είναι και δυσκολία στην //

Παιδί(κορίτσι2): Κυρία! //

Ερευνήτρια: Στη συνεννόηση υπάρχει μια δυσκολία. Για πες.

Παιδί(κορίτσι2): Μπορεί(είεί) να ντρέπονται πώς να μιλήσουνε(εε)... //

Ερευνήτρια: Γιατί δε μιλάνε καλά ελληνικά //

Παιδί(κορίτσι2): Πώς να ενταχθούν στο γενικότερο κλίμα...

Ερευνήτρια: Αα. Δηλαδή επειδή τα ίδια δε μιλάνε καλά. Δε μιλάνε καλά...

Παιδί(κορίτσι2): Ναι.

Ερευνήτρια: Μμμ. Για πες, Ολυμπία.

Ολυμπία: Ε, ότι στο πάρτι μου που'χα κάνει, εεε, η Έλενα απ' τη δικιά μας τάξη, την είχα αφήσει με κάποια άλλα κορίτσια και ήμουν κι εγώ στη αρχή μ' αυτούς, αλλά

μετά πήγα κι εγώ με τ'άλλα τα παιδιά, και(αιαι) τους άφησα με τις φίλες μου τις άλλες και(αιαι)... μετά οι φίλες μου έφυγαν και την άφησαν μόνη της, εε, και(αιαι) εντάξει τη λυπήθηκα λίγο, επειδή δεν την έκαναν παρέα...//

Ερευνήτρια: Είχε έρθει όμως;

Ολυμπία: Ναι, είχε έρθει

Παιδί(κορίτσι): Δεν είναι από άλλη χώρα η Έλενα όμως.

Ερευνήτρια: Δεν είναι από;

Παιδί(κορίτσι): Από άλλη χώρα.

Ολυμπία: Όχι δεν είναι. Και μετά την πήρα, ντάξει κάναμε παρέα, εεε //

Ερευνήτρια: Άλλο αυτό. Άρα αυτούς που τελικά, αν ερχόντουσαν στα πάρτι θεωρείτε ότι θα'τανε στην άκρη γιατί δεν θα τους κάνανε παρέα, θα αισθανόντουσαν άσχημα.

Παιδί(κορίτσι): Εγώ άμα...//

Ερευνήτρια: ερχότανε

Παιδί(κορίτσι): Άμα ερχότανε θα τους έκανα παρέα.

Ερευνήτρια: Ναι, αλλά τα υπόλοιπα παιδιά όμως //

Παιδί(κορίτσι): Εγώ άμα αυτά τα παιδιά δεν ήθελαν...

Ερευνήτρια: Τάσο;

Τάσος: Εεε, αν είχαμε καλέσει ένα παιδί και ερχότανε και(αιαι) είχαμε καλέσει κι άλλα παιδιά που δεν τα ξέρει αυτό το παιδί, θα καθότανε στην άκρια, όμως δε θα ήθελαν να γνωριστούν μεταξύ τους.

Παιδί(κορίτσι): Γιατί να κάθεται στην άκρια και να μην πας εσύ και να γνωρίσεις τον άλλον; Να πεις από 'δω(ωω) η Μαρία κι η Ολυμπία; //

Ερευνήτρια: Θα παίζατε όλα μαζί; Θα παίζατε; Θα κάνατε μαζί;

Παιδί(κορίτσι): Δεν ξέρουμε

Παιδί(αγόρι): Αυτό δεν το ξέρουμε.

Τάσος: Εγώ όμως αν έρχονταν άλλα παιδιά κατ'ευθείαν θα έπαιζα μαζί τους //

Παιδί(κορίτσι): Εγώ στο πάρτι μου είχα γνωρίσει την Ολυμπία μ' ένα κορίτσι, με τη μία τη Μαρία, τη φίλη μου και ήτανε συνέχεια μαζί... Αλλά δεν ήταν από άλλη χώρα.

Ερευνήτρια: Για πες μου κάτι. Όταν βγαίνετε πού πάτε; Πώς διασκεδάζετε; Πάτε στα Γκούντις; //

Παιδί(κορίτσι): Όχι

Ερευνήτρια: Τι κάνετε;

Παιδί(κορίτσι): Πάμε στο σπίτι μιας φίλης μου

Παιδί(αγόρι): Εγώ πάω ???

Ερευνήτρια: Εσύ έχεις να προσθέσεις κάτι;

Παιδί(κορίτσι2): Όχι κι εγώ πάω στις φίλες μου.

Ερευνήτρια: Δεν πάτε έξω ας πούμε να πάτε μια βόλτα;

Παιδί(κορίτσι3): Πάμε σχολείο, εδώ πέρα, ερχόμαστε(εε)...//

Ερευνήτρια:Ναι.

Παιδί(κορίτσι3): Εεε, μερικές φορές πηγαίνουμε και κάτω στα μαγαζιά.

Ερευνήτρια: Αα. Δεν. Δεν έχετε πάει ποτέ όμως μ' ένα(αα) κοριτσάκι, ας πούμε, από άλλη χώρα;

Παιδί(κορίτσι): Ναι. Έχουμε πάει.

Ερευνήτρια: Εννοείς έχετε πάει στο σπίτι του;

Παιδιά: *(δίνουν απαντήσεις όλα μαζί)*

Ερευνήτρια: Για πες.

Παιδί(κορίτσι): Έχω πάει πιο παλιά... Σ'ένα παιδάκι(ι), σ'ένα αγοράκι που είν' από άλλη χώρα, στο σπίτι του... Ε, και(αια) παίζαμε μαζί με τον αδερφό μου...

Ερευνήτρια: Αα. Κι αυτό έμενε κοντά σας;

Παιδί(κορίτσι): Ναι(αια) . Απένταντι//

Ερευνήτρια: Μένει κανένα κοντά σας; Κοντά σας πρέπει να μένει, γιατί αφού έρχονται στο ίδιο σχολείο..;

Παιδί(κορίτσι2): Εγώ κάνω παρέα μ'ένα, με τη φίλη μου την Άννα που σας είπα κι έχει κι ένα κοριτσάκι από άλλη χώρα, είναι κι ήρθε τώρα φέτος στην Ελλάδα και πάει στο άλλο το σχολείο, στο 1^ο και κάνουμε παρέα. Τώρα όμως δε βγαίνει πολύ έξω και(αια) δε μπορούμε να βρισκόμαστε.

Ερευνήτρια: Τι παρέα κάνετε εκεί πέρα;

Παιδί(κορίτσι2): Πηγαίνουμε, ερχόμαστε στο σχολείο, παίζουμε(εε).

Ερευνήτρια: Έρχεται κανένας από σας στο σχολείο με κάποιο παιδάκι που να είναι από άλλη χώρα;//

Ερευνήτρια: Εσύ.

Παιδί(κορίτσι2): Ναι.

Ερευνήτρια: Άλλο, άλλο;

Παιδί(κορίτσι2): ...

Ερευνήτρια: Άμα φεύγετε και πηγαίνετε προς στο ίδιο μέρος, αυτό περπατάει μόνο του ή είσαστε(εε) μαζί(ίι) ή με ένα άλλο παιδί που είναι απ' την ίδια χώρα;

Παιδιά: Μαζί. Μαζί.

Παιδί(κορίτσι2): Άμα το ξέρουμε, ναι, άμα το ξέρουμε, μαζί του θα πάμε. Θα μιλήσουμε και μετά θα φύγουμε...

Ερευνήτρια: Εεε, τι άλλο μπορείτε να μου πείτε εσείς για να μη σας ρωτάω εγώ· πώς είναι το θέμα της συνύπαρξης, του να είσαστε μαζί με αυτά τα παιδιά που αποτελούν ένα άλλο κομμάτι κι εσείς είσαστε τα πολλά στην τάξη. Δηλαδή αν είσαστε είκοσι παιδιά στην τάξη, τα περισσότερα είναι(αια) από την ίδια χώρα, έχουνε την ίδια θρησκεία, έχουν τα ίδια πράγματα, δεν είναι(αια), δεν αισθάνονται ότι είναι κάπως διαφορετικά...Εσείς;

Παιδί(αγόρι): Εγώ θα ήθελα να πω κάτι, αλλά(άά) ??????Τον κοροϊδεύουμε άλλες φορές γιατί μας κοροϊδεύει κι αυτός... //

Ερευνήτρια: Σταμάτα εσύ, Όλγα! Ναι.

Παιδί(αγόρι): Κι όταν κοροϊδεύει μετά(άά) του λέμε κάτι για Αλλάχ» //

Ερευνήτρια: Ναι. //

Παιδί(αγόρι): Παλιά του λέγαμε. //

Ερευνήτρια: Ναι. Αλλά τότε του το λέτε έτσι στα καλά του καθουμένου;

Παιδί(αγόρι): Όχι. Ότα(αα)ν ξεκινάει αυτός.

Ερευνήτρια: Ξεκινάει αυτός τι;

Παιδί(αγόρι): Μια φασαρία.

Ερευνήτρια: Κάνει φασαρία αυτός συχνά;

Παιδί(αγόρι): Ναι.

Ερευνήτρια: Για πες, πες μου, παράδειγμα.

Παιδί(αγόρι):Εεε, του, του είχα πει να βρεθούμε εδώ στο σχολείο(οο) και είχε έρθει και μετά(άάά) ένα παιδί μου έλεγε εμένα «γιατί κάνεις παρέα μ' αυτόν και δεν έρχεσαι μ' εμάς;» και μετά(άά) αυτός που άκουγε λέει «γιατί να κάνεις μόνο μαζί σας παρέα;» και(αια) αυτά.

Ερευνήτρια: Α, τα άλλα παιδιά πιστεύουν ότι, ότι κάτι συμβαίνει, δεν είναι καλό.. //

Παιδί(αγόρι): Τους μειώνουνε.

Ερευνήτρια: Τους μειώνουνε. Δηλαδή, τι κουσούρια τους βρίσκουνε; Τι ελλωτάματα τους βρίσκουνε;

Παιδί(αγόρι): ...

Ερευνήτρια: Για πες, τι λένε δηλαδή;

Παιδί(αγόρι2): Ότι είναι συνέχεια από άλλη χώρα(αα), από άλλη χώρα συνέχεια και τους βρίζουν συνέχεια. //

Ερευνήτρια: Ναι, για πες, Ολυμπία.

Ολυμπία: Όχι, απλά ήθελα να πω κι αυτό που είπε τώρα ο Τάσος...

Ερευνήτρια: Ναι.

Ολυμπία: Ότι(ιι) νομίζουν και μερικές φορές ότι οι γονείς τους λένε «να μην κάνεις παρέα με αυτά τα παιδιά», επειδή μου το'χει πει κι η γιαγιά μου αυτό μερικές φορές, να μην κάνω παρέα. Αλλά εγώ κάνω παρέα. //

Ερευνήτρια: Ναι, αλλά γιατί σου το λέει αυτό;

Ολυμπία: Δεν ξέρω. Μου το λέει, παράδειγμα μπορεί να σου κάνουν κάτι κακό(όό)

Ερευνήτρια: Έλα, ρε, Φώτη!

Φώτης: Επειδή πολλοί άνθρωποι από άλλες χώρες, ε, στις αρχές που μεταναστεύαν για οικονομικούς λόγους, ε, ήρθαν πάρα πολλοί εδώ στην Ελλάδα//

Ερευνήτρια:Ναι.

Φώτης: Και δε βρίσκαν δουλειά(άά), δεν ξέρω, γινόντουσαν, κάναν πράγματα που(ουου) ήταν κακά, δεν έπρεπε να τα κάνουν και τους φοβάται λίγο ο κόσμος.

Ερευνήτρια: Όπως για πες μου παραδείγματα.Τι κάναν εδώ στο Βόλο; Έτσι, δεν ξέρω. Δεν έχω πολύ καιρό στο Βόλο...//

Φώτης: Ε, κάναν...ληστείες, κοροϊδεύαν ανθρώπους, τέτοια. Για να κερδίσουν χρήματα και δε δουλεύαν με άλλους τρόπους.

Ερευνήτρια: Αα. Είναι Έλληνες;

Φώτης: Όχι ακριβώς. Ε, Δε βρίσκαν δουλειά και(αιαι) ήταν και στο χαρακτήρα τους λίγο προσ... λίγο διαφορετικοί κάπως έτσι και(αιαι)...//

Ερευνήτρια: Ναι.

Φώτης: Ε, και(αιαι) βρήκαν αυτή τη λύση.

Ερευνήτρια: ??? μην το ξεχάσετε. Ναι, για πες. //

Φώτης: Ε, και μετά, εε, μία φορά, δύο φορές, γίναν έτσι, κάθε μέρα να κάνουν...//

Ερευνήτρια: Και οπότε φοβόσταν ας πούμε λιγάκι.

Φώτης: ???

Ερευνήτρια: Οι γονείς σας; Σας λέγανε «προσέξτε, ας πούμε λιγάκι» //

Φώτης: Προσέξτε πού πάτε, με ποιους κάνετε παρέα... Όλ' αυτά.

Ερευνήτρια: Ο Τάσος θα πει τώρα και θα μιλήσετε όλοι πάλι. Έλα, Τάσο.

Τάσος: Εεε, στο χωριό μου τους θεωρούνε, τους περισσότερους από άλλη χώρα, και συγκεκριμένα από Αλβανία...

Ερευνήτρια: Ναι.

Τάσος: Τους θεωρούνε(εε), μου λένε να μην κάνω παρέα μ' αυτούς, τους θεωρούνε πάρα πολύ κλέφτες, ότι θα πάρουνε, ότι θα κλέβουν πράγματα απ' το σπίτι πιστεύουνε...//

Ερευνήτρια: Ναι.

Τάσος: Ε, και μου λένε να μην κάνω παρέα με κανένα παιδί που είναι απ' την ίδια χώρα...

Ερευνήτρια: Επειδή κλέβουνε. Βαράνε; Είναι και βίαιοι, δηλαδή μπορεί να σε πειράξουν;//

Τάσος: Αν, αν, αν τους πειράξεις, μπορεί να σε πειράξουν, δεν ξέρω.

Ερευνήτρια: Α. Ε, έλα Όλγα να καθίσεις εδώ...//

Παιδί(κορίτσι): Εγώ νομίζω ότι(ιι) φοβούνται οι γονείς να κάνουν παρέα, γιατί έχουν δει τόσα πολλά(άά) κλέβουνε(εε), οι(οιοι), οι Αλβανοί(οίοί) κλέβουνε, κι άλλοι κι από άλλη χώρα. Αυτό νομίζω.

Ερευνήτρια: Χριστίνα, έλα πες μου.

Χριστίνα: Άμα πάει κανείς σε άλλη χώρα μ'εμάς κι εμεί(είεις) κλέβουμε, κι εμεί(ειει)ς, είμαστε μερικοί από αυτούς, είναι μετανάστες στη χώρα μας.

Ερευνήτρια: Τι άλλο είναι αυτοί εδώ;

Χριστίνα: Εε...Ότι(ιι) είναι(αιαιαι)... Τι άλλο;

Ερευνήτρια: Τι λένε; Για πες περισσότερα.. Μια και μπήκες εδώ δε θα σ' αφήσω να φύγεις. Για πες...

Χριστίνα: Εεε...

Ερευνήτρια: Ή να μου πεις λίγο μετά; Γιατί(ίί) να μη σε βάλω σε τρικ... Εεε, Μπάμπη
θες να συμπληρώσεις αυτό που πες;

Μπάμπης: ...

Ερευνήτρια: Έλα

Μπάμπης: Εεε, κάτι διαφορετικό. //

Ερευνήτρια: Πες, πες.

Μπάμπης: Εεε, είχα ένα φίλο, Αλβανό, στην ίδια ηλικία από(όόό), που ήμουνα και η
δουλειά,η δουλειά του μπαμπά του ήταν εκεί κοντά στο σπίτι μου και(αιαι)
ερχότα(αα)ν καμιά φορά εκεί πέρα και παίζαμε και μια μέρα –ήταν καλοκαίρι- και ή,
και ήρθε μια μέρα και(αιαι) –το πρωί- και αρχίσαμε να παίζουμε και μετά φύγαμε
εμείς να πάμε(εε) μια βόλτα κάπου –στη γιαγιά μου εκεί- και(αιαι) πήγε μέσα, πήδηξε
απ’ τα κάγκελα και μου πήρε μια μπάλα. Δεν του κράτησα κακία, λέω «τώρα, για μια
μπάλα τώρα δεν πειράζει». Και τώρα καμιά φορά τώρα πάλι βρισκόμαστε και
συνεχίζω να παίζω, κάνω ότι δεν ξέρω τίποτα. Λέω «μια φορά δεν πειράζει τώρα».
Αμα το κάνει άλλη φορά θα του το πω να προσέχει, να(αα) μην το ξανακάνει.

Ερευνήτρια: Ολυμπία, γρήγορα, έτσι, πες μου.

Ολυμπία: Εγώ κι η Όλγα κάνουμε παρέα με δύο κοριτσάκια...

Ερευνήτρια: Μμμ...

Ολυμπία: Εε, που είν’ απ’ τη Ρωσία...

Ερευνήτρια: Μμμ...

Ολυμπία: Και(αιαιαι) και άλλα αγοράκια που είν’ απ’ τη Ρωσία

Όλγα: Δύο, ναι.

Ερευνήτρια: Δύο αγοράκια, δύο κοριτσάκια.

Ολυμπία: Ναι. Και τα κοριτσάκια έχουν και μία αδερφή μικρή νομίζω ή εδώ
γεννήθηκε ή κι αυτή απ’ τη Ρωσία είναι. Δε θυμάμαι. Αλλά τους κάνουμε παρέα, δεν
τους διώχνουμε.

Ερευνήτρια: Όχι, δεν είπα να τους διώχνετε, αλλά εγώ είπα πόσο τους αισθάνεστε ότι είναι ίδιοι...//

Όλγα: Έρχονται στο σχολείο, παίζουμε...//

Ολυμπία: Είναι ίδιοι. Δεν έχουν κάτι το διαφορετικό. Είναι ίδιοι.//

Όλγα: Ακριβώς ίδιοι.

Ερευνήτρια: Για πε(εε)ς, εε, Φώτη.

Τάσος: Εγώ ήθελα να πω κάτι ??? από το προηγούμενο. Ε, οι Αλβανοί είναι(αιαι), εε, πάρα πολύ κλεφταράδες. Αυτοί κάνουν την περισσότερη δουλειά.

Ερευνήτρια: Ναι.

Τάσος: Και μου έχουν πει, ξέρανε(εεε)... τα παιδιά από ξένες χώρες... μαζεύονται(αιαιαι) σε συμμορίες, μαζεύονται σε ομάδες, έτσι, και(αιαι) παίζουνε διαφορετικές ομάδες ποδόσφαιρο, μπάσκετ, αλλά(άάά) μετά όταν βαράει ένα παιδί δικό τους πάν όλοι μαζί το χτυπάνε(εε)... Και ξέρω κι ένα περιστατικό//

Ερευνήτρια: Ναι.

Τάσος: Που έτυχε στον ξάδερφό μου με ένα Αλβανό «???» και(αιαι) δύο Ρώσους σ' ένα μπαράκι. Ήταν με το φίλο του(ουου) στην παραλία, σε μία(ααα) καφετέρια, σ'ένα μπαράκι και μετά(άάά) ήτανε αυτοί και(αιαι) ο φίλος του, του έβρισαν την κοπέλα και(αιαι) αυτός αρπάχτηκε και είπε «μην το ξανακάνεις γιατί(ίίί)...θα(αα), γιατί θα πω κι άλλους και(αιαι) θα σε πλακώσουμε, μην το κάνεις αυτό». Και μετά(άάά) πήγε αυτός ο φίλος του ξαδερφού μου και(αιαιαι) έβγαλαν αυτοί μαχαίρια και πήγανε να τον χτυπήσουνε και αυτός τώρα θα μπορούσε να είχε μείνει ανάπηρος. Έχει λίγες μαχαιριές στην πλάτη(ηη)... Στα πόδια και στην κοιλιά. Και(αιαι) του ??? και ψεύτικο όπλο μπροστά στο πρόσωπο. Και μετά ο ξάδερφός μου πήγε να τον βοηθήσει και ξεκίνησαν αυτοί και έκαναν πάλι τα(ααα) ίδια και στον ξάδερφό μου.

Ερευνήτρια: Δηλαδή χρησιμοποιούσαν το όπλο και(αιαι) καυγάδιζαν και... //

Τάσος: Είναι επιθετικοί.

Ερευνήτρια: Είναι επιθετικοί. Ναι.

Μπάμπης: Ε, πιστεύω ότι όλοι θα χουν ??? ότι περίπου ένα χρόνο ότι στην τηλεόραση ήταν ένα παιδάκι(ιι) από άλλη χώρα, ο Άλεξ, που είχαν μαζευτεί μια συμμορία πέντε παιδιών, επειδή(ήή) δεν τους άρεσε...//

Ερευνήτρια: Θυμάμαι, θυμάμαι, θυμάμαι ναι. //

Μπάμπης: Ήταν από άλλη χώρα και το σκοτώσαν τελικά. Και(αιαι) λέγαν ότι το κάναν επειδή ήτα(αα)ν, επειδή ήταν από άλλη χώρα. Αλλά μέσα ήταν πέντε παιδιά. Ήταν; Δύο Έλληνες κι όλοι οι άλλοι ήταν Αλβανοί κι ένας από μία άλλη χώρα.

Παιδί: Αφού είναι Έλληνες.

Μπάμπης: Αφού ήταν και παιδιά από την ίδια πατρίδα το κάναν επειδή τους παρασύραν; Δεν τους συμπαθούσαν;

Χριστίνα: Επειδή τον ζηλεύανε. Πήγαινε αγγλικά(άα)...//

Παιδί: Επειδή ήταν καλός μαθητής.

Ερευνήτρια: Κανένα από τα παιδιά που έχετε εδώ πέρα, είναι, κάνει κάτι καλά; Πολύ καλά;

Παιδί: Τι εννοείτε; Η Χριστίνα.

Ερευνήτρια: Η Χριστίνα, ναι, αλλά από τα ξένα λέω τώρα. Η Χριστίνα φαίνεται(αιαι), έτσι, γλυκιά-γλυκιά.

Παιδί(κορίτσι): Εε, ένα κορίτσι...//

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(κορίτσι): Από άλλη χώρα, αλλά τώρα δεν έρχεται σχολείο -το'χει παρατήσει- ζωγράφισε.

Ερευνήτρια: Εεε, δε μου λες, εσύ, Τάσο μου είπες ότι είναι επιθετικοί. Δηλαδή κι εδώ πέρα είναι ζόρικοι; Και τα... Και τα μικρά παιδιά είναι ζόρικά. Ή μόνο οι μεγάλοι αυτοί που πάνε στο μπαρ και πειράζουν την κοπέλα του ξαδέρφου σου;

Τάσος:...

Ερευνήτρια: Ε;

Τάσος: Μερικές φορές είναι και μικρά παιδιά έτσι κάπως. Όπως αυτό που είπε και ο Χαράλαμπος για τον Άλεξ ήταν μικρά παιδιά δεν ήταν και μεγάλα. Τετάρτη τάξη Πέμπτη.

Ερευνήτρια: Ναι. Για πες...

Παιδί(κορίτσι): Αυτό που είπε κι ο Τάσος ήθελα να πω.

Ερευνήτρια: Μάλιστα. Δε μου λέτε όμως, εντάξει αυτά τα πράγματα που λέτε οι γονείς σας ότι λένε «μην κάνετε παρέα», ας πούμε «προσέχετε» και τα λοιπά και τα λοιπά, εδώ στο σχολείο είσαστε προστατευμένοι που είναι και οι δάσκαλοι· είναι καλοί μαθητές;

(μεσολαβεί αντίδραση παιδιού)

Ερευνήτρια: Όπα! Ναι... Πέστε, πέστε, είναι καλοί; Έλα-έλα, Όλγα! Το κερδίζεις πάντα, άντε. Αλλά και τούτη εδώ η Μαρία είναι πολύ έτσι γοητευτική... Έλα! Είναι καλοί μαθητές;

Όλγα: Ναι, ναι καλοί. Μερικοί 'ντάξει εκείνη που έλεγα, το κορίτσι, δεν είναι και πολύ καλή μαθήτρια, ενώ ο άλλος είναι πολύ καλός μαθητής.

Ερευνήτρια: Είναι ??? Έλα Φώτη.

Φώτης: Έχω να πω ότι τα πιο πολλά παιδιά από ξένες χώρες είναι πάρα πολύ καλοί στα μαθηματικά.

Ερευνήτρια: Γιατί;

Φώτης: Δεν ξέρω.

Ερευνήτρια: Εσύ δεν ξέρεις;

Φώτης: Μια(αα). Μια φίλη μου απ' την τάξη είχε πάρα πολύ καλούς βαθμούς//

Ερευνήτρια: Μπάμπη εσύ;

Μπάμπης: Κυρία, είχα ακούσει ότι είχε κάποια(αα) –είχε έρθει εδώ- ένας Αλβανός και σιγά-σιγά άρχισε, άρχισε να φτιάχνει περιουσία κι έκανε(εε) δύο παιδιά και(αιαι) μεγαλώσανε, σπουδάσανε –ένα αγόρι κι ένα κορίτσι- το κορίτσι έγινε –ήτα(αα)ν αριστούχα- κι έγινε, εε, γιατρός...εε, και το αγόρι νομίζω, ή διγηγόρος ή(ήή) καθηγητής στο πανεπιστήμιο, δεν είμαι σίγουρος.//

Ερευνήτρια: Ναι, άρα ήταν κι ένας που(ουου) ξέμπαρκος. Ναι. Για πες...

Χριστίνα: Όταν είναι ένας καλός μαθητή(ήή)ς

Ερευνήτρια: Ναι.

Χριστίνα: Και βγαίνει σημαιοφόρος

Ερευνήτρια: Ναι.

Χριστίνα: Κι είναι από άλλη χώρα οι άλλοι(οιοι) δεν τον//

Ερευνήτρια: Έχει γίνει αυτό στο σχολείο σας;

Χριστίνα: Όχι. Εεε, δεν τον συμπαθούν, επειδή είναι από άλλη χώρα(αα), κρατάει την ελληνική σημαία(αα)//

Ερευνήτρια: Ναι, είναι, τι, τι, τι;//

Παιδί (αγόρι): Λέγανε ν' αλλάξει ο σημαιοφόρος επειδή... δεν θέλανε να κρατάει την ελληνική σημαία.

Ερευνήτρια:Ναι, Φώτη τι ήθελες να πεις;

Φώτης: Σαν το στάδιο(?) της Αθήνας που είχε βγει μια Αλβανίδα σημαιοφόρος στο γήπεδο, και(αιαι) όλα τα παιδιά(ααα) κατά τ' άλλα τη ζήλευαν, αλλά(άάά) δεν ήθελα(αα)ν να(ααα), να βγει σημαιοφόρος, γιατί(ίίί) ήταν κι αυτοί, κι αυτοί καλοί. Αλλά δεν ήθελαν από άλλη χώρα.

Ερευνήτρια: Γιατί το λέγαν άραγε αυτό; Δηλαδή... Τι να σκεφτόντουσαν; Τι να σκεφτόντουσαν; Γιατί να μη γίνει; Πες Χριστίνα.

Χριστίνα: Επειδή οι Έλληνες κρατάνε την ελληνική σημαία και επειδή αυτοί δεν είναι Έλληνες... Εε..

Ερευνήτρια: Είναι κι άλλα πράγματα που θεωρείτε εσείς ότι δε μπορεί να κάνει; Ο κόσμος θεωρεί, ας πούμε, ότι δεν πρέπει να τα κάνουν αυτοί που δεν είναι Έλληνες;

Χριστίνα: Οι ξένοι...ε, είναι πιο(ooo). Εε, στις δουλειές τους, έχουν πιο περίεργες δουλειές(έέ)ς, από τους Έλληνες. Μερικές φορές όχι πάντα.

Ερευνήτρια: Μμμ. Τι θες να πεις Τάσο;

Τάσος: Εεε, εγώ πιστεύω πως οι ξένοι, ας πούμε, από άλλες χώρες οι μεγάλοι άνθρωποι ναι, είκοσι χρονών-εικοσι-πέντε, εκεί πέρα, εεε, αν δεν υπήρχανε, θα(αα) τέτοιο, δε θα ήτανε καλλιεργημένα τα περισσότερα χωράφια. //

Ερευνήτρια: Πες το ντε, πες το ντε! (γελάει) ??? Κάνουνε δουλειές, δουλεύουνε σκληρά, δουλειές που δε θέλουμε να κάνουμε εμείς;

Τάσος: Κυρία!

Ερευνήτρια: Έλα!

Τάσος: Και πάμε οι Έλληνες να τους διώξουμε, να τους διώξουμε, αλλά μετά αν τους διώξεις ποιος θα πάει να κάνει αυτή τη δουλειά; //

Παιδί(αγόρι): Ποιος θα σκάβει τα χωράφια;

(γέλια)

Ερευνήτρια: Για πες!

Παιδί(αγόρι): Κυρία! Εγώ πιστεύω ότι(ίί) άλλοι από ξένες χώρες δε θα παν και(αιαι) κάνουν αυτά τα πράγματα που λέμε εμείς τώρα μεταξύ μας γιατί και η Ελλάδα δεν τους δίνει(ειειει), δεν τους κάνει Έλληνες, δεν τους δίνει το(oo), τη(τη)ν...

Ερευνήτρια: Την υπηκοότητα;

Παιδί(αγόρι): Την υπηκοότητα.

Παιδί(αγόρι2): Το ελληνικό κράτος όμως δίνει και πάρα πολλές επιδοτήσεις, περισσότερες από τους Έλληνες, στους ξένους.

Ερευνήτρια: Βοηθάει.

Παιδί(αγόρι2): Ναι.

Ερευνήτρια: Ναι. Εσύ τι ήθελες να πεις;

Παιδί(αγόρι): Εγώ ήθελα να πω ότι εμείς οι Έλληνες δεν κάνουμε δουλειές όπως να φτιάχνουμε όχι να φτιάχνουμε σπίτια, να(ααα)... Σκληρές δουλειές. Εεε...//

Ερευνήτρια: Μάλιστα//

Παιδί(αγόρι): Να σκάβουμε//

Ερευνήτρια: Ναι. //

Παιδί(αγόρι2): Είμαστε καλομαθημένοι με λίγα λόγια. //

Παιδί(αγόρι): Κάνουμε άλλες δουλειές, γι' αυτό και(αια) οι(οιοι) ξένοι που έρχονται εδώ στην Ελλάδα, γι' αυτό τους βάζουν να κάνουν αυτές τις δουλειές, αλλά οι ξένοι κάποιες φορές δεν, δεν τους αρέσουν αυτές, αυτές οι δουλειές, αλλά τις κάνουν για να βγάλουν λεφτά, γιατί δεν έχουνε να φάνε.

Ερευνήτρια: Για πες...

Μπάμπης: Ή κυρία μπήκαν σε πολλά επαγγέλματα, όπως, εεε... Σοφατζήδες ή(ήή) μετατζήδες...//

Ερευνήτρια: Ααα. Της οικοδομής. //

Μπάμπης: Μπήκαν σ' αυτά τα επαγγέλματα που δεν, που δε χρειάζονται γράμματα. //

Ερευνήτρια: Μπράβο. Δεν τα καταφέρνουν στα γράμματα γενικά, εντάξει, στα μαθηματικά μού είπατε... //

Μπάμπης: Όχι, απλά είναι μεγάλοι και θα μπορούν να καθίσουν να(αα), να καθίσουν, ας πούμε, τουλάχιστον έξι χρόνια, να(ααα) μάθουν γράμματα. Πώς θα συντηρούνται; Και μπήκαν σ' αυτά τα επαγγέλματα.

Ερευνήτρια: Δε μου λέτε; Μου'πατε στο σχολείο ότι στα μαθηματικά είναι ο ??? είναι ικανός. Σας βοηθάει;

Φώτης: Όχι.

Ερευνήτρια: Α. Γιατί δεν πας; Άμα θες κάτι γιατί δεν πας εκεί να μην έχεις άγχος δε σε βοηθάει;

Παιδί(αγόρι): Όχι ???//

Ερευνήτρια: Ε; Ή και καμιά φορά που χρειάζεσαι βοήθεια στα μαθήματα, ας πούμε, σε άλλο μάθημα· σε κάτι. Πηγαίνεις και ρωτάς ένα φίλο σου «πες μου αυτό πώς να το κάνω πώς γίνεται;»

Φώτης: Ναι. Η φίλη μου η Δέσποινα.

Ερευνήτρια: Μπράβο. Γιατί δεν τη ρωτάς; Ξέρει καλά τα μαθηματικά; Πας να τη ρωτήσεις «για πες μου τι γίνεται; Πώς θα το κάνω αυτό;»

(μεσολαβεί απάντηση εξωγλωσσικού χαρακτήρα)

Ερευνήτρια: Όχι; Γιατί; Για σκέψου το λιγάκι. Πες, πες, πες...

Φώτης: Γιατί(ίί) είχε συμβεί κάτι...

(γέλια παιδιών)

Ερευνήτρια: Δηλαδή;

(εντονότερα γέλια)

Φώτης: Και(αιαιαι), και...//

Ερευνήτρια: Το ξέρετε και δε μου το λέτε;

Παιδιά: Ναι(αιαι)! Ναι(αιαι)! //

Ερευνήτρια: Και δε μου το λέτε; Και δε μου το λέτε τόση ώρα; //

Φώτης: Και προσπαθώ να μην της μιλάω τόσο, γιατί(ίίί) μετά μου λέει συνέχεια ότι ασχολούμαι(αιαι)... //

Ερευνήτρια: Ααα... Είναι όμορφη;

Παιδιά: Ναι(αιαιαι)!

Ερευνήτρια: Αααα! Το'πιασα...//

Παιδιά: *(σχολιάζουν ταυτόχρονα)*

Παιδί(κορίτσι): Λοιπόν! Να το πω εγώ όλο; Όλη την ιστορία; //

Ερευνήτρια: Ναι, ναι!

Παιδί(κορίτσι): Λοιπόν ...

Ερευνήτρια: Μεταξύ μας όλα, ε;

(γέλια)

Ερευνήτρια: Αυτό ξέχασα να σας το πω. Όλα μεταξύ μας.

Παιδί(κορίτσι): Ναι, ότι ο Φώτης την αγαπούσε απ' την Πέμπτη τάξη(ηη) και(αιαι) η

Δέσποινα...

Ερευνήτρια: Ναι...

Παιδί(κορίτσι): Δεν τον ήθελε κι αυτός τη πίεζε! Και μετά(άά), εεε, ναι συνέχεια τη(ηη)ν...//

Ερευνήτρια: Η Δέσποινα είναι η κοπελίτσα από την Αλβανία.

Παιδιά: Ναι.

Ερευνήτρια: Ναι. Πέστε ναι

Παιδί(κορίτσι): Ναι και μετά μέχρι την Έκτη τάξη την αγαπούσε...

Ερευνήτρια: Τώρα, μέχρι τώρα. Μετά τι έγινε;

Παιδιά: Τώρα, τώρα... Τώρα θέλει να τη φιλήσει

(γέλια δυνατά)

Ερευνήτρια: Πολύ προχωρημένα είσαστε!

Φώτης : Τι λέτε κυρία! Είναι ψέματα!

Παιδί: Έχουμε κι αποδείξεις!

Παιδί(αγόρι): Κι εγώ έχω αποδείξεις.

Ερευνήτρια: Να σου πω Φώτη, να σου πω! Τώρα να σε ρωτήσω κι αυτό είναι(αια) θέλω να το δω. Γιατί εγώ έχω, κάνω μάθημα σε φοιτητές και αυτοί είναι ξεπεταγμένοι και δε(εε) μου λένε, έτσι, δεν, αλλιώς είναι τα πράγματα. Όσο σου φαινόταν αυτή, ήθελες να την πλησιάσεις, δηλαδή, ήταν ωραία, τι έκανες για να την πλησιάσεις;

Φώτης: Ε, τώρα να πω;

Ερευνήτρια: Πες εσύ, ε-ε-ε(εε)! Ε! Τι έκανε;

(γέλια παιδιών)

Παιδί(κορίτσι): Την εε, της έστειλε κάτι ποιήματα που τα'φτιαχνε μόνος του.

Ερευνήτρια: Μπράβο, Φώτη, μπράβο σου!

Παιδί(κορίτσι2): Κοιτα! Κοκκίνισε! //

Ερευνήτρια: Αυτό, τι άλλο; Δε μου λες, Φώτη, όμως γιατί δεν τη ρωτούσες στα μαθηματικά τι κάνει;

Μπάμπης: Αφού το καταλάβαινε...

Ερευνήτρια: Γιατί;

Παιδί(κορίτσι): Επειδή εκείνη δεν τον ήθελε(εεε)... Και μας έλεγε ότι της είχε σπάσει τα νεύρα ο Φώτης.

Ερευνήτρια: Α, την έχετε φίλη εσείς;

Παιδιά: Ναι! Φίλοι είμαστε!

Ερευνήτρια: Ααα. Είναι καλή και σ' άλλα μαθήματα;

Παιδιά: Ναι, ναι.

Ερευνήτρια: Σ' όλα τα μαθήματα...

Παιδιά: Ναι.

Ερευνήτρια: Μμμ.

Παιδί(κορίτσι): Λίγο βαριέται...

Ερευνήτρια: Βαριέται... Εσύ(ύύ), Μαράκι;

Μαρία: Εεε, εγώ τη ρωτάω.

Ερευνήτρια: Τι; //

Μαρία: Στα μαθηματικά(άά)... Της λέω να μου τα δείξει...

Ερευνήτρια: Αυτή τώρα είναι πιο καλή μαθήτρια; Είναι από τις πολύ καλές μαθήτριες.

Παιδί(κορίτσι): Ό, όχι και πολύ καλή.//

Παιδί(κορίτσι2): Η Χριστίνα είναι απ' τις πολύ καλές.

Μπάμπης: Κι ο Τάσος

Παιδί(αγόρι): κι ο Άκης

Παιδί(αγόρι2): κι ο Μπάμπης

Μπάμπης: Εγώ;

Ερευνήτρια: Μπράβο παιδιά, έχετε, αβροφροσύνες κάνετε! Ευγένειες. Δε μου λέτε. Εεε, έχει τύχει άλλη φορά, αφήστε τη Δέσποινα, έχει τύχει άλλη φορά να ζητήσετε βοήθεια για τα μαθήματα από κάποιο παιδί που είναι από άλλη χώρα;

Παιδί: Όχι

Ερευνήτρια: Εσάς έχει τύχει ποτέ να σας ζητήσουν;

Παιδιά: Ναι. Ναι.

Ερευνήτρια: Έρχονται;

Παιδιά: Ναι.

Ερευνήτρια: Αα. Και τι κάνετε;

Παιδιά(κορίτσια): Τους δίνουμε. Τους δίνουμε.

Ερευνήτρια: Πες.

Παιδί(κορίτσι): Εμένα μου έχει ζητήσει μια φορά μόνο. Εκείνο το κορίτσι απ' τη Ρωσία

Ερευνήτρια: Δε μου λέτε, Χριστίνα είναι κανένα μυστικό αυτό ή θα μου πεις κι εμένα;. Τι; Πες; Θεε να πεις γιατί(ίί) θα κερδίσουμε άμα καταλάβουμε πώς σκεφτόσαστε και τι(ιι), τι γίνεται;

Χριστίνα: Είναι(αιαι), εε, είναι(αιαι) μερικές φορές που η Δέσποινα μου έχει ζητήσει να της δείξω ασκήσεις. //

Παιδί: Εμένα να δεις

Παιδί(αγόρι): Κι εγώ έχω ζητήσει πολλές φορές απ' τη Δέσποινα!

Ερευνήτρια: Αυτά σας καλούνε να παίξετε σπίτια τους; //

Παιδιά: Ναι! Ναι!

Παιδί(κορίτσι): Εμείς έχουμε πάει πολλές φορές.

Ερευνήτρια: Α! Ωραία. Δε μου λέτε; Μήπως δε ρώτησα κάτι και θέλετε να μου το πείτε;

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ 5 (παιδιά μη-ελληνικής εθνοτικής προέλευσης)

Ερευνήτρια: Εεε, θα δούμε(εε) κάποιες από τις δυσκολίες, κάποια από τα καλά(άά), κάποια από τα κακά(άά) σε σχέση με το(οο), με τους, με τις φιλίες σας και με τις παρέες σας και τώρα να σας πω επειδή, για να μπορούμε να μιλάμε, θέλω να μου πείτε το όνομά σας. Πες μου.

Παιδί: Τζουλιάνο.

Ερευνήτρια: Όχι επίθετο. Μόνο το όνομα. //

Τζουλιάνο: Τ' όνομα. //

Ερευνήτρια: Ναι... Τζουλιάνο. Ναι(αιαι)...

Παιδί(κορίτσι): Χριστίνα.

Ερευνήτρια: Χριστίνα. Τζουλιάνο, Χριστίνα.

Παιδί(κορίτσι2): Δαμιάνα.

Ερευνήτρια: Δαμιάνα; Ναι...

Παιδί(κορίτσι3): Μαρία.

Ερευνήτρια: Μαρία. Ναι...

Παιδί(κορίτσι4): Βαγγελίτσα

Ερευνήτρια: Βαγγελίτσα! Έχω κι εγώ μια ανεψιά Βαγγελίτσα.

Παιδί(κορίτσι5): Ρέινα.

Δάσκαλος: Να κάνω μια(αα)... //

Ερευνήτρια: Ρέινα;

Δάσκαλος: Η Ρέινα πότε ήρθε; Πότε ήρθες Ρέινα; Τα Χριστούγεννα; Και δεν ήξερε να μιλάει καθόλου!

Ερευνήτρια: Ααα...

Δάσκαλος: Ούτε μια λέξη ελληνικά!

Ερευνήτρια: Ε, τα μαθαίνουνε γρήγορα. //

Δάσκαλος: Να δούμε τώρα τι ξέρει! Τώρα, τώρα θα σε δούμε!

Ερευνήτρια: Ε, εντάξει δε θα την εξετάσουμε κιόλας να νομίζει ότι... Καταλαβαίνω ότι είναι δύσκολο, γιατί κι εγώ(ώώ), εεε, όταν ήτανε να σπουδάσω σηκώθηκα και πήγα σε μία άλλη χώρα γιατί δεν υπήρχε εδώ τέτοιο, εε, τέτοιο, ε, τέτοια σχολή που ήθελα και σηκώθηκα και πήγα σε μία άλλη χώρα κι είχα εκεί διάφορα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίσει κανένας σε μία άλλη χώρα. Είναι αδύνατο. Γιατί ο καθένας μεγαλώνει μ' ένα τρόπο και πάει και βρίσκει άλλους που έχουνε μεγαλώσει με άλλο τρόπο... Και είχα αρκετές δυσκολίες. Καταλαβαίνω κι εσείς ότι εδώ μπορεί να έχετε κάποιες δυσκολίες και στις παρέες και στα(ααα) υπόλοιπα. Ήθελα αν θέλετε να μου πείτε έτσι τίποτα που έχει συμβεί(είει), περιστατικά τέτοια, να τα συζητήσουμε -τελειώς μεταξύ μας. Δεν πρόκειται να συζητηθούν με κανέναν άλλονε, ούτε να τα πω πουθενά(άά). Πουθενά, πουθενά. Και άλλωστε μόνο τα μικρά σας ονόματα έχω- και αυτά θα δέσουνε μαζί με πάρα πολλές άλλες τέτοιες κουβέντες που θα κάνω με διάφορα.. από διάφορα σχολεία. Δε μας ενδιαφέρει δηλαδή(ήή) να ξέρουμε τι λέτε και τι, αλλά θέλουμε να καταλάβουμε πώς σκεφτόσαστε, τα παιδιά της ηλικίας σας. Και θα δείτε θα είναι και μερικά άλλα... στην ηλικία σας. Για πέστε μου λοιπόν... Πώς είναι τα πράγματα;

Τζουλιάνο: Εγώ δεν έχω κανένα πρόβλημα πάντως... Ούτε με την παρέα μου, ούτε οι φίλοι μου(ουου), κανένα.

Ερευνήτρια: Μμμ.

Παιδί(κορίτσι): Κι εγώ κανένα πρόβλημα. Με αντιμετώπιζαν σαν να(αα) σαν τα παιδιά που είναι εδώ! ???

Ερευνήτρια: Πόσον καιρό είσαι εδώ;

Παιδί(κορίτσι): Εεε, η μα, οι γονείς μου, είναι(αιαι) δύο χρόνια πριν έρθω εδώ πέρα.

Ερευνήτρια: Εσύ πόσον καιρό είσαι εδώ;

Παιδί(κορίτσι): Εγώ είμαι δέκα χρόνια//

Ερευνήτρια: Δύο χρόνια//

Παιδί(κορίτσι): Από τότε που γεννήθηκα.

Ερευνήτρια: Δέκα;

Παιδί(κορίτσι): Μμμ.

Ερευνήτρια: Δέκα χρόνια ???

Τζουλιάνο: Οκτώ

Ερευνήτρια: Εσύ;

Παιδί(κορίτσι2): Εγώ έχω δέκα χρόνια εδώ πέρα και απ' την αρχή που ήρθα δε(εεε)ν αντιμετώπισα καμιά δυσκολία.

Ερευνήτρια: Εσύ πόσα χρόνια είσαι εδώ;

Παιδί(κορίτσι3): Κι εγώ οχτώ χρόνια μετά από δύο χρόνια ήρθα.

Ερευνήτρια: Αα, εσύ;

Παιδί(κορίτσι4): Εγώ(ώώ) περίπου στα δώδεκα είμαι.

Ερευνήτρια: Εσύ, εσύ; Πόσους μήνες...; Πόσους μήνες είσαι εδώ;

Ρέινα: Τέσσερις μήνες.

Ερευνήτρια: Τέσσερις μήνες. Εσύ;

Παιδί: Τρία χρόνια.

Ερευνήτρια: Τρία χρόνια. Ωραία, ωραία. Εεε, πέστε μου στο σχολείο που είσαστε... Ποιος είναι ο πιο καλός σας φίλος;

Παιδί(κορίτσι): Εεε, είναι Ελληνίδα πάλι, η Χρυσανθη(ηη), είναι τρεις οι φίλες μου, η Βάσω(ωω),η Μαριάννα, είναι πολύ(ύύ) φίλες μου .

Ερευνήτρια: Μένετε κοντά;

Παιδί(κορίτσι): Ναι.

Ερευνήτρια: Τις βλέπεις και εκτός σχολείου;

Παιδί(κορίτσι): Ναι, καμιά φορά.

Ερευνήτρια: Παίζετε δηλαδή και στη γειτονιά;

Παιδί(κορίτσι): Όχι, στη γειτονιά όχι, αλλά(άά) άμα τύχει καμιά φορά να πάω στο σπίτι της, να βγούμε λίγο έξω...

Ερευνήτρια: Μμμ... ... Η καλύτερή σου φίλη ποια είναι;

Παιδί(κορίτσι2): Εμένα(αα) είναι πάλι, εε, Ελληνίδε(εε)ς όλε(εε)ς και είναι η Χριστίνα(αα), η(ηη) Χρυσάνθη, η Χρυσούλα κι άλλες φίλες.

Ερευνήτρια: Είσαστε στην ίδια τάξη με τη Χρυσούλα και τη Χριστίνα;

Παιδί(κορίτσι2): Ε, ναι.

Ερευνήτρια: Α. Εσύ; Ο καλύτερός σου φίλος ποιος είναι;

Τζουλιάνο: Εμένα είναι πιο μεγάλος, δεν είναι απ' το σχολείο από 'δω· πάει γυμνάσιο...

Ερευνήτρια: Ναι.

Τζουλιάνο: Ε, Δημήτρη τον λένε είναι από πολύ μικρός.

Ερευνήτρια: Είναι από ποια χώρα;

Τζουλιάνο: Ε, από 'δώ, αλλά και από(όό) κει που είμαι 'γώ.

Ερευνήτρια: Εσένα;

Παιδί(κορίτσι3): Εεε, εμένα όλοι οι φίλοι μου στην τάξη, εε, απλώς, δεν έχω καμιά καλή φίλη, καλύτερη.

Ερευνήτρια: Ναι;

Παιδί(κορίτσι4): Εε, εγώ(ώώ) σχετικά έχω μια καλύτερη φίλη, αλλά(άά) και τ' άλλα τα κορίτσια κάνουμε παρέα.

Ερευνήτρια: Ναι.Κάνετε εσείς παρέα;

Παιδιά: Ναι, ναι. //

Ερευνήτρια: Μένετε κοντά;

Παιδί(κορίτσι): Όχι απλώς???

Ερευνήτρια: Στο σχολείο αν κάνετε παρέα. Όχι έμαθα, ε; //

Παιδί(κορίτσι): Όχι.

Ερευνήτρια: Όλοι, όλοι από πού είσαστε; Από πού είσαι εσύ;

Τζουλιάνο: Απ' την Αλβανία.

Ερευνήτρια: Εσύ;

Παιδί(κορίτσι): Από Αλβανία.

Ερευνήτρια: Εσύ;

Παιδί(κορίτσι2): Αλβανία.

Παιδί(κορίτσι3): Απ' την Αλβανία.

Ερευνήτρια: Από πού;

Παιδί(κορίτσι4): Αλβανία, είμαι Αλβανίδα.

Ερευνήτρια: Εσύ Ντιάνα;

Ντιάνα: Απ' την Αλβανία.

Ερευνήτρια: Ε;

Ντιάνα: Απ' την Αλβανία.

Ερευνήτρια: Εσύ;

Παιδί(αγόρι): Αλβανός

(διακοπή λόγω τηλεφωνικής συνομιλίας)

Ερευνήτρια: Εεε, δε μου λέτε; Εσένα ποια είναι η καλύτερή σου φίλη; Ντιάνα;

Ντιάνα: Ε, τώρα, εντάξει...

Ερευνήτρια: Ποια παιδιά; Για πες μου ονόματα...

Ντιάνα: Η Δαμουλιάνα...

Ερευνήτρια: Μμμ... Η Δαμουλιάνα είναι φίλη μ' όλους, όλους, είναι καλή(ήή), εε, πασπαρτού, όλα, για όλα, με όλους. Ναι..

Ντιάνα: Την Κατερίνα...

Ερευνήτρια: Ναι...

Ντιάνα: Τη Χριστίνα...

Ερευνήτρια: Ναι...

Ντιάνα: Και τη Χρυσάνθη.

Ερευνήτρια: Α. Δε μου λέτε; Τι παίζετε μαζί; Είναι καμία που πάει στο σπίτι της άλλης; Στις φίλες της; Ναι; Πες, εε, Βαγγελίτσα.

Βαγγελίτσα: Εε, πιο πολύ με την κολλητή μου. //

Ερευνήτρια: Ποια; //

Βαγγελίτσα: Την Ελένη.

Ερευνήτρια: Την Ελένη· η οποία είναι(αι), μένει κοντά στο σπίτι σου;

Βαγγελίτσα: Ε, όχι, αλλά πηγαίνω και παίζουμε εκεί ???

Ερευνήτρια: Ααα. Για πες...

Παιδί(κορίτσι): Κι εγώ(ώώ) με την Εύη που μένει κοντά στο σπίτι μου.

Ερευνήτρια: Μάλιστα. Εσύ(ύύύ) -εκεί- τι παιχνίδι παίζεις, εσύ; Μπάλες, εε...

Παιδί(αγόρι): Όχι, εγώ δεν παίζω μπάλες. Εγώ χορεύω.

Ερευνήτρια: Α! Καλό. Καλό... Καλό. Δε μου λέτε τι θέλετε να γίνετε όταν θα μεγαλώσετε; Πείτε μου...

Παιδί(αγόρι): Εγώ χορευτής πάντως.

Ερευνήτρια:Εσύ;

Παιδί(κορίτσι): Χορεύτρια.

Ερευνήτρια:Εσύ;

Παιδί(κορίτσι): Γιατρός.

Ερευνήτρια: Εσύ;

Παιδί: Παιδίατρος.

Ερευνήτρια: Εσύ;

Παιδί(κορίτσι): Κι εγώ.

Ερευνήτρια: Εσύ;

Παιδί(αγόρι2): Δεν ξέρω.

Ερευνήτρια:Εσύ;

(μεσολαβεί απάντηση εξωγλωσσικού χαρακτήρα. Προφανώς ισοδυναμεί με «δεν ξέρω»)

Ερευνήτρια: Εεε, τα μαθήματα όταν τελειώσουν στο σχολείο, κάτι που δεν καταλαβαίνετε, ποιον ρωτάτε;

Παιδιά:

Ερευνήτρια: Ε, εκεί. Ναι...

Παιδί(κορίτσι): Τη δασκάλα.

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι)...

Παιδί(αγόρι): Τη δασκάλα. //

Παιδί(κορίτσι): Κι εγώ.

Ερευνήτρια: Άλλους απ' τους φίλους σας;

Παιδιά: Όχι, όχι. //

Ερευνήτρια: Γιατί; //

Παιδί(κορίτσι): Κάποιες φορές ότα(αα)ν...

Ερευνήτρια: Άμα θέλει κανένας βοήθεια, ας πούμε, με τα(ααα) Ελληνικά, με τη Γλώσσα, με τη(ηη), τα Κείμενα κείμενα που λέμε. //

Παιδί(αγόρι): Ναι.

Ερευνήτρια: Εεε, έτσι; Από ποιον θα ζητήσετε βοήθεια; Εκτός από το δάσκαλο, έχετε κανένα παιδί που αισθάνεστε ότι μπορείτε //

Παιδί(κορίτσι): Κυρία εγώ μόνο ελληνικά ξέρω, δεν ξέρω(ωω)...//

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(κορίτσι): Ναι, δεν ξέρω τίποτ' άλλο...

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι), μάτια μου, σε κατάλαβα εγώ.

Παιδί(κορίτσι): Και δε χρειάζομαι βοήθεια. //

Ερευνήτρια: Ναι, όχι, γιατί όλοι... //

Παιδί(αγόρι): χρειαζόμαστε βοήθεια. //

Ερευνήτρια: Όλοι χρειάζεστε βοήθεια και στα προηγούμενα χρόνια που ήτανε μόνο(οο) από'δώ, που ήτανε κι αυτοί εδώ ζητάνε βοήθεια στα μαθηματικά και εδώ.

(γελάει)

Παιδί(κορίτσι): Κι εγώ τα φοβάμαι λίγο.

Ερευνήτρια: Ναι. Ναι. Εσύ;

Παιδί(αγόρι): Όχι

Ερευνήτρια: Για πέστε μου. Επειδή το'χω νιώσει κι εγώ, θέλω να μου πείτε ένα περιστατικό, κάτι που συνέβη, που σας έκανε να νιώσετε άσχημα... Και μετά θα σας ζητήσω να μου πείτε ένα περιστατικόπου σας έκανε να νιώσετε καλά... ... Πες εσύ, Δημήτρη, εεε, Τζουλιάνο.

Τζουλιάνο: ... ??? Ξέρω'γώ, όταν ήμουν πιο μικρός, πιο παλιά, με κοροϊδεύα(αα)ν και διάφορα.

Ερευνήτρια: Τι σου λέγανε;

Τζουλιάνο: Επειδή ήμουνα(αα), επειδή ήμουν ξένος... //

Ερευνήτρια: Ναι. //

Τζουλιάνο: Μου λέγαν είσαι απ' την Αλβανία(αα) μου λέγαν διάφορα, με κοροϊδεύαν. Μετά μερικοί απ' αυτούς, με κάνανε παρέα κι έτσι ένιωσα καλύτερα.

Ερευνήτρια: Δε σε παίζανε;

Τζουλιάνο: Όχι με παίζανε, απλώς με κοροϊδεύανε.

Ερευνήτρια: Δηλαδή πότε σε κοροϊδεύανε; Σε ποιες περιστάσεις; Άμα(ααα) ξερω'γώ(ώώ)... Τι; Στα καλά καθούμενα;

Τζουλιάνο: Και στα καλά καθούμενα αλλά και σε ???

Ερευνήτρια: Και τι σου λέγανε;

Τζουλιάνο: Ξέρω'γώ διάφορα. Τώρα δεν τα θυμάμαι, αλλά με κοροϊδεύανε.

Ερευνήτρια: Και τι έκανες εσύ;

Τζουλιάνο: Πολύ απλά δεν τους έκανα τίποτα. Τους άφηνα να λεν ό,τι θέλουνε.

Ερευνήτρια: Μμ. Αλλά... σε πείραζε; Το 'λεγες μετά στο σπίτι σου; Σε ποιον το 'λεγες αυτό;

Τζουλιάνο: Σε κανέναν, γιατί(ί) δεν ήθελα να γίνει τίποτ'άλλο... Κοιτούσα //

Ερευνήτρια: Αα. //

Τζουλιάνο: Κοιτούσα αλλού.

Ερευνήτρια: Ναι. Κάτι που σας, έτσι, σας στενοχώρησε, που σας έκανε να αισθανθείτε ότι είστε διαφορετικοί(οίοι)... Για πες Μαρία.

Μαρία: Εε, φέτος, εε, έχει έρθει(ειει), ήταν ένα παιδάκι που παλιά, εε, κι ήταν τσιγγάνος και ήταν στην τάξη μας, αυτός δεν έρχεται συχνά σχολείο, και όταν έρχεται συνέχεια(αα) με κοροϊδεύει και μια φορά είχε συμβεί και ένα περιστατικό(όό) και(αιαιαι) .., εεε, στα καλά του καθουμένου, ενώ δεν του κάνω τίποτα, βρίζει(ειει), εε, λέει βρισιές.

Ερευνήτρια: Τι σου λέει;

Μαρία: Εε, ...τσαχπινο(?)αλβανίδα(αα) ,εε..

Ερευνήτρια: Εεε... Και τι, και τι γίνεται;

Μαρία: Ε, μετά(άά) του δίνουμε(εε), το λέμε αυτό μαζί με την κυρία.

Ερευνήτρια: Α. Εεε, κι αυτός τι τύπος είναι που σε πειράζει; Τι(ι) τι χαρακτηριστικά, δηλαδή τι θα'λεγες, αν ήθελες να τον περιγράψεις, θα 'λεγες, πώς είναι;

Μαρία: ... Είναι πολύ ενοχλητικός κατά την άποψή μου. //

Ερευνήτρια: ???

Παιδί: Ναι.

Ερευνήτρια: Τι κάνει;

Μαρία: ...

Ερευνήτρια: Σας ενοχλεί; Τι σας ενοχλεί;

Μαρία: Κοροϊδεύει. Αυτό που είμαι. //

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι)

Μαρία: Και του το'χω πει συνέχεια, «εμένα δε με νοιάζει· οι φίλοι μου τι λένε», ας πούμε οι φίλες μου του λένε «εσένα να μη σ' ενοχλεί» και(αιαι)... //

Παιδί: Κι έχει όρεξη για καβγά. Εγώ αυτό ξέρω. //

Μαρία: Ναι.

Ερευνήτρια: Δεν είναι καλός στα μαθήματα;

Παιδιά: Ναι.

Ερευνήτρια: Καλός είναι;

Παιδιά: Όχι. Όχι.

Ερευνήτρια: Όχι. Κι αφού δεν είναι στα μαθήματα, κάνει το άλλο.

Χριστίνα: Κάτι, σε κάτι πρέπει να ξεχωρίζουμε!

Ερευνήτρια: Να 'τα! Να 'τα η Χριστίνα που τα καταλαβαίνει! Κάπου πρέπει να ξεχωρίζει κι αυτός. Μήπως όμως -να σου πω κάτι;- μήπως όμως δε βρίσκει παιδιά να τον κάνουνε παρέα; Και να τον αγαπάνε; //

Παιδί: Όχι, κυρία. Όχι, παίζει, παίζει. //

Ερευνήτρια: Παίζει τι; Ποδόσφαιρο κι έτσι;

Παιδί(κορίτσι): Όχι, έχει φίλους. Δεν παίζει μαζί μας. //

Ερευνήτρια: Τι φίλους έχει;

Παιδί(αγόρι): Έχει, έχει(ειει) από την ίδια χώρα. //

Παιδί(κορίτσι): Έχει φίλους δικούς του. Δεν παίζει μαζί μας.

Ερευνήτρια: Παίζει μόνος του με τους δικούς του.

Παιδί(κορίτσι): Ναι. Ναι.

Ερευνήτρια: Τους άλλους δηλαδή. //

Παιδί(κορίτσι): Μμμ. //

Ερευνήτρια: Τους τσιγγάνους. //

Παιδί(κορίτσι): Μμμ.

Ερευνήτρια: Δε μου λες; Εεε, τι φίλοι είν' αυτοί; Όλοι μαζί είναι κάπως;

Παιδί(κορίτσι): Ε, δεν ξέρω τώρα(αα) ... //

Ερευνήτρια: Τι παιδιά είναι. Για πες;

Παιδί(κορίτσι): Είναι παιδιά που σκέφτονται διάφορα κακά πράγματα(αα) και(αιαι) ξεσπάνε στους άλλους. Δεν έχουν πού να ξεσπάσουν και λένε διάφορα πράγματα που επηρεάζουν τους άλλους και(αιαι) δε θέλουν να τους ακολουθήσουν. //

Παιδί(κορίτσι2): Κάνουν τους μεγαλύτερους.

Ερευνήτρια: Κάνουν τους μεγαλύτερους. Δηλαδή τι κάνουν σας διατάζουνε;

Παιδιά(κορίτσια): Μας κοροϊδεύουνε. Μας κοροϊδεύουνε.

Ερευνήτρια: Και τι σας λένε δηλαδή που σας κοροϊδεύουνε; Τα κορίτσια ή και αγόρια κοροϊδεύουνε;

Παιδιά(κορίτσι): Και αγόρια. //

Παιδί(κορίτσι2): Και κορίτσια και αγόρια.

Ερευνήτρια: Και τι σας λένε;

Παιδί(κορίτσι): Εεε... //

Ερευνήτρια: Σας λένε ότι είσαστε από την Αλβανία. Εντάξει.

Παιδιά(κορίτσια): Όχι μόνο γι' αυτό. Όχι μόνο γι' αυτό. //

Παιδί κορίτσι: Και άλλα παιδιά που είναι Έλληνες, τους κοροϊδεύουνε.

Ερευνήτρια: Τους κοροϊδεύουνε. //

Παιδί(κορίτσι2): Για το ντύσιμο(οο) για το πώς μιλάμε(εε). //

Ερευνήτρια: Ναι, ωραία. Είναι περίεργοι αυτοί; //

Παιδιά(κορίτσια): Ναι, ναι! //

Ερευνήτρια: Δηλαδή είναι αλλιώς αυτοί; Ντύνονται αλλιώς; Αλλιώςτικά;

Παιδιά(κορίτσια): Ναι.

Παιδί(κορίτσι): Κυρία, μια φορά εγώ είχα μπερδευτεί(είεί) και(αιαι) είχα(αα) πήγα ??? γιατί μπερδεύτηκα και αυτός άρχισε ??? να με κοροϊδεύει(ειει)... Και έλεγε διάφορες βρισιές, Αλβανίδα(αα), έβριζε, κυρία. Και βρίζει και στη γλώσσα του που(ουου) εμείς δεν ξέρουμε τη γλώσσα του και(αιαι) ... //

Παιδί(κορίτσι2): Συνέχεια κάθε τόσο αυτό λέει.

Ερευνήτρια:Οπότε αυτά τα παιδιά κάνανε φασαρία στο σχολείο δε(εεε) κάνουν ??? να κοιτάζουν τα μαθήματα και τέτοια //

Παιδί(κορίτσι): Ναι. //

Ερευνήτρια: Δεν τα καταφέρνουν μαθήματα.

Παιδιά(κορίτσια): Ναι.

Ερευνήτρια: Α. Κάνουν απουσίες πολλές;

Παιδιά(κορίτσια): Πάρα πολλές.

Ερευνήτρια: Άρα δε μπορούνε και τα στέλνουν οι γονείς τους από 'δώ από 'κεί σε διάφορες δουλειές ή τα στέλνουν με το ζόρι, δε θέλουνε να 'ρθούνε;

Παιδί(κορίτσι): Τα βαριούνται τα μαθήματα, πάρα πολύ.

Ερευνήτρια: Δεν είναι καλοί μαθητές;

Παιδιά(κορίτσια): Όχι. Καθόλου!

Παιδί: Έρχονται(αιαι) για την πλάκα τους μπορούμε να πούμε.

Παιδί: Λένε δικαιολογίες ότι //

Ερευνήτρια: Τι;

Παιδί: Λένε δικαιολογίες ότι(ι) ξέχασαν να τις κάνουν , άμα έλειπα(αα)ν.

Ερευνήτρια: Κάτσε τι; //

Παιδί(κορίτσι): Κυρία, ένα παιδάκι στην τάξη που πάει, εεε, είπε ότι ήταν στην, εε, πού ήταν; Στην Αμαλιάδα εκεί. Και(αιαι) ήταν εδώ πέρα στο Βόλο, αλλά έλεγε ψέμματα(αα) και(αιαι) ήρθε προχθές, εχθές μάλλον και τον ρωτήσαμε «γιατί δεν έρχεσαι στο σχολείο» και είπε «να μη σε νοιάζει. Τι σε ενδιαφέρει εσένα;»

Ερευνήτρια: Αυτό είναι περίεργο; Πώς το βλέπεις τώρα να μην έρχεται σχολείο;

Παιδί(κορίτσι): ...

Ερευνήτρια: Καλό ή κακό;

Παιδί(κορίτσι): Κακό.

Ερευνήτρια: Γιατί(ί);

Παιδί(αγόρι): Γιατί στο σχολείο μπορεί να μάθει πράγματα κι άμα μεγαλώσει να κάνει κάτι κι όχι να κάθεται.

Παιδί (κορίτσι): Θέλει λέει πράγματα που θέλει να κάνει, αλλά δε μπορεί να τα κάνει μετά, αν δε διαβάζει.

Ερευνήτρια: σωστά! ... Σωστά. Εε, για πες μου λίγο κάτι που σας έκανε να αισθανθείτε ότι είσαστε διαφορετικοί. Κάποια ιστορία , κάποιο περιστατικό(όό), κάποιο συμβάν, κάτι που να 'γινε που σας έφερε σε δύσκολη θέση. Σας, εε, στενοχώρησε.

Παιδί(κορίτσι): Εμένα τίποτα δε με έχει φέρει ακόμα. Από την πρώτη τάξη δε μ' έχει φέρει. Απ' τα νήπια.

(ταυτόχρονα σχόλια)

Παιδί(κορίτσι): Από την πρώτη τάξη(οούού)ς τους ήξερα απ' το νηπιαγωγείο(οο). Εεε, δεν αντιμετώπιζα τίποτα τέτοιο απλώς... //

Ερευνήτρια: ???

Παιδί(κορίτσι): Δε με κορόιδευαν τα παιδιά της τάξης μου που έπαιζα.

Ερευνήτρια: Αυτοί σας κορόιδευαν γιατί ήτανε μια χωριστή ομάδα.

Παιδί(κορίτσι): Ναι.

Ερευνήτρια: Και ήταν απ' έξω... Και δεν πολυπαίζανε με τ' άλλα... Δηλαδή, να σε ρωτήσω κάτι. Κάνετε εσείς πάρτι για τα γενέθλιά σας //

Παιδιά(κορίτσια): Ναι, ναι. //

Ερευνήτρια: Και τη γιορτή σας; //

Παιδιά(κορίτσια): Κάνουμε. Όλες. Τους καλούμε. Όλους. //

Ερευνήτρια: Και μετά τι κάνετε; Εσείς πηγαίνετε; //

Παιδιά(κορίτσια): Ναι, ναι.

Παιδί(κορίτσι): Άμα έρχονται γιατί να μην πηγαίνουμε;

Ερευνήτρια: Σωστό! Σωστό. Σας αρέσει αυτή η ιδέα, έτσι, του να κάνετε πάρτι και τέτοια; //

Παιδιά(κορίτσια): Ναι, ναι! //

Ερευνήτρια: Δε σας φαίνεται περίεργη.

Παιδιά(κορίτσια): Όχι. Καθόλου περίεργη γιατί καλούμε(εε)... //

Παιδί (κορίτσι): Μας φέρνει πιο κοντά με τους φίλους μας.

Ερευνήτρια: Ναι! Στο πάρτι σας δηλαδή, άμα καλείτε, πόσους; Είναι οι περισσότεροι Έλληνες; Ή περισσότεροι εδώ, αα, από τη δική σας πατρίδα; //

Παιδί(κορίτσι): Έλληνες!

Παιδιά(κορίτσια): Έλληνες... Γιατί είναι από τη δική τους πατρίδα...

Παιδί(κορίτσι): Δεν έχουμε φίλους Αλβανούς.

Ερευνήτρια: Μμ. Δε μου λες; Εεε, για πέστε μου εσύ έχεις να μου πεις τίποτα; Ντιάνα; Για πες. Κάτι που ξέχασες να πεις, ότι

Ντιάνα: Όταν (ήμουνα στη Σπάρτη?)

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι)...

Ντιάνα: Τα παιδιά από την τάξη μου μου λέγαν ότι είμαι Αλβανίδα.

Ερευνήτρια: Τι λέγανε;

Ντιάνα: Ότι είσαι από την Αλβανία, ότι(υ) δε θέλουμε να σε κάνουμε παρέα(αα)... //

Ερευνήτρια: Γιατί; Γιατί θεωρείς ότι το λέγανε;

Ντιάνα: Δεν ξέρω.

Ερευνήτρια: Δηλαδή για κάτσε εσύ είσαι από τη Βουλγαρία δε θέλουμε να σε κάνουμε παρέα. Γιατί όμως. Δηλαδή(ήή) τι εννοούσανε;

Ντιάνα: Εεε, δεν ξέρω. Πάντως δε με κάνανε παρέα και για άλλους λόγους.

Ερευνήτρια: Αυτό γιατί θεωρείς ότι τους το λέγανε στο σπίτι τους; Ή απο μόνα τους; //

Ντιάνα: Ε, όχι.

Ερευνήτρια: Γιατί όχι; Τι δεν τους άρεσε ρε, παιδί μου, τι τους τη χάλαγε;

Ντιάνα: Δεν ξέρω.

Ερευνήτρια: Τότε μιλούσες λιγότερα ελληνικά;

Ντιάνα: Ναι, εντάξει.

Ερευνήτρια: Νομίζεις ότι έχει να κάνει που δε μπορούσες να συνεννοηθείς;

Ντιάνα: ... Δεν ξέρω. //

Ερευνήτρια: Τι θα τους έλεγες ... //

Παιδί(κορίτσι): Άμα ήξερες περισσότερα ελληνικά(άα) και(αιαι) φερόσουνα όπως αυτού(ούού)ς θα σε κάναν περισσότερη φίλη. Ενώ άμα δεν ξέρεις να μιλάς για(αα) μην είσαι μαζί τους.

Ερευνήτρια: Ναι, αυτό είναι. Δηλαδή το, η γλώσσα είναι μια δυσκολία, γιατί κι εγώ όταν πήγα στην Αμερική(ήή) ... ??? θυμάμαι όταν πήγα στο περίπτερο κι ήθελα να αγοράσω χαρτομάντηλα και τους τα' λεγα ??? και δεν τα καταλάβαινε γιατί ήταν δύσκολη λέξη· είναι handkerchief. Πού να το πώ αυτό; Και να το λέω και να το λέω μ' άλλη προφορά και να μην το καταλαβαίνει. //

Παιδί(αγόρι): Άμα είχε άλλο νόημα...

Ερευνήτρια: Δηλαδή πώς να σου πω... Και αισθανόμουνα, εεε, αισθανόμουνα πάρα πολύ δύσκολα. Έλεγα «κοίταξε να δεις τώρα. Δεν καταλαβαίνουνε». Κι επίσης αισθανόμουνα ότι ήμουνα διαφορετική από τους άλλους της ηλικίας μου. Ε; Κι εσύ το αισθάνεσαι; Για πες;

Παιδί(αγόρι): Όχι, πιο παλιά το αισθανόμουνα αυτό γιατί(ίί) διαφορετικά ζούσα εκεί, διαφορετικά ζούσα όταν ήρθα εδώ. //

Ερευνήτρια: Ναι. Για(αα) πες. Για πες μου, θυμάσαι πώς αισθανόσουνα; Λίγο για την αρχή μετά, εντάξει προσαρμόζεσαι. //

Παιδί(αγόρι): Επειδή δεν ήξερα να μιλάω και καλά //

Ερευνήτρια: Ναι. //

Παιδί(αγόρι): Έλεγα «τώρα πώς θα μιλήσω(ωω), δε θα μου μιλάει κανένας, δεν ξέρω να μιλάω» κι έτσι καθόμουνα(αα) πιο πολλές φορές μόνος μου. Τώρα(αα) επειδή ξέρω μερικά παιδιά που είμαστε από την ίδια χώρα κι αυτοί με κάνουν παρέα και(αιαι) με βοηθούσαν.

Ερευνήτρια: Αα. Εσείς σας έχει τύχει, έτσι, ποτέ να αισθανθείτε ότι είσατε διαφορετικοί κι ότι δεν καταλαβαίνουν αυτοί -δεν καταλαβαίνουν τη γλώσσα άρα δεν καταλαβαίνουν και- πώς σκέφτεστε.

Παιδί(κορίτσι): Εμένα μου'χει τύχει, γιατί από την αρχή που ήρθα(αα) νόμιζα ότι δεν είμαι από μία διαφορετική χώρα(αα) ... //

Ερευνήτρια: Ναι. //

Παιδί(κορίτσι): Ε, γιατί ήμουνα μικρή και δεν καταλάβαινα. Ε, και νόμιζα ότι όλα τα ξέρω και(αιαι) πραγματικά...

Ερευνήτρια: Ένας καλός τρόπος είναι να μην αισθάνεσαι(αι) τις δυσκολίες, εε, πώς το λένε; Να μην κωλώνεις, ας πούμε! Να προχωράς και να λες «Εγώ είμαι!» Εε;

Παιδί(κορίτσι): Ναι.

Ερευνήτρια: Α. Καλό. Εε, για πέστε μου. Έχετε νιώσει, εσύ(ύ), η Χριστίνα(αα), ας πούμε, καμιά δυσκολία(αα), να αισθανθείς καμιά φορά να λες «Ωχ! Αυτό δε μπορώ να το κάνω...γιατί το κάνουνε»

Παιδί(κορίτσι): Δε μου 'χει τύχει(ειει). Όχι εμένα μου 'τυχαν πολύ έτσι καλά(άά). Δεν είχα δυσκολίες.

Παιδί(κορίτσι2): Βασικά, εμείς είμαστε από την ίδια χώρα.

Παιδί(κορίτσι): Κι έχουμε προσαρμοστεί!

Ερευνήτρια: Αν είχατε μια ευχή. Αν κάτι γινότανε, ας πούμε. Τι ??? και να 'ταν διαφορετικό απ' αυτό; Πες.

Παιδί(αγόρι): Να μην έχω πρόβλημα με τους φίλους μου.

Ερευνήτρια: Εσύ;

Χριστίνα: Να μην κοροϊδεύουν τη χώρα μου.

Παιδί(κορίτσι): Εε, να μη μιλάνε άσχημα για μένα και να(αα) μη λένε διάφορα πράγματα που πειράζουν τους άλλους.

Παιδί(κορίτσι2): Εγώ θα συμφωνήσω με τη Χριστίνα.

Παιδί(κορίτσι3): Κι εγώ.

Ερευνήτρια:... ... Λοιπόν. Εσύ είπες τώρα. Πες μου τι είπες.

Παιδί(αγόρι): Να μην έχω πρόβλημα με τους φίλους μου.

Ερευνήτρια: Πες μου τι πρόβλημα.

Παιδί(αγόρι): Δηλαδή ξέρω'γω καμιά φορά που γίνεται κάτι(ι). Αρχίζουν και κοροϊδεύουν. Ξέρω'γω κάνουν κάτι(ι) και το κάνουν για τον εαυτό τους και αυτοί λένε «Όοο, εσύ δεν το'χεις αυτό» -το'να, τ'άλλο- κι αρχίζουν και κοροϊδεύουν.

Ερευνήτρια: Όπως για παράδειγμα τι δε μπορείς εσύ να κάνεις;

Παιδί(αγόρι): Όταν άρχισα χορό(όό) δεν ήξερα και ??? αυτοί λέγαν « Εσύ δε μπορεί(είει)ς, δεν είσαι καλός καθόλου, άχρηστος» και τέτοια, και ας πούμε με πείραζαν.

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(αγόρι): Βέβαια ίσως το κάναν από ζήλεια γιατί αυτοί δεν κάναν και έτσι(ι) δε μπορούσαν να κάναν μερικά πράγματα και έτσι κοροϊδεύαν... Βέβαια τώρα είναι εντάξει. Δεν έχω κανένα πρόβλημα.

Ερευνήτρια: Χριστίνα...

Χριστίνα: Ναι

Ερευνήτρια: Εσύ(ύύ) για πες μου, είπες να μη βρίζουν τη χώρα σου(ουου); //

Χριστίνα: Ναι. //

Ερευνήτρια: Για πες μου.

Χριστίνα: Εε, έχω ακούσει από διάφορα παιδιά της τάξης, αλλά και(αιαι) και γενικώς παιδιά(άά) που ακούνε στην τηλεόραση διάφορες χαζομάρες για(ααα) την Αλβανία και διάφορες χώρες να τις βρίζουνε(εε) και(αιαι) αυτό δε μ' αρέσει. Είναι άδικο.

Ερευνήτρια: Είναι άδικο. Αισθάνεσαι δηλαδή(ήή) ότι(ι)... Ναι. Πώς αισθάνεσαι;

Χριστίνα: Όταν ακούω αυτά αισθάνομαι, νευριάζομαι. Θέλω κάτι να κάνω, αλλά δε μπορώ.

Ερευνήτρια: Να κάνεις τι; Όπως για παράδειγμα;

Χριστίνα: Δεν ξέρω. Με κάποιον τρόπο να τους κλείσω το στόμα.

Ερευνήτρια: Ναι. Ναι. Για πες...Δαμιάνα.

Δαμιάνα: Εγώ που είπα ότι δε θέλω να λένε άσχημα πράγματα(αα)... //

Ερευνήτρια: Για σένα εννοείς. //

Δαμιάνα: Ναι. //

Ερευνήτρια: Ναι.

Δαμιάνα: Εεε, γιατί έχω ακούσει κάποιες φορές(έές) ...//

Ερευνήτρια: Ναι. //

Δαμιάνα: Εε, κάποιοι, κάποιοι κάνουν τους καλούς μπορστά μου(ουου), ενώ από πίσω με κοροϊδεύουνε.

Ερευνήτρια: Ναι.

Δαμιάνα: Και(αιαιαι) τους έχω ακούσει -έχει τύχει να τους ακούσω- και δε μου άρεσε καθόλου.

Ερευνήτρια: Για πες μου δηλαδή ένα παράδειγμα.

Δαμιάνα: Εε, έλεγαν για την Αλβανία κακά πράγματα και για μένα ότι(ιι) «κοιτάζτε αυτή είναι Αλβανίδα και δε μπορεί(είει) τίποτα να κάνει» και διάφορα πράγματα.

Ερευνήτρια: Δηλαδή, ναι, για πες, για πες, εε, Μαρία.

Μαρία: Εε, εγώ είχα συμφωνήσει με τη Χριστίνα επειδή κυρία έχω ακούσει πάρα πολλά παιδιά να βρίζουνε εμένα και(αιαι) τη χώρα μου αρκετές φορές από αυτά που βλέπουν ??? στην τηλεόραση(ηη) ??? βρίσκουνε δικές τους λέξεις για την Αλβανία.

Ερευνήτρια: Όπως;

Μαρία: Όπω(ωω)ς πολύ κακές κουβέντες.

Ερευνήτρια: Μήπως είναι καλύτερα να το πεις; Για πεστο γιατί καμιά φορά το κακό όταν το λέμε(εεε), εεε, ξεθυμαίνει γίνεται πιο απαλό.

Μαρία: Εε, ντρέπομαι τώρα να το πω.

Ερευνήτρια: Άμα δε θέλεις εντάξει. Τι είπες εσύ;

Παιδί(αγόρι): Λέω να το πάρει και να το σηκώσει, όπως λέμε καμιά φορά να σε πάρει καμιά φορά «να σε πάρει και να σε σηκώσει ο διάολος»

Ερευνήτρια: Ναι, σας λένε έτσι, επειδή(ήή), σε σχέση με την Αλβανία;

Παιδί(αγόρι): Καμιά φορά λεν να αυτός είναι απ' την Αλβανία, δεν έχει να φάει, δεν έχει αυτό(όό) και διάφορα τέτοια.

Παιδί(κορίτσι): Πάνω σ' αυτό κάτι...

Ερευνήτρια: Για πες.

Παιδί(κορίτσι): Ε, κυρία, όταν ας πούμε μας κοροϊδεύουν έτσι, εε, λένε ότι εσύ δε μπορείς αυτό(όό), δεν κάνεις εκείνο(οοο), εμείς είμαστε καλύτεροι(οιοι)...

Ερευνήτρια: Αα. Κι εσύ τι(ιι) σκέφτεσαι πάνω σ' αυτό;

Παιδί(κορίτσι): Ε, κυρία(αα) νιώθω μειονεκτικά γιατί να είναι τόσοι πολλοί κι εγώ να είμαι διαφορετική(ήή).

Ερευνήτρια: Είναι πολλοί εκείνοι και(αιαι) 'συ αυτό. Θα σας πω εγώ όμως κάτι μετά όταν τελειώσουμε από'δω. Θα σας πω κάτι να το ξέρετε. Μυρσίνη(?) Τι επιθυμείς εσύ; Τι επιθυμείς να είναι διαφορετικό;

Μυρσίνη: Ό,τι είπε η Χριστίνα

Ερευνήτρια: Ό,τι είπε η Χριστίνα και πήραμε(εε) σειρά; Για πες εσύ τώρα ένα περιστατικό που αισθάνθηκες ότι σου βρίζανε την Αλβανία;

Παιδί(κορίτσι): Κυρία, εμένα ειδικά ??? δεν με βρίζουνε. Γενικά δεν με βρίζουνε, δεν με(εε). Δε με σχολίαζαν. //

Ερευνήτρια: Ναι, αλλά αφού σου... Μήπως θέλεις Βαγγελίτσα να κάνεις μια άλλη ευχή; Να άλλαζε κάτι άλλο;

Βαγγελίτσα:

Ερευνήτρια: Είναι κάτι που θα'θελες ν' άλλαζε; Είσατε και σε μία ηλικία τώρα να σας πω που άμα καταστρώσετε πράματα ??? έχετε το χρόνο να τα κάνετε. Αυτό είναι. Πες εσύ.

Παιδί(κορίτσι): Ε, άμα ερχόντουσαν εκείνοι στη δική μας θέση(ηη) κι εμείς να ήμασταν στη θέση τη δική τους, πώς θα ένιωθαν;

Ερευνήτρια: Ναι. Πώς θα ένιωθαν;

Παιδί(κορίτσι2): ???

Ερευνήτρια: Ε;

Παιδί(κορίτσι2): ??? //

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι) ... //

Παιδί(κορίτσι): Να μας καταλάβαιναν...

Ερευνήτρια: Ναι... Εσύ; Τι λες, εε, Ντιάνα; Τι ευχήθηκες εσύ; Κι εσύ το ίδιο. Σας έσυρ' η Χριστίνα... καπάκι. Για πες.

Ντιάνα: Δε μου αρέσει να κοροϊδεύουν τη χώρα μου ...

Ερευνήτρια: Ναι. Για πες ένα περιστατικό -αυτό για τη Σπάρτη όταν ήσουν(αα) που όμως δε μιλούσες και Ελληνικά κάπως και(αιαι)- αυτό. Ναι.

Ντιάνα: ????

Ερευνήτρια: Τι μπορείτε να κάνετε γι' αυτό; Μπορείτε να τ' αλλάξετε;

Παιδί(κορίτσι): Κυρία, τώρα δε μπορούμε ν' αλλάξουμε τίποτα, γιατί απλώς, εμένα γενικά τώρα δε με κοροϊδεύουν οι φίλοι μου(ουου). //

Ερευνήτρια: Ναι. //

Παιδί(κορίτσι): Και το 'χω συνηθίσει τώρα πέντε χρόνια(ααα)- απ' την πρώτη δημοικού.

Ερευνήτρια: Εγώ θέλω να σας πω κάτι σχετικά μ' αυτό. Εεε, όταν τα παιδιά πρώτ' απ' όλα λένε(εε) πράγματα -κι εσείς θα το κάνετε- λέτε, λέτε πράγματα σκληρά. Γιατί δεν κάνετε... Να εμένα ας πούμε ένα παιδάκι μες το λεωφορείο κι ήταν με τη μαμά του και με δείχνει και λέει «Μαμά! Να μια χοντρή!»

(γέλια)

Ερευνήτρια: Οπότε εγώ(ώώ) δεν ήξερα από πού να φύγω. Το μάλωσε η μαμά του. Αλλά τα παιδιά λένε πράγματα, ξέρεις, εε, έτσι! //

Παιδί(κορίτσι): Χωρίς να το σκέφτονται. //

Ερευνήτρια: Χωρίς να λογαριάζουν ότι αυτό μπορεί να πειράξει τον άλλο. //

Παιδί(αγόρι): Δε σκέφτονται καθόλου. //

Ερευνήτρια: Επίσης τα παιδιά πολλές φορές όταν τα ίδια, αν παίζετε(εε) ένα παιχνίδι, ή(ήή), μπορεί να ζηλέψουνε. Όχι εσάς. Ένα παιδί που ζηλεύει ένα άλλο παιδί γιατί έβαλε γκο(οο)λ, γιατί τον αγαπάνε πιο πολύ(ύύ), είναι πιο(οο), έχει πιο ωραία κασετίνα(αα), μπορεί να έχει ξέρω'γώ... Ζηλεύει και μετά τον βρίζει. Κατάλαβες; Και αυτό το κάνει γιατί αυτός αισθάνεται μειονεκτικά. Και σε φέρνει εσένα να αισθάνεσαι μειονεκτικά. Ψάχνει να σου βρει το κουσούρι, αλλά αυτός που βρίζει(ειει) ο ίδιος αισθάνεται μειονεκτικά· ότι κάτι γίνεται. Δεν τα'χει σκεφτεί τα πράγματα καλά... Για πέστε μου και ένα(αα) -τώρα είπαμε αυτά- να πούμε και κάτι

ευχάριστο που σας συνέβη και δεν το περιμένατε ας πούμε τόσο σε σχέση με τους, ε, Έ(έ)λληνες φίλους σας, ναι. Έλα(αα), Δαμιάνα.

Δαμιάνα: Όταν πρωτογνώρισα τους φίλους μου(ουου) και(αιαι) ... με υποδέχτηκαν ωραία και ξαφνιάστηκα, γιατί υπάρχουν κάποιοι άλλοι που(ουου) σε απεχθάνονται και(αιαι) σε διώχνουν μακριά τους.

Ερευνήτρια: Μπορείς να μου το περιγράψεις αυτό; Δηλαδή; Τι κάνουν αυτοί οι άλλοι;

Δαμιάνα: Εε, με το που έρχεσαι βλέπουν τους άλλους, βλέπουν τους άλλους που(ουου) σε πλησιάζουν, ενώ εκείνος θέλει να φύγει μακριά σου και δε θέλει να σε πλησιάσει.

Ερευνήτρια: Εσύ, Χριστινάκι, έχεις να πεις κάτι;

Χριστίνα: Ναι. Εμένα με δέχτηκαν πάρα πολύ ωραία. Αλλά σε σχέση με άλλα παιδιά(άά) που ας πούμε, ένας Έλληνας κάνει παρέα μ'ένα παιδί που είν' απ'την Αλβανία και έρχεται ο άλλος Έλληνας και λέει: «Μα γιατί κάνεις παρέα μ' αυτόν; Εγώ είμαι καλύτερος. Εγώ είμ' απ' την Ελλάδα. Δεν είμ' απ' την Αλβανία ή απ' τη Βουλγαρία ή από άλλη χώρα. Γι' αυτό θα κάνεις παρέα μ' εμένα! Εγώ είμαι καλύτερος». Αυτό με πειράζει πάρα πολύ.

Ερευνήτρια: Ότι δηλαδή δε σας, δε βρίσκετε εύκολα φίλους. Ας πούμε όσους ένας Έλληνας. Ή ότι θεωρούν οι Έλληνες ότι «εντάξει να κάνουνε μεταξύ τους παρέα». //

Παιδί(κορίτσι): Εγώ βρήκα πολύ γρήγορα φίλου(ουου)ς αλλά(άά), το λέω έτσι απλά(άά)...//

Ερευνήτρια: Αα... Άλλος; Γιατί χτύπησε και το κουδούνι τώρα. Κατάλαβες; ... Έχετε να μου πείτε εσείς τίποτα; Έλα πες το, Τζουλιάνο.

Τζουλιάνο: Εγώ πάντως δεν έχω κανένα πρόβλημα(αα) ούτε στην αρχή εδώ. Όλοι με δεχτηκαν αγάπη, με χαρά(άά) κανένα πρόβλημα δεν είχα. Αλλά μετά που γνώρισα άλλους φίλους που δεν τους ήξερα(αα) μερικοί(οίοι) δε με θέλαν

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ 6 (Μεικτά)

Ερευνήτρια: Καθίσατε χωριστά, δηλαδή ανά τάξεις, έτσι(ίί);

Παιδί: Ναι

Ερευνήτρια: Εκεί. Λοιπόν. Εεε, αυτό που κάνουμε σήμερα μας βοηθάει εμάς να καταλάβουμε πώς σκεφτόσαστε και πώς είσατε στο σχολείο με τους φίλους σας γενικότερα, πώς κάνετε τις παρέες, τι ακριβώς γίνεται και, εε, επειδή σήμερα στα σχολεία υπάρχουνε παιδιά που είναι από διαφορετικές χώρες. Όταν ήμουνα εγώ για παράδειγμα στην ηλικία σας αυτό δεν υπήρχε, αλλά σήμερα υπάρχει σ' όλο τον κόσμο(οο) και υπάρχει και εδώ. Κι εγώ ήθελα να συζητήσουμε... //

Παιδί(κορίτσι): Κυρία να πώ κάτι; Εγώ πιστεύω ότι οι διαφορές ανάμεσα σε(εεε) Ελ.. σε(εε) μία χώρα και σε μία άλλη δεν είναι μεγάλες όλοι ίδιοι είμαστε έτσι κι αλλιώς,

Ερευνήτρια: Ααα. Ναι. //

Παιδί(κορίτσι): Εφόσον ζούμε μαζί και μοιραζόμαστε τα πάντα μπορούμε να μοιραστούμε κάτι από κοινού δεν είναι απαραίτητο να χωριζόμαστε ...//

Ερευνήτρια: Ναι. Ναι;

Παιδί(κορίτσι2): Ναι κι εγώ αυτό πιστεύω. //

Παιδί(κορίτσι): Από κοινού! //

Παιδί(κορίτσι2): Δεν υπάρχει διαφορετικότητα ανάμεσα στους άλλους ανθρώπους.

Ερευνήτρια: Εεε, μπορείτε να μοιραστείτε κάτι από κοινού. Τι θα πρότεινες εσύ να μοιραστείτε;

Παιδί(κορίτσι2): Μπορούμε να μοιραστούμε(εε), εε, τις φίλιες μας. Όταν έχουμε φίλους. Να μην ξεχωρίζουμε ανάμεσα(αα) «εσείς που είστε από'δω θα είστε μία παρέα κι εσείς που είστε από κάποια άλλη χώρα θα είστε σε μία άλλη». Να είμαστε όλοι μαζί.

Ερευνήτρια: Α. Ε, ναι στο σχολείο αυτό είναι· οι παρέες· το από κοινού. Εσείς;

Παιδί(κορίτσι3): Ε, το ίδιο, εεε...

(Είσοδος τρίτου προσώπου. Διακοπή)

Ερευνήτρια: Εεε, τι λες Δέσποινα;

Δέσποινα: Εεε, το ίδιο που είπαν και τα(αα) παιδιά.

Ερευνήτρια: Εγώ τώρα θέλω να μου πείτε κάποια πράγματα, όλοι, γιατί(ίί), πέστε μου, εεε, όταν έρχεται κανένας από μια άλλη χώρα(αα) έχει και άλλες, εε, ιδέες//

Παιδί(κορίτσι): Νοοτροπία. //

Ερευνήτρια: Ε;

Παιδί(κορίτσι): Νοοτροπία. Έχει άλλη νοοτροπία.

Ερευνήτρια: Έχει άλλη νοοτροπία. Όπως λέτε. Εεε, κι αυτό εγώ το'χω ζήσει, γιατί εγώ πήγα να(αα), στην Αμερική(ήή), πήγα σε μια άλλη χώρα(αα) και(αιαι) ήξερα πώς είν' αυτό το πράγμα δηλαδή. Ότι υπάρχουν διαφορές. Δε λέω ότι(ιι) είναι σαν κι αυτό, αλλά οπωσδήποτε υπήρχαν κάποιες, εε, διαφορές που τις αισθανόμουν κι είχα και κάποιες δυσκολίες(εε)ς και σε σχέση με το ποιον θα έκανα παρέα, ποιος θα'τανε φίλος μου κι όλα αυτά. Θέλω λοιπόν εσείς να μου πείτε(εε) κάποια ιστορία, κάποια, ένα περιστατικό που συνέβη που να ήτανε(εε) με(εε) να αφορούσε, να είχε να κάνει

με παιδί που ήταν από άλλη χώρα, από διαφορετική(ήή) και που(ουου) αισθανθήκατε(εεε), έτσι, τσαντιστήκατε(εε), σας πείραξε· δε σας άρεσε.

Παιδιά:

Παιδί(κορίτσι): Εδώ στο σχολείο δεν έχει τύχει κανένα τέτοιο(οο). //

Παιδί(κορίτσι2): Ναι. //

Παιδί(κορίτσι): Εγώ(ώώ) προσπαθούσα να κρατάω καλές φιλίες, έτσι δεν έχει τύχει τίποτα.

Ερευνήτρια: Μμμ.

Παιδί(κορίτσι): Ούτε στη γειτονιά(αα) δεν έχει γίνει κάτι.

Παιδί(κορίτσι2): Απ' την αρχή όπως αρχίσαμε δεν έχει συμβεί κάτι· ήμασταν όλοι μαζί, δεν είχαμε διαφορές.

Ερευνήτρια: Εσύ Δέσποινα;

Δέσποινα: Εεε, μόνο στις πρώτες τάξεις. Στις πρώτες, πρώτες, εεε... //

Ερευνήτρια: Σαν τι δηλαδή, για πες μου; Πες μου κανένα παράδειγμα;

Δέσποινα: Εεε, δηλαδή(ήή) μου λέγανε(εεε) κωλοαλβανίδα και(αιαι) ...

Ερευνήτρια: Μμ. Μετά; Τι έγινε; Ομόρφυνες πολύ; Ψήλωσες πολύ; //

Δέσποινα: Όχι. //

Ερευνήτρια: Είσαι καλή μαθήτρια; Ε; //

Δέσποινα: Τώρα είμαστ' όλοι φίλοι, εντάξει. Τέρμα.

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(κορίτσι): Εμένα στην Τρίτη τάξη με κοροϊδεύαν τα(αα) αγόρια, γιατί ήμουν από την Αλβανία.

Ερευνήτρια: Τι σου λέγανε, μωρέ;

Παιδί(κορίτσι): Εεε, μου λέγανε(εε) ότι έχεις μικρόβια(αα)... //

Ερευνήτρια: Τι(ι-ι); Ότι έχει μικρόβια; Ναι. //

Παιδί(κορίτσι): Ναι. Και(αιαι) με λέγανε κωλοαλβανίδα κι αυτά.

Ερευνήτρια: Μμ. Σταθερό το(οοο) λεξιλόγιο. Αλέκο, εσένα;

Αλέκος: Εε, όχι με όλους μου τους φίλους εντάξει δεν έχω... //

Ερευνήτρια: Δεν ένιωσες ποτέ(εε), ούτε ένα περιστατικό(όό)

Αλέκος: ???

Ερευνήτρια: Σαν τι δηλαδή;

Αλέκος:

Ερευνήτρια: Σαν τι;

Παιδί(κορίτσι): Μπορώ α το εξηγήσω εγώ; Γιατί μερικές φορές όταν τσατιζόμαστε βγαίνουν κάτι λόγια που δε θέλουμε να πούμε και(αιαι)... //

Αλέκος: Για παράδειγμα στη μπάλα(αα) όταν παίζουμε...

Ερευνήτρια: Είσαι καλός στη μπάλα;

Αλέκος: *(προφανώς μεσολαβεί απάντηση εξωγλωσσικού χαρακτήρα που δηλώνει κατάφραση)*

Ερευνήτρια: Βοηθάει αυτό. Ε;

Παιδί(κορίτσι): Ήθελα να πω για ένα περιστατικό -όχι(ιι) για μένα- //

Ερευνήτρια: Ναι, για πες. //

Παιδί(κορίτσι): Τις προηγ..., στη(ηη)ν Τετάρτη που έφυγε ένας φίλος μας από την τάξη, όπου ήταν από την Αλβανία και όχι(ιι) και στεναχωρηθήκαμε που έφυγε, γιατί δε θα'μασταν μαζί μέχρι το τέλος της χρονιάς.

Ερευνήτρια: Έφυγε, πού πήγε;

Παιδί(κορίτσι): Πήγε σ' ένα άλλο σχολείο στο 7^ο;

Ερευνήτρια: Αα. Μετακομίσαν οι γονείς του και έφυγε; //

Δέσποινα: Όχι. //

Ερευνήτρια: Όχι, Δέσποινα; Τι έγινε;

Δέσποινα: Εντάξει(ειει) έκανε πολλές, ήτανε πολύ(ύύ)...

Παιδί(κορίτσι): Άτακτος. //

Δέσποινα: Ήτανε λίγο ζαβολιάρης, ήτανε λίγο(οο)...

Παιδί(κορίτσι): Μερικές φορές όμως φεύγουν τα παιδιά και πάνε σ' άλλα σχολεία, γιατί(ίί) δε το κάνουνε παρέα(αα), έχει(ειει)... αισθάνεται μόνο του και θέλει να πάει κάπου αλλού(ούού) να κάνει φιλίες. Δε θέλει να μείνει σ' αυτό το σχολείο.

Ερευνήτρια: Γιατί μπορεί τα παιδιά να μην το κάνουνε παρέα; Ποιοι είναι οι λόγοι; Πώς σκέφτονται τα παιδιά δηλαδή και δεν το κάνουνε παρέα;

Παιδί(κορίτσι2): Μερικές φορές επηρεάζονται κι απ'το σπίτι τους. Εε, τα παιδιά(αα). //

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι). Τι τους λένε στο σπίτι τους;

Παιδί(κορίτσι2): Εεε, μην κάνεις παρέα μ' αυτού(ούού)ς. Ε.

Ερευνήτρια: Γιατί, τι θα πάθεις;

Παιδί(κορίτσι2): ... Ξέρουμ' εμείς; //

Παιδί(κορίτσι3): Πάντως... //

Παιδί(κορίτσι2): Οι γονείς τα λεν αυτά! //

Παιδί(κορίτσι3): Ναι.

Ερευνήτρια: Σαν τι τους λένε δηλαδή; Να καταλάβω.

Παιδί(κορίτσι): Νομίζουμε(εε) ότι(υ) μπορεί να σε παρασύρουνε σε κακές παρέες και τέτοια. Αν και(αιαιαι) αυτό έχει γίνει.

Ερευνήτρια: Δηλαδή.

Παιδί(κορίτσι): Από μετανάστες.

Ερευνήτρια: Για πες.

Παιδί(κορίτσι): Εχω ακούσει(ειει) στις ειδήσεις ότι(υ) κάποιοι μετανάστες μαχαιρώνουνε(εε)... //

Παιδί(κορίτσι2): Μαχαιρώνουνε(εε) //

Παιδί(κορίτσι): Και ήτανε και δύο Έλληνες μαζί τους. Που(ουου) οι μετανάστες μερικές φορές, εεε, μετα, εε -πώς να το πω τώρα;- επηρεάζουνε, εε, τα παιδιά, τα(αα) από'δω που είναι από τον τόπο τους και τους παρασύρουνε σε ναρκωτικά(άά), σε(εε) λάθος παρέες. Αυτά.

Ερευνήτρια: Αυτούς περιμένανε. Έλα.

Παιδί(κορίτσι): αυτό δεν ισχύει σ' όλες τις περιπτώσεις γιατί παιδιά από διαφορετικές χώρες μπορούν στο τέλος να ??? καλύτερα από 'μας να γίνουν σημαιοφόροι και να αναπτύξου(ουου)ν, να καλλιεργηθούν καλύτερα(αα) σε θέματα δουλειάς ή ό,τιδήποτε πολύ καλύτερα από'μας, που είμαστε από 'δώ.

Παιδί(κορίτσι2): Όπως και μία Αλβανίδα στην Αθήνα που ήταν υποψήφ., που πήρε τη σημαία(αα) και(αιαι) δεν την άφηναν να την πάρει, γιατί ήταν από άλλη χώρα, αλλά τελικά έγινε απ' αυτή τη χώρα. //

Ερευνήτρια: Τι(υι), τι σκεφτόντουσαν τότε και λέγανε να μην την πάρει; Γιατί να μην την πάρει επειδή είναι απ' την Αλβανία; //

Παιδιά: Ε, δεν ήταν απ' την Ελλάδα. Ήταν από άλλη χώρα. Ήταν από την Αλβανία. Υπάρχει μεγάλος ανταγωνισμός μ' αυτή τη χώρα· γι' αυτό.

Ερευνήτρια: Αα. Που καλλιεργείται αυτό κι απ'ό,τι λέτε κι από την τηλεόραση.

Παιδί(κορίτσι): Και από την τηλεόραση(ήή) και από σπίτια(αα), από συζητήσεις(ειει)ς.

Ερευνήτρια: Για πες εσύ τώρα. Για πες μου να καταλαβαίνω κι εγώ τις συζητήσεις τώρα. Ανάφερέ μου παραδείγματα(αα).

Παιδί(κορίτσι): Εε, συνεχώς, εε, συνεχώς, εε, με τους γονείς μου, εεε, ό,τι βλέπουμε στην τηλεόραση τις κάνουμε συζητήσεις για(ααα), ότι(υι) να πρι(υι)ν μια βδομάδα

νομίζω είχε, είχανε(εεε) μαχαιρωθεί(είει), εε, δύο Αλβανοί κι ένα, και δύο και ένας Ρουμάνος. Απ'ό,τι εε, απ'ό,τι θυμάμαι.

Παιδί: Και πού κολλάει; Α, για τις συζητήσεις.

Παιδί(κορίτσι): Ναι. Δεν πρέπει, ναι. Δεν πρέπει να'μαστε(εεε), δεν πρέπει να'χουμε ρατσισμό(όό) παρ'όλο που είναι μετανάστες και οι δύο στην Ελλάδα(αα) -και οι τρει(είει)ς- δεν πρέπει να μαλώνουνε, να μαλώνουν μεταξύ τους. //

Παιδί(κορίτσι2): Πρέπει να το συζητήσουνε ??? και να προσπαθήσουν να ζήσουνε όπως ζούμε κι εμείς. Χωρίς να υπάρχει κάποια διαφορά.

Ερευνήτρια: Εσείς τι λέτε; Για πέστε μου καμιά ιστορία κι εσείς...

Παιδί(αγόρι): Εε, ιστορία(αα)...

Ερευνήτρια: Κανένα περιστατικό(όό) ...

Παιδί(αγόρι): ... Εε, αυτά που είπαμε(εε)

Ερευνήτρια: Για πες μου το όνομα της καλύτερης σου φίλης.

Παιδί(κορίτσι): Εεε, Γεωργία.

Ερευνήτρια: Εσένα;

Παιδί(αγόρι): Εγώ έχω πολλούς. Εεε, είναι(αιαι) ο(οο) Κωστής. //

Ερευνήτρια: Α, ο Κωστής. Εσένα; //

Παιδί(αγόρι): Κι ο Χρήστος!

Ερευνήτρια: Κι ο Χρήστος μην τον ξεχάσουμε. Ελευθερία;

Ελευθερία: Εεε, εμένα η Άννα-Μαρία.

Ερευνήτρια: Α, συγγνώμη! Σ' έχω πάρει έτσι ανάποδα τώρα γι' αυτό υπάρχει αυτό το πρόβλημα. Από'κει! Κατάλαβες; Και τώρα σας κοιτάω από'δω. Για πες...

Άννα-Μαρία: Εεε, η Ελευθερία.

Ερευνήτρια: Η Ελευθερία.

Παιδί(κορίτσι): Εμένα είναι η Αιμιλία, η Όλγα και η Μαρία. Τρεις.

Παιδί(κορίτσι2): Εμένα η Κωνσταντίνα και η Ιωάννα και η Ελένη.

Ερευνήτρια: Αα. Νίκο;

Νίκος: Εμένα ο Δημήτρης και(αιαι) ο Μιχάλης.

Ερευνήτρια: Αα. Δε μου λες; Τι κάνετε; Παίζετε μαζί τους, εεε, δηλαδή και στο σπίτι; Μένουν κοντά στο σπίτι σου; Ο Δημήτρης κι ο Μιχάλης; //

Νίκος: Όχι πολύ κοντά, άλλα πηγαίνουμε(εε) σε πάρκα(αα), παίζουμε(εε).

Ερευνήτρια: Αα.

Παιδί(κορίτσι2): Εε, εμένα όχι

Ερευνήτρια: Δεν έχεις επαφές στο σπίτι δηλαδή, μόνο στο σχολείο. //

Παιδί(κορίτσι): Εγώ, ναι, πάω στο σπίτι, αλλά επειδή μένω μακριά πηγαίνω ελάχιστες φορές //

Ερευνήτρια: Παύλο; //

Παύλος: Εεε, εγώ ήθελα να συμπληρώσω και κάτι ότι έχω έναν φίλο -καλό, καλός μου φίλος είναι κι αυτός, ο Γιάννης- που είναι(αιαι) η μητέρα του απ' τη Γερμανία.

Ερευνήτρια: Ναι.

Παύλος: Αλλά αυτό δεν παίζει μεγά-μεγάλο ρόλο αφού(ούού) είναι φίλος μου.

Ερευνήτρια: Τότε, ναι, αλλά ξέρεις τι; Δεν είναι ότι υπάρχει μια διαφορά; Δεν καταλαβαίνετε ακριβώς, δεν έχετε το ίδιο ή είναι το ίδιο; //

Παύλος: Σκεπτικό; //

Ερευνήτρια: Ναι! Το ίδιο σκεπτικό! //

Παύλος: Το ίδιο σκεπτικό έχουμε. Ίδια ομάδα είμαστε. Απλά είναι(αιαιαι)... Η μητέρα του είναι απ' τη Γερμανία. Μιλάει μια χαρά ελληνικά //

Ερευνήτρια: Δε σε πειράζει; //

Παύλος: Όχι. Δε με πειράζει. Καθόλου.

Ερευνήτρια: Ναι, ρε, παιδί μου, θέλω να πω υπάρχουνε κάποιες αντιλήψεις, ας πούμε, για τους Γερμανούς ότι είναι πιο(οο) αυστηροί(οίοί), πιο πειθαρχημένοι, πιο(οο) //

Παύλος: Ναι, είναι πειθαρχημένοι. Εε, αυτό το πράγμα δεν το'χει ο φίλος μου. //

Ερευνήτρια: Έχει πρόγραμμα εκεί αυτό και τούτο;

Παύλος: Όχι.

Ερευνήτρια: Εσείς τι θα λέγατε ότι είσαστε; Είσαστε από την Αλβανία. Για τους Αλβανούς. Τι σκέφτεται ο κόσμος; Είναι πώς; Έχουνε μία εικόνα. Πώς είναι;

Παιδί(αγόρι/Παύλος?): Εγώ επειδή εδώ γεννήθηκα, δεν πηγαίνω στην Αλβανία πολλές φορές, εεε, δεν ξέρω καλά.

Ερευνήτρια: Εδώ στην Ελλάδα τι σκέφτονται για την Αλβανία;

Παιδί(κορίτσι): Γενικά, σκέφτονται κακά πράγματα. Όμως όταν γνωρίζουνε(εεε) τον άλλον, εντάξει.

Ερευνήτρια: Συμφωνείς κι εσύ, Ιωάννα, ε;

Ιωάννα: Συμφωνώ απόλυτα. Σκέφτομαι δηλαδή ότι οι Αλβανοί(οίοί) δεν έχουνε(εεε) τόσο(οο), τόσο καλή συμπεριφορά σ' αυτή τη χώρα που έρχονται και γενικά δεν έχουνε καλή συμπεριφορά. Ότι(ι) -πώς να το πω; //

Παιδί(αγόρι): Πιο πολύ τους πειράζει ότι(ι), ότι οι Έλληνες, εε, χωρίζουν τις δουλειές που θέλουν να κάνουνε.

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(αγόρι): Ότι είν' εδώ και πρέπει να'ναι(αι) και οι Αλβανοί πρέπει να'ναι πιο κατώτεροι απ'τους Έλληνες. Αυτό δε γίνεται! //

Ερευνήτρια: Τους εκμεταλλεύονται.

Παιδί(αγόρι): Οι Αλβανοί κάνουν ό,τι δουλειά μπορέσουνε να κάνουν. Ενώ οι Έλληνες ξεχωρίζουν τις δουλειές που θέλουν να κάνουνε.

Ερευνήτρια: Δε μου λέτε; Εσείς τι σκεφτόσαστε να κάνετε όταν μεγαλώσετε; ???
Αλέκος; Ν' αρχίσω από'σένα.

Αλέκος: Ε, εγώ(ώώ)...

Ερευνήτρια: Τι σ' αρέσει; Δεν έχεις σκεφτεί ακόμη; Βάσω.

Βάσω: Εε, κομμώτρια. //

Αλέκος: Αστροναύτης. //

Ερευνήτρια: Ααα, ωραία. Αστροναύτης; Μπράβο. Γιατί θα πας τόσο μακριά;

Αλέκος: ... Μ' αρέσει.

Παιδί(κορίτσι): Αεροσυνοδός.

Ιωάννα: Εγώ(ώώ) θ' ανοίξω ένα δικό μου κομμωτήριο και θα δουλεύω εκεί.

Ερευνήτρια: Ααα. Θα πάρεις και την.. Και την Βάσω μαζί;

Παιδί(κορίτσι2): Συναίτεροι!

Ερευνήτρια: Ε, τι λες;

Βάσω: Άμα όταν μεγαλώσουμε συναντηθούμε(εε) κι έχουμε τους ίδιους στόχους για το συγκεκριμένο επάγγελμα μπορεί.

Ερευνήτρια: ... Έτσι κάνουν και στο ??? γνωρίζονται και μετά όλη τους τη ζωή έχουνε «κονέ!»

(γέλια)

Ερευνήτρια: Για πες!

Παιδί(αγόρι): Εγώ θέλω ν' ασχοληθώ με τις στρατιωτικές σχολές.

Ερευνήτρια: Αα!

Παιδί(αγόρι): Αλλά είναι πολύ δύσκολες. Αυτό.

Ερευνήτρια: Ελευθερία, πες.

Ελευθερία: Με τη μουσική.

Ερευνήτρια: Με τη μουσική(ήη); Ωραία. Να λοιπόν μια γλώσσα, η μουσική ένα απ' τα πράγματα που είναι δύσκολα -γιατί πρέπει να μιλάς με τον άλλο- ένα απ' τα πράγματα που είναι δύσκολα με ανθρώπους που δε μιλάνε καλά τη γλώσσα είναι ότι δε μπορείς να συνεννοηθείς.

Ελευθερία: Κι αφού έχεις άλλους πολλούς που είναι από δίπλα, που μιλάνε τη γλώσσα, λες « ασ' τον αυτόνε στην άκρη(ηη) να μιλάω με τους άλλους».

Ερευνήτρια: Στο σχολείο σας όμως έχετε και παιδιά που είναι απ' αλλού. Είν' από'δώ αλλά είναι κι απ' αλλού. Είναι μια ειδική ομάδα. Δηλαδή αυτά που είναι τατσιγγανάκια. Δεν έχετε;

Παιδί(κορίτσι): Ναι.

Ερευνήτρια: Αυτά τώρα τι(υ); Πώς θα τα περιγράφατε; Τι λογίων είναι;

Παιδί(αγόρι): Είναι μερικοί είναι καλοί(οίοί), πολύ καλοί...

Παιδί(κορίτσι): Όμως μερικοί άλλοι είναι(αιαι)...

Ερευνήτρια: Πώς είναι οι καλοί; Για πες μου(ουου)... //

Παιδί(αγόρι): Οι καλοί, ας πούμε, έχω ένα κορίτσι στην τάξη την ??? και(αιαι) ο Ραφαήλ είναι(αιαι) ξαδέφια δεν ξέρω, ο ένας είναι θείος, ε, και(αιαι), ναι, απλώς επειδή παντρεύονται πολύ μικροί και(αιαι) τους έχουμε και λίγο κατώτερους... //

Ερευνήτρια: Λίγο; Κατώτερους;

Παιδί(αγόρι): Λίγο κατώτερους.

Ερευνήτρια: Ναι. Εδώ τα παιδιά. Έτσι; Τι άλλο όμως κάνουνε και είναι έτσι(υ) κατώτερο, πώς να σου πω; Διαφορετικό ???

Παιδί(κορίτσι): Μιλάνε πολύ; //

Ερευνήτρια: Ε; //

Παιδί(κορίτσι): Μιλάνε(εε) στη δικιά τους γλώσσα(αα)...//

Ερευνήτρια: Μιλάνε στη δικιά τους γλώσσα, ε; //

Παιδί(κορίτσι): Και(αιαι) είμαι, ας πούμε, είμαι εγώ με(εεε) μία φίλη μου και δύο(οο) τσιγγάνες. //

Παιδί(κορίτσι2): Μιλάνε μεταξύ τους με τη δική τους γλώσσα και δε ενοχλούμαστε, δε μπορούμε να(αα) συνεννοηθούμε... //

Ερευνήτρια: Ναι. Μιλάνε γενικά πολύ... //

Παιδί(κορίτσι): Ενώ μερικές φορές θέλουμε να τους καταλάβουμε και να είμαστε μαζί τους, κάνοντας αυτό το πράγμα είναι σαν να μη μας θέλουνε, εμά(άά)ς. //

Παιδιά: Και μπορεί και να λεν και για μας! Μπορεί να κοροϊδεύουν εμάς.

Παιδί(κορίτσι): Κι όταν τους ρωτάγαμε τι λέγανε, μπορεί να λεν και ψέματα. Και πολλές φορές δε μας απαντάνε.

Ερευνήτρια: Αλέκο, εσύ;

Αλέκος: Εεε, εγώ ήθελα να πω ότι(ι) εκείνοι κάθονται μαζί(ίί), δεν κάθονται με άλλους, κάθονται μοναχοί(οίοί). Μεταξύ τους. //

Παιδί(κορίτσι): Κάτι σαν να είναι απομονωμένοι, μονο(οο) με ί- με τους ίδιου(ουου)ς...μιλάνε. //

Αλέκος: Ας πούμε, η Χριστίνα απ' την τάξη μας, έκανε παρέα πολλή με άλλα παιδιά, αλλά η Φιλιώ(ώώ) συνέχεια ήτανε πολύ απόμακρη, πήγαινε με τις ξαδέ-με τις ξαδέρφες τις. Ναι και(αιαιαι) την είχε πολύ απόμακρη τη Χριστίνα και καθόταν μ' εμάς.

Ερευνήτρια: Η Χριστίνα ήτανε(εεε), ήταν η Χριστίνα, το Χριστινάκι που ήτανε(εεε) που είναι Αλβανίδα;

Αλέκος: Όχι.

Ερευνήτρια: Όχι, η άλλη.

Παιδί(κορίτσι): Είναι από την Πέμπτη Δημοτικού. //

Ερευνήτρια: Εντάξει, ναι. Δε μου λέτε; Εεε, όταν κάθονται χωριστά, δηλαδή μιλάνε χωριστά και τέτοια. Εεε, κι έτσι δε μπορείτε να επικοινωνήσετε. Εεε, άμα(αα)... είναι καλοί στα μαθήματα;

Παιδιά: Μμμ. Ναι.

Παιδί(αγόρι): Η μια πολύ καλή.

Ερευνήτρια: Η μία. Αλλά συνήθως; Δε λείπουνε πολύ;

Παιδί(κορίτσι): Ναι(αιαι). Είναι μια φίλη μας τώρα... έχει να'ρθει δύο μήνες. Απ' το Πάσχα(αα)! Έχει να, έχουμε μια συμμαθήτριά μας, ήρθε ένα μήνα μετά τα Χριστούγεννα και μετά λείπει μέχρι σήμερα.

Ερευνήτρια: Εε, δε μου λέτε πάει, εεε, συγγνώμη. Εε, αυτό τώρα που δεν έρχεται, που δεν έρχονται, ε;

Παιδί(αγόρι): Δεν τους αρέσει το σχολείο;

Ερευνήτρια: Δεν τα καταφέρνουνε;

Παιδί(αγόρι): Όχι, τα καταφέρνουν πολύ καλά! Μπορεί(είει)...

Ερευνήτρια: Η Φιλίτσα, αλλά οι περισσότεροι;

Παιδί(κορίτσι): Και η ξαδερφή της η Φωτεινή ήταν πάρα πολύ καλή μαθήτρια.

Παιδί(κορίτσι2): Και τόσο(οο) μπορεί να το σταματάνε τώρα γιατί(ίί) ??? Προσέχουν την οικογένεια πάρα πολύ. //

Παιδί(κορίτσι3): Είναι λίγο περίεργοι, είναι λίγο περίεργοι οι γονείς τους. //

Παιδί(κορίτσι2): Δηλαδή την έχουνε πάνω απ' όλα. //

Παιδί(κορίτσι3): Είναι λίγο περίεργοι.

Ερευνήτρια: Δηλαδή;

Παιδί(αγόρι): Παντρεύονται πολύ(ύύ)...

Παιδί(κορίτσι3): Όχι μόνο γι' αυτό. Εεε, προσπαθούνε να μη(ηη)ν κάνουν παρέα εμάς... Να μην, την.. Εεε..

Παιδί(κορίτσι2): Με δικά σου λόγια...

Παιδί(κορίτσι3): Προσπα-Λένε στα παιδιά τους να μην κάνουν παρέα εμά(άά)ς. Να μη(ηη)ν, εε, να μη μας κάνουν παρέα. Δηλαδή να κάνουν παρέα μόνο με(εε) τους με(εεε) άλλου(ουου)ς τσιγγάνους.

Παιδί(κορίτσι2): Είναι σαν μία ομάδα που δε μπορεί να μπει κανένας άλλος.

Παιδί(αγόρι/Αλέκος): Στα πάρκα μαζεύονται όλοι εκεί πέρα.

Ερευνήτρια: Εε, όμως μου είπατε ότι μερικά παιδιά που είναι από άλλη χώρα φεύγουν από μόνα τους απ' το σχολείο -τα παίρνουν έτσι οι γονείς τους και τα πάνε σ' άλλο σχολείο, γιατί τα'χουν απομονωμένα ... Έτσι; Γιατί αισθάνονται ότι δεν τα κάνουνε παρέα ότι είναι μόνα τους κι αυτά. Γιατί τι κάνουν αυτά; Μήπως είναι επιθετικά;

Παιδί(κορίτσι): Τα περισσότερα από τις άλλες χώρες είναι επιθετικά ... Επιθετικά ή με κακό χαρακτήρα γι' αυτό οι άλλοι δεν τους κάνουνε παρέα. //

Ερευνήτρια: Α.

Παιδί(κορίτσι2): Υπάρχουν κι εξαιρέσεις όμως οι οποίες έχουν καταφέρει ν' αποδείξουνε ότι είναι πάρα πολύ καλύτεροι κι από μας. //

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι)! Ναι. Δεν λέω, αλλά τι δεν αρέσει. Εγώ θέλω να δω σε μια παρέα, για να κάνεις ένα φίλο τι δε σου αρέσει; Ποιον δε θα'κανες ποτέ φίλο δηλαδή; Το(οο)... Ναι;

Παιδί(κορίτσι): Δε θα'κανα ποτέ κανένα, δε θα'κανα ποτέ φίλο(οο) αυτόν που έχει το χειρότερο χαρακτήρα(αα) και φέρεται άσχημα στους άλλους συμμαθητές μου.

Παιδί(αγόρι): Κι εγώ αυτό και(αιαι) αυτός που με κουτσομπολεύει. Άμα τον κουτσομπολεύω κι εγώ, εντάξει αλλά(άά)... Εντάξει, έχει κι αυτός το δικίο του να-να λέει πράγματα για μένα.

Ερευνήτρια: Εσύ ποιον δε θα'κανες φίλο, Δέσποινα;

Δέσποινα: Εγώ αυτόν που θα υποτιμάει τους άλλους, ας πούμε(εε) είχαμε πιάσει έναν καινούριο φίλο απ' το(οο) διπλανό σχολείο και(αιαι) για(αα), όταν έμαθε ότι είμαι από άλλη χώρα(αα). εεε, έτρωγα και λέει: «Αλβανό πεινάει, κατσαρίδα φάει» και(αιαι)

(σχόλια)

Ερευνήτρια: Εσύ ... Βάσω; //

Βάσω: Εγώ δε θα έκανα φίλο ένα(αα)ν που ... δε μου φέρεται καλά(άά) και στους άλλους συμμαθητέ(έέ)ς.

Ερευνήτρια: Δε σου φέρεται καλά, ειδικά εσένα, γιατί να μη σου φερθεί καλά; Πού θα σε πόναγε πολύ να μην... ; Πού δε θα σ' άρεσε; Η Δέσποινα μας είπε ότι(ι) της έλεγε(εε) άμα πεινάει όταν έμαθε.

Δέσποινα: Και καθόμουνα πάνω.

Ερευνήτρια: Ε;

Δέσποινα: Όταν έτρωγα και καθόμουνα πάνω.

Ερευνήτρια: Δεν κατέβαινες στα διαλείμματα μετά;

Δέσποινα: Όχι.

Ερευνήτρια: Για να μη σε βλέπει που τρω(ωω)ς;

Δέσποινα: Εεε, γενικά(άά) εντάξει.

Ερευνήτρια: Για να μην τους βλέπεις; Αφού ήταν από άλλο σχολείο.

Δέσποινα: Όχι, αλλά έκαναν παρέα οι φίλες μου.

Ερευνήτρια: Ααα. Κάνανε παρέα και άρα εσύ(ύύ) επειδή σε κοροΐδευε αυτό(όό)ς... Ναι(αιαι). Εσύ απομακρύνθηκες. Βγήκες στην άκρη.

Δέσποινα: Για λίγο, αλλά μετά εντάξει τα χάλασαν και οι φίλες μου μαζί του.

Παιδί(κορίτσι): Να πω κάτι; Νιώθουνε και κόμπλεξ μερικές φορές με αυτά που λένε οι άλλοι...

Ερευνήτρια: Για πες;

Παιδί(κορίτσι): Ας πούμε τώρα αυτό που είπε η Δέσποινα που τη λέγανε(εε) έτσι, εε, μετά σου λέει τώρα τι να τρώω έξω και να βλέπουνε οι άλλοι και να με κοροΐδεύουνε. Ας πάω μέσα...

Δέσποινα: Είχε την ιδέα αυτή για μένα και δεν καθόμουνα(αα) έξω μαζί τους.

Ερευνήτρια: Μμμ. Μμ.

Ερευνήτρια: Αα ... Εσύ Αλέκο; Ποιον δε θα 'κανες φίλο ποτέ;

Αλέκος: Εε, αυτόν που δε(εε) θα μου μιλούσε ... και(αιαι) αυτός.

Ερευνήτρια: Για πες... .. Εσύ Ευγενία δε μου 'χεις πει τίποτα. Όχι(ι), όχι η Ελευθερία.

Ελευθερία: Εεε, γενικά ένα παιδί(ίί) ο(οο), το οποίο δε θα είχε και τόσο καλό χαρακτήρα(αα), εε, θα(αα) ασχολιόταν θα έμπαινε συνεχώς μέσα στις δικές μου τις δουλειές με αποτέλεσμα να ανακατεύει να(αα) τις ανακατεύει κι εγώ ν' αρχίσω πάλι απ' την αρχή(ήή) ... Αλλά δε, και(αιαι) να ήταν κάποιο παιδί(ίί) το οποίο δε μ' ενδιέφερε κι απ' όποια χώρα και να ήταν αρκεί να είχε καλό χαρακτήρα και μπορώ να επικοινωνώ μαζί του.

Ερευνήτρια: Δέσποινα, θες να προσθέσεις κάτι;

Δέσποινα: Ένα κορίτσι έχει έρθει τώρα, εε, και είναι στην Τετάρτη τάξη και δεν ξέρει να μιλάει Ελληνικά ξέρει μόνο Αλβανικά και κάτι Αγγλικά και τα κορίτσια την κάνουν παρέα στην τάξη της, αλλά δε συνεννοούνται όμως.

Παιδί(κορίτσι): Αλλά στην αρχή είχα ακούσει τότε -δεν ξέρω άμα είναι αλήθεια- την κοροΐδευαν. Στην αρχή, πολύ αρχή. Δεν ξέρω αν είναι αλήθεια, αλλά ό,τι ακούω...

Ερευνήτρια: Τώρα μιλήσατε εσείς, ναι, εε, επειδή δεν είχε τη γλώσσα να συνεννοηθεί και την κοροΐδευαν. Δε μου λέτε; Μου είπατε εσείς από'δώ μου είπατε για το χαρακτήρα, μιλήσατε για το χαρακτήρα. Και λέτε, άμα είναι κακός χαρακτήρας. Πέστε μου τον κακό χαρακτήρα ποιος είναι. Τι κάνει κακό δηλαδή; Τι είναι εκείνο που τον κάνει κακό; //

Παιδί(κορίτσι): Να βρίζει(ειει)...

Ερευνήτρια: Βρίζει.

Παιδί(κορίτσι): Και να χτυπάει άλλα παιδιά. //

Ερευνήτρια: Να χτυπάει(ειει)... //

Παιδί(κορίτσι): Χωρίς λόγο!

Ερευνήτρια: Χωρίς λόγο...

Δέσποινα: Να κοροΐδεύει.

Ερευνήτρια: Να κοροΐδεύει είπες Δέσποινα, ναι(αιαι).

... ..

Δέσποινα: Και να υποτιμάει

Ερευνήτρια: Να υποτιμά(άά), Δέσποινα, ναι(αιαι).

Παιδί: Να κάνει το μάγκα στους άλλους.

Ερευνήτρια: Να κάνει το μάγκα(αα). Ναι(αιαι). Άλλο;

Παιδιά:

Παιδί(κορίτσι): Ναβρίσκει τα κακά στις συμπεριφορές των άλλων, να μην κοιτάει να αυτός έχει κάτι(ι)...

Ερευνήτρια: Τα δικά του, ναι(αιαί)... ..

Να λέει τα άσχημα στους άλλους...

Παιδί(αγόρι): Όταν λένε κάτι κακό γι' αυτόν, εεε, να φέρεται κακά στους άλλους, ενώ όταν λέει, όταν λέει αυτός κάτι(ι) για μας...

Παιδί(κορίτσι): Να μην παθαίνει τίποτα.

Παιδί(αγόρι): Εμείς να μην του κάνουμε τίποτα.

Παιδί(κορίτσι): Ας πούμε(εε), λένε κάποιιοι(οιοι) γι' αυτόν κακά πράγματα. Αυτός θα πάει εκεί, θα τους βρίσει, θα τους δείρει ...

Ερευνήτρια: Αα...

Παιδί(κορίτσι): Τέλοσπάντων θα ζητήσει εξηγήσεις, αλλά με τον πιο χειρότερο τρόπο.

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(κορίτσι): Αντί να κάθεται να εξηγεί πολιτισμένα...

Ερευνήτρια: Μμ. Αλέκο έχεις να πεις τίποτα εσύ; Καμιά άποψη επί του θέματος έτσι να μας-να μας πεις έτσι τίποτα; Να κάνεις καμιά δήλωση; Ε; (γέλια) Γιατί ακούω ότι παίζεις καλή μπάλα.

Αλέκος:

Ερευνήτρια: Καλός είσαι;

Αλέκος: Σέντερ-φορ.

Ερευνήτρια: Ε;

Αλέκος: Ποδόσφαιρο παίζω.

Ερευνήτρια: Τι;

(γέλια)

Ερευνήτρια: Για πέστε μου -τώτα θα κάνουμε κάτι διαφορετικό- αν κάνατε μία ευχη, για κάτι να(αα)... να γίνει. Που ν' αλλάξει πράγματα, εεε, Ελευθερία, τι θα 'λεγες;

Ελευθερία: Να(αα) τελειώνε ο ρατσισμός, να μην υπήρχε ρατσισμός //

Ερευνήτρια: Άσε αυτά τώρα, ναι, έλα...

Παιδί(αγόρι): Εγώ; Εγώ θα'λεγα να(ααα) να βάλουν, να βάλει λίγο μυαλό οι άνθρωποι και να μη μολύνουνε το περιβάλλον γιατί όπως ξέρουμε όλοι σε λίγα χρόνια θα καταστραφεί(είει)...

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(αγόρι): Ε, και να μην, και όπως είπε και η Ελευθερία να μην υπάρχει και ρατσισμός

Ερευνήτρια: ???

Παιδί(κορίτσι): Θα προτιμούσα να έχει πιο πολλή βλάστηση π.χ. //

Ερευνήτρια: Ααα, κι εγώ.

Δέσποινα: Εγώ λέω να ήμουν από την Ελλάδα.

(γέλια)

Ερευνήτρια: Ε; Να; //

Δέσποινα: Να ήμουν από την Ελλάδα.

Παιδί(κορίτσι2): Εεε, να ήμασταν όλοι αγαπημένοι.

Ερευνήτρια: Ναι. Εσύ;

Παιδί(αγόρι2): Εε, κι εγώ να παίζαμε όλοι μαζί, να μη(η)ν υπήρχαν //

Παιδί(κορίτσι): διακρίσεις //

Ερευνήτρια: Γιατί, ρε, παιδί μου; //

Παιδί(αγόρι2): Να ήμασταν όλοι αγαπημένοι.

Ερευνήτρια: Ναι. //

Παιδί(αγόρι): Ο κόσμος να'ταν φιλόξενος, όπως τα παλιά τα χρόνια.

Ερευνήτρια: Αα. Ε, τώρα σκέφτηκα και κάτι άλλο και το ξέχασα. Δηλαδή κι εγώ ξέρεις ότι είναι η ηλικία και είναι και το τηλέφωνο. Κάτσε, κάτσε να σκεφτώ τι σκεφτόμουνα γιατί κάτι μου' δωσε την ιδέα. Τι είπες εσύ Δέσποινα; Από 'σένα το σκέφτηκα.

Δέσποινα: Εεε, να μην ήμουνα από την Αλβανία.

Ερευνήτρια: Αα, πόσο καιρό είσαι εδώ;

Δέσποινα: Ήμουνα από τότε που γεννήθηκα.

Ερευνήτρια: Ναι

Παιδί(κορίτσι): Εγώ έχω(ωω) σχεδόν δέκα χρόνια.

Ερευνήτρια: Εσύ; Αλέκο;

Αλέκος: Εγώ γεννήθηκα στην Αλβανία(αα) και εννιά μηνών ήρθα εδώ και πηγαίνω(ωωω) το καλοκαίρι. //

Ερευνήτρια: Αα. //

Αλέκος: Όχι πάντα όμως.

Ερευνήτρια: Α, α, α.

Παιδί(κορίτσι): Κυρία, θέλω να κάνω μία ερώτηση στα παιδιά που είναι από την Αλβανία.

Ερευνήτρια: Πες μου.

Παιδί(κορίτσι): Εε, άλλοι που έχουνε γεννηθεί εδώ(ώώ), ε, ξέρουνε μεν κάποια πράγματα στα Αλβανικά, αλλά άλλοι δεν ξέρουνε τίποτα. Πώς, εε;

Παιδί(αγόρι/Αλέκος): Εγώ ξέρω, εντάξει(ειει) όταν μιλάνε γρήγορα, ας πούμε σε καμιά ταινία, δεν καταλαβαίνω πολλά. Μόνο ας πούμε «τι κάνει(ειει)ς» και τέτοια πράγματα.

Παιδί(κορίτσι): Στα αλβανικά.

Παιδί(αγόρι/Αλέκος): Ναι. Η γιαγιά μου περισσότερο μου έμαθε γιατί παλιά ήξερα(ααα), γιατί παλιά μου είχε μάθει εκείνη, γιατί μόνο αλβανικά μιλούσε. Και(αιαι) για να συνεννοούμαι μαζί της, μιλούσαμε συνέχεια αλβανικά. Και όμως τώρα έχει φύγει και(αιαι) εντάξει έχω ξεχάσει· δε μιλάω καθόλου.

Ερευνήτρια: Εσύ αν δεν ήσουν από τη Αλβανία, να ήσουν από πού;

Παιδί(αγόρι/Αλέκος): Να ήμουν απ' την Ελλάδα.

Χριστίνα: Να πω κάτι; //

Ερευνήτρια: Χριστίνα κάτι ήθελες να πεις πάνω... //

Χριστίνα: Ναι. Εεε, ήθελα να πω ότι(ι) πρέπει να συμπεριφερόμαστε καλά στα(αα), στους πρόσφυγές μας, γιατί έτσι θα συμπεριφερθούν κι αυτοί στους, όταν θα έρθουν οι Έλληνες σε άλλη, όταν θα πάνε οι Έλληνες σε άλλη χώρα.

Ερευνήτρια: Εσύ είσαι από οικογένεια που είναι πρόσφυγες;

Χριστίνα: Όχι.

Ερευνήτρια: Από πού ήτανε οι παππούδες σου;

Χριστίνα: Ήταν απ' την Καρδίτσα(αα)...

Ερευνήτρια: Ναι.

Χριστίνα: Και ο άλλος ήταν απ' το Καρπενήσι.

Ερευνήτρια: Εσένα από πού ήταν οι παππούδες σου;

Παιδί(κορίτσι): Εμένα(ααα), εε, ήτανε(εε) στη Μακρυνίτσα και η άλλη μου γιαγιά ήτανε στην Κοζάνη.

Ερευνήτρια: Α. Εσένα από πού ήταν οι παππούδες σου;

Παιδί(κορίτσι2): Εμένα οι παππούδες μου ήτανε(εε), εε, οο, οι(οιοι), ο ένας από την Αμυγδαλή(ήή)...

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(κορίτσι2): Και(αιαι) ο άλλος ο παππούς μου ήταν από'δω αλλά ο μπαμπάς του ήταν από τη Μικρά Ασία, αλλά είχαν έρθει εδώ πέρα πολύ ωρίς.//

Ερευνήτρια: Αυτό. Είχανε έρθει κι αυτοί αναγκαστήκανε να φύγουνε γιατί περιμένα, εδώ, ότι ήτανε καλύτερα τα πράγματα, κι ότι θα ζήσουνε καλύτερα, και ήρθαν από 'κει. Εεε, σου έχουνε πει αυτοί ότι αισθανόντουσαν άσχημα που είχαν έρθει από 'κει και(αιαι) αν περάσαν δυσκολίες;

Παιδί(κορίτσι2): Ναι, τους έλειπε -τον πρώτο-πρώτο καιρό- τους έλειπε πάρα πολύ(ύύ) η χώρα τους. //

Ερευνήτρια: Μμμ.

Παιδί(κορίτσι2): Και ήταν λυπημένοι(οιοι) που την είχαν αφήσει επειδή έφυγαν με την καταστροφή Σμύρνης. //

Ερευνήτρια: Μμμ.

Παιδί(κορίτσι2): Και ήταν λυπημένοι που άφησαν και καταστράφηκαν. Αλλά(άά) όταν ήρθαν εδώ πέρα, ε, σιγά-σιγά ο κόσμος άρχισε να τους δέχεται· δεν υπήρχα(αα)ν μεγάλες διαφορές, όπως υπάρχουν σήμερα.

Ερευνήτρια: Είσαι σίγουρη; Είσαι σίγουρη; (γέλια) Πολύ πολύ σιγά-σιγά. Εκεί να δεις τι έγινε. //

Παιδί(κορίτσι2): Όχι...//

Ερευνήτρια: Γιατί το διαφορετικό(όό) τρομάζει, είναι άγνωστο και καθετί άγνωστο είναι και ύποπτο. Για πες, άλλο. //

Παιδί(κορίτσι2): Ήθελα να πω οι άνθρωποι που ζουν στη Μικρά Ασία, οι περισσότεροι είναι Έλληνες, ε, είναι(αιαι) ... //

Ερευνήτρια: Ναι. //

Παιδί(κορίτσι2): Είναι μακρινά ξαδέρφια μας.

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(κορίτσι2): Εεε, γιατί να μην τους υποστηρίξουμε με χαρά;

Ερευνήτρια: Γιατί ήρθανε, γιατί δεν είχανε που να μείνουνε, δεν είχανε λεφτά, χρειαζότανε το κράτος να τους δίνει... Γιατί μερικοί είχανε προβλήματα(αα) να προσαρμοστούνε· αυτό που έχουνε σήμερα αυτοί που έρχονται σήμερα. Όποιος πάει σε μια ξένη χώρα ακόμα και με τους καλύτερους τρόπους, κάνει κάτι διαφορετικό από 'κείνο που είναι στη χώρα γιατί.. //

Παιδί(κορίτσι2): Έχει τη δικιά του νοοτροπία.

Ερευνήτρια: Ε;

Παιδί(κορίτσι2): Έχει τη δικιά του νοοτροπία.

Ερευνήτρια: Έχει τη δικιά του νοοτροπία. Έχει τη δικιά του νοοτροπία. Και υπάρχει ένα πράγμα έτσι. Για(ααα) πείτε μου κι εσείς τίποτ' άλλο. Μ' άρεσε αυτό, Ιωάννα που ρώτησες, οι ερωτήσεις που ήθελες να τους ρωτήσεις. Εσείς θέλετε να τους ρωτήσετε τίποτα; Για σκεφτείτε να ρωτήσετε ο ένας τον άλλο τώρα γιατί εγώ ξέρετε(εε), μέχρι ένα σημείο μπορώ να σκεφτώ κι εγώ.

(γέλια)

Παιδί(αγόρι): Μπορώ να ρωτήσω κάτι;

Ερευνήτρια: Ναι.

Παιδί(αγόρι): Από ποιες πόλεις είστε;

Παιδί(αγόρι/Αλέκος): Μμμ, εμένα οι γονείς μου είναι απ' την Κορυτσά.

Παιδί(κορίτσι): Εμένα είναι απ' το ????

Παιδί(αγόρι2): Κι εμένα απ' την Κορυτσά.

Παιδί(αγόρι): Δηλαδή βρίσκονται στη Βόρειο Ήπειρο(οο)...

Ερευνήτρια: Εσύ ξέρεις καλύτερη γεωγραφία από μένα ??? (γέλια)

Παιδί(αγόρι): Μπορεί. Άρα είναι Έλληνες!

Ερευνήτρια: Εντάξει. Οι γειτονικοί λαοί πάντα έχουν μεταξύ τους κοινά. //

Παιδί(αγόρι): Όχι, εκεί ζούσαν οι Έλληνες. Πήγαν και την απελευθέρωσα(αα)ν οι Έλληνες //

(σχόλια)

Παιδί(αγόρι): Να συνεχίσω; Να συνεχίσω;

Ερευνήτρια: Ναι, ναι! Συνέχισε.

Παιδί(αγόρι): Πήγαν και την απελευθέρωσαν οι Έλληνες και παραχωρήθηκε μετά στην Αλβανία που, οπού φτιαχνότα(αα)ν εκείνο το χρόνο το κράτος. Αυτά.

Παιδί(αγόρι/Αλέκος): Να ρωτήσω κάτι εγώ; //

Ερευνήτρια: Πες.

Παιδί(αγόρι/Αλέκος): Άμα έρθει τώρα ένα παιδί ξένο, στ' αλήθεια τι θα σκεφτείτε;

Παιδί(κορίτσι): Δύσκολη ερώτηση;

Παιδί(αγόρι): Εγώ πρώτον από ποια χώρα είναι.

Παιδί(αγόρι/Αλέκος): Ε, και ξέρεις, ας πούμε, «είναι απ' την Αλβανία, είναι(αιαί) απ' την Πολωνία, είναι(αιαί)...». Στ' αλήθεια πώς θα το δείτε, έτσι, θα το(οο)... //

Παιδί(αγόρι): Ποια χώρα είναι(αιαί), ποια... Α! Και πρώτη, πρώτη ερώτηση θα'τανε, θα'τανε «πώς σε λένε». //

(ταυτόχρονα σχόλια)

Παιδί(κορίτσι2): Εγώ να σας πω, εγώ να σας πω την αλήθεια; //

Ερευνήτρια: Ναι, αλλά αυτό θα μείνει μεταξύ μας. Γιατί ποιοι μείνατε τώρα; Γιατί μπορεί να σου πει κάτι(ι) και αν είναι να σου πει ουσιαστικά πράγματα, ε, ίσως είναι(αιαί), λίγο πονάνε. Αλλά! Αν σου πει ουσιαστικά πράγματα έτσι μόνο θα'ρθείτε πιο κοντά και θα επικοινωνήσετε. Για πες μου. //

Παιδί(κορίτσι2): Να σας πω κάτι; Την αλήθεια θα σας πω. Άμα άκουγα ότι είναι από την Αλβανία(αα) το πρώτο πράγμα που θα σκεφτόμουνα είναι(αιαί) ότι(ι) δεν είναι καλός χαρακτήρας. Αλλά αμά(άά) στη συνέχεια άρχιζα, ναι, τον γνώριζα καλύτερα θα άλλαζα γνώμη.

Ερευνήτρια: Αα.

Παιδί(κορίτσι2): Ή μπορεί να παρέμενα στην ίδια γνώμη που ήμουνα στην αρχή

Ερευνήτρια: Ναι. Έλα.

Παιδί(αγόρι): Θέλω να πω κάτι(ιι) μέσα στο θέμα του ρατσισμού. Οι Έλληνες έχουν πολύ μεγάλο, σε μεγάλο βαθμό ρατσισμό στους Τούρκους.

Ερευνήτρια: Ναι. //

Παιδί(κορίτσι): Εγώ πιστεύω ότι έχουνε πιο πολύ ρατσισμό στους Αλβανούς.

Παιδί(αγόρι): Πιο πολύ έχουν στους Αλβανούς.

(σχόλια μεταξύ των παιδιών επί του θέματος)

Ερευνήτρια: Είναι γιατί έχουν πιο πολύ μαύρο· γι' αυτό.

(γέλια)

Ερευνήτρια: Κάτσε να το δεις, γιατί, ναι...Για πες γι' αυτό...

Παιδί(κορίτσι2): Ε, όταν παίζω με τις φίλες μου, μερικά κορίτσια δεν ξέρουν ότι είμαι απ' την Αλβανία και(αι) λένε, ας πούμε, «αυτή η κωλοαλβανίδα όλο μου σπάει τα νεύρα· δε μπορώ άλλο» κι εγώ αισθάνομαι άσχημα.

Ερευνήτρια: Ναι. Τι της κάνει και της σπάει τα νεύρα, σου λέει(ει); Ποια συμπεριφορά δεν της αρέσει; //

Παιδί(κορίτσι2): Όχι! Απλώς έτσι της σπάει τα νεύρα. Δεν ξέρω. Πολύ(ύύ)... Λέει «κάθεσαι με την Αριόλλα; Α! Παπαπαπαπαπα!»

Ερευνήτρια: Α! Παπαπαπαπα! Γιατί; Τι κάνει η Αριόλλα κατά τη γνώμη της; //

Παιδί(κορίτσι2): Ε, επειδή είναι από άλλη χώρα. //

Ερευνήτρια: Απλώς μόνο που είναι Αλβανή; //

Παιδί(κορίτσι2): Μόνο, μόνο. //

Ερευνήτρια: Παίρνει τα γράμματα; //

Παιδί(κορίτσι2): Εεε, ποιος;

Ερευνήτρια: Η Αριόλλα.

Παιδί(κορίτσι2): Δεν ξέρω. Μάλλον, ναι.

Ερευνήτρια: Τι την κάνει διαφορετική; Κατάλαβες; Το διαφορετικό... Αισθάνεσαι, λοιπόν, εσύ ????

Παιδί(κορίτσι2): Δεν ξέρουνε πως είμαι από 'κει και θα μάθουνε απ' τον κόσμο. Και φοβάμαι ότι άμα τους πω ότι είμαι(αι)...//

Ερευνήτρια: Μμμ, ναι. Εσύ; Βάσω; Τι θα ρώταγες εδώ, αυτούς εδώ; Έχεις τίποτα να πεις; Αλέκο, ετοιμάσου.

Βάσω: Δεν έχω.

Ερευνήτρια: Δεν έχει η Βάσω. Ρώτα ξανά εσύ Δέσποινα.

Δέσποινα: Άμα πηγαίνατε στην Αλβανία, εεε, ας πούμε με τους γονείς σας τώρα να μείνετε, εεε, τι θα θέλατε; Να σας έκαναν τα παιδιά παρέα; Ή πώς θα νιώθατε όταν πηγαίνατε σε μια ξένη χώρα;

Ιωάννα: ...Εε, πιστεύω πως στην αρχή θα μας είχανε λίγο απόμακρους -και ανάλογα τι γνώμη θα έχουσε για τη συγκεκριμένη χώρα. Εεε, ναι. Αλλά(άά) αν σιγά-σιγά προσπαθούσαμε(εε) να τους καταλάβουμε και αυτοί να καταλάβουνε εμά(άά)ς, μπορεί να άλλαζαν πάρα πολύ τα πράγματα.

Ερευνήτρια: Παύλο, έχεις να πεις κάτι;

Παύλος: Εε, θέλω να πω κάτι... Εγώ νομίζω ότι έτσι όπως τους συμπεριφερόμαστε εμεί(είεις)ς θα μας συμπεριφερθούν κι αυτοί. Εεε, αυτό.

Ερευνήτρια: Εσύ που λες τα σωστά; Εσύ που είσαι διαβασμένη και(αιαι)... //

Παύλος: Έχει από πίσω σκονάκι.

Ερευνήτρια: Ε;

Παύλος: Έχει από πίσω σκονάκι.

(γέλια)

Ερευνήτρια: Έχει σκονάκι;

Παύλος: Να(αα) από δώ από πίσω. Πίσω απ' τον τοίχο έχει σκονάκι.

(διάφορα σχόλια μεταξύ των παιδιών)

Ερευνήτρια: Για πες, λοιπόν. Λέγαμε(εε) τι θα θέλατε, εσύ τι θα 'θελες να ρωτήσεις, εεε, εδώ. Στα παιδιά από δώ;

Παιδί(κορίτσι): Εε, αν τώρα που έχουν περάσει τα χρόνια και έχουν γνωριστεί εδώ με αρκετά παιδιά και ζούνε πλέον εδώ σαν να είναι δικιά τους η χώρα, αν αισθάνονται καλά και άνετοι.

Αλέκος: Μια χαρά αισθανόμαστε.

Παιδί(κορίτσι): Να κάνω κι εγώ μια ερώτηση;

Ερευνήτρια: Πες.

Παιδί(κορίτσι): Εε, στην αρχή, όταν ήρθατε στην Ελλάδα πώς ήτανε; Εε, αισθανθήκατε ανασφάλεια;

Παιδί(κορίτσι2): Ναι. //

Αλέκος: Εγώ όχι.

Παιδί(κορίτσι): Τώρα το ξεπεράσατε;

Ερευνήτρια: Να ρωτήσω κάτι τώρα· ποια είναι(αιαι); Εσάς τώρα ρωτάω. Ποια είναι(αιαι) μια χώρα που είναι(αιαι) πολύ χώρα, ας πούμε, πολύ ωραίο μέρος για να πα(αα)ς. Όχι για διακοπέ(έέ)ς· που ζούνε καλά(άάά), που(ουου) είναι πλούσιοι, που τα'χουν όλα, που(ουου) έχουνε αυτά. Ποια χώρα είναι αυτή;

Παύλος: Η Ρωσία!

Ερευνήτρια: Η Ρωσία, εσύ; //

Παιδί(κορίτσι): Εγώ θα προτιμούσα να ζούσα -αυτοί που λέτε ότι(ι)...αυτοί που λέτε ότι τα'χουνε(εε) όλα και είναι πλούσιοι- θα προτιμούσα να ζούσα(αα) εκεί που έχει και πολλή βλάστηση. Γιατί(ίί)... //

Ερευνήτρια: Ααα, στην οικολογία το'χουμε ρίξει. //

Παιδί(κορίτσι): Ναι. //

Ερευνήτρια: Εσύ(ύύ), Ελευθερία;

Ελευθερία: Σχετικά με το θέμα που είπατε(εε) «πού(ούού) πιστεύω...» για μένα θα'ταν καλά στη Γαλλία. //

Ερευνήτρια: Α, μπράβο! ??? Να'τη η Γαλλία. Δε μου λες; Πώς θα'τανε στη Γαλλία; Πώς θα αισθανόσουνα εσύ όταν θα πήγαινες έτσι;

Ελευθερία: Εε, στην αρχή(ήή) λίγο διαφορετικά γιατί θα ήμουν διαφορετική(ήή) κι εκεί θα ήταν άλλη η νοοτροπία και οι άνθρωποι θα είχαν διαφορετικό(όό) τρόπο σκέψης και δε θα καταλάβαιναν το δικό μου.

Ερευνήτρια: Τι έχει καλό η Γαλλία ...; Ο καθένας έχει μια εικόνα για μια χώρα ... που δεν έχει πάει. Τι έχει καλό έτσι, τι, τι, τι την κάνει ωραία, καλή τη Γαλλία για να θες να πας;

Ελευθερία: Εμένα με τραβάει πάρα πολύ(ύύ) ο Πύργος του Άιφελ, όσον αφορά τα εκθέματα(αα). //

Ερευνήτρια: Ναι(αιαι).

Ελευθερία: Και εγώ(ώώ)... Οι άνθρωποι(οιοι) η νο- όσα ξέρω μέχρι στιγμής, η νοοτροπία των ανθρώπων, το πώς συμπεριφέρονται.

Ερευνήτρια: Αα. Για πες.

Πάυλος: Θα ήθελα να πω κάτι για τη Γαλλία, θα πω και για τη Ρωσία που(ουου) θα ήθελα να πάω εγώ. Η Γαλλία είναι(αιαι) λίγο(οοοο) αυταρχική ήθελα να πω γιατί, γιατί (γελάει), γιατί άμα πας στη Γαλλία δε σ' αφήνουν να μιλήσει(ειει)ς αγγλικά ή άλλη γλώσσα(αα), μόνο γαλλικά. //

Ερευνήτρια: Εκεί να δεις! Εκεί να δεις! Ναι; //

Πάυλος: Και(αιαι)... //

Ερευνήτρια: Άμα ξεστομίσεις άλλο λέξη από γαλλικά, εξαρτάται τι γλώσσα θα μιλήσεις· εκεί να δεις. Εσύ(ύύ) τι ήθελες να πεις;

Πάυλος: Ήθελα να πω και για τη Ρωσία· εγώ(ώώ) τη διαλεξα για πολλούς λόγους, εε, πρώτον, επειδή είναι(αιαι) οικονομική δύναμη(ηη).

Ερευνήτρια: Ναι.

Πάυλος: Και δεύτερον, επειδή είναι(αιαι) και στρατιωτική δύναμη και επίσης είναι και ορθόδοξοι οι(οιοιοι) οι Ρώσοι και υπάρχουν πολλές εκκλησίες όπω(ωω)ς, εε, η εκκλησία της Αγίας Πετρούπολης, ε, που θα ήθελα να επισκεφθώ μία(αα) μέρα... //

Ερευνήτρια: Και το ???... Έχει πολύ ωραία μέρη. Ναι. Για πες...

Παιδί(κορίτσι): Εεε, με κάλυψαν τα παιδιά.

Ερευνήτρια: Σε κάλυψαν. Εσύ, λοιπόν, ήθελες μια χώρα με βλάστηση. Τι θα γινότανε όταν πηγαίνατε στη Γαλλία; Δε θα μιλούσατε τα Γαλλικά ή αν τα μιλούσατε, θα τα

μιλούσατε με προφορά. Που να ήταν ένα άλλο(οο) εκπαιδευτικό σύστημα, ελλιώς θα ήταν τα πράγματα. Που θα είχατε μεγάλα και ωραία σπίτια, μεγαλύτερο από' κείνο που θα είχατε εσείς γιατί...; Γιατί αφού είναι τόσες γενιές πίσω δεν έχουνε προλάβει να... Εσείς θα πηγαίνατε... Μέχρι να τα φτιάξετε... Γιατί θα είχανε όλοι αυτοί από πίσω. Δηλαδή θα είχανε... Απ' τον παππού τους, απ' τη γιαγιά τους... Θα είχανε. Πώς θα αισθανόσασταν; Για πέστε... Πώς θα αισθανόντουσαν; Για πες το.

Δεν ξέρω. Παράξενα θα αισθανόντουσαν.

Ερευνήτρια: Δηλαδή; ... Παράξενα. Δηλαδή;

Δηλαδή(ήή)... Γενικά(άά)... Εεε, παράξενα, πρωτόγνωρα πώς να το πω;

Παύλος: Εγώ δε θα'νιωθα παράξενα γιαί σχέση δεν έχει το σπίτι(ι), αλλά η οικογένεια που ζει μέσα στο σπίτι.

Ερευνήτρια: Α. Αυτό.

Παιδί(αγόρι): Αλλά θα έβλεπα ότι ο φίλος μου, ας πούμε έχει καλύτερο σπίτι και θα στεναχωριόμουν εγώ, άμα έχεις ένα φίλο Γάλλο //

Παιδί: Κι εγώ δεν έχω καλό...//

Παιδί(αγόρι): Θα αισθανόσουνα παράξενα. Θα λες γιατί αυτός να έχει καλύτερο απ' το δικό μου;

Ερευνήτρια: Α... Αλέκο; Ε; Άμα πήγαιναν αυτοί στη Γαλλία; Δε μιλάνε και καλά τα γαλλικά. Δεν είχανε και Renault.

(γέλια)

Αλέκος: Peugeot είναι καλύτερα ...//

Ερευνήτρια: Peugeot! Ε; Θ' αναγκάζοντουσαν, αφού δε θα μιλάγανε κι οι γονείς, να κάνανε διάφορες δουλειές. Πώς θα αισθανόντουσαν αυτά στο σχολείο;

Παιδί(κορίτσι): Θα αισθανόντουσαν άσχημα.

Ερευνήτρια: Δηλαδή;

Παιδιά: Ξένοι.

Ερευνήτρια: Ξένοι, ναι.

Παιδί(αγόρι): Εεε, θα'πρεπε να μάθουν τη γλώσσα για να(αα) επικοινωνούν με τους άλλους, να(αα) κάνουν δουλειές.

Παιδί(αγόρι2): Μπορεί να ???? στις παρέες

Παιδί(κορίτσι/Ιωάννα): Πιστεύω ότι όποιοι έρχονται, ας πούμε, πολύ μεγάλοι σε ηλικία ή παιδιά μετανάστες εδώ στην Ελλάδα θα είναι πιο δύσκολο να μάθουνε τη γλώσσα. Ενώ άμα(ααα) ήξεραν κάποια ελληνικά από κει που ερχόντουσαν θα ψίλοσυνεννοόντουσαν και εδώ.

Ερευνήτρια: Εε, αυτό ήθελα να πω και εγώ. Ήθελα να πω(ωω) ότι όταν έρχονται μικροί(οίοι) έχουν το περιθώριο εντελώς. Και λόγω της γλώσσας.

(σχόλιο παιδιού)

Ερευνήτρια: Ναι, μαθαίνουν δεν υπάρχει πρόβλημα. Στο μεγάλο είναι δύσκολο. Εεε, και επίσης να πω(ωωω), εγώ τώρα προσωπικά(άά) ότι έχω εντυπωσιαστεί(είει) που μια γλώσσα σαν την ελληνική, που εσείς για να μάθετε αγγλικά χτυπιόσατε κάτω ή γαλλικά ή ό,τιδήποτε, την έχετε μάθει τέλεια. Τόσο καλά, τόσο πολλοί και περισσότεροι. Μία γλώσσα σαν την ελληνική την έχουνε μάθει τόσο εξαιρετικά. Είναι πολύ μεγάλη(ηηη), είναι πολύ μεγάλο πράγμα, ενώ έχω κάτι συναδέλφους στο πανεπιστήμιο που είναι απ' αλλού και ακόμα

Παύλος: Και(αιαιαι)... Ήθελα να ρωτήσω κάτι

Ερευνήτρια: Έλα.

Παύλος: Εε, σ' εμάς είπατε(εεε), ρωτήσατε ποιες χώρε(εε)ς θα θέλαμε να πάμε. //

Ερευνήτρια: Ναι.

Παύλος: Εεε, δε, τα παιδιά δεν τα ρωτήσαμε.

Ερευνήτρια:????να πάτε και για να φάτε. Πέστε.

Αλέκος: Εγώ; Εεε, εντάξει μ' αρέσει πολύ η Ελλάδα, άμα ήξερα και τον τρόπο σκέψης θα μπορούσα να πάω σε μια άλλη χώρα.

Ερευνήτρια: Εγώ σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000102441

